

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ADNAN TORTÛMÎ'NİN TE'LİF ETTİĞİ SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-
HÂLİDÎ EL-MÜCEDDİDÎ ADLI ESERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erdal AVCI

AĞUSTOS - 2019
GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ADNAN TORTÛMÎ'NİN TE'LİF ETTİĞİ SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-
HÂLİDÎ EL-MÜCEDDİDÎ ADLI ESERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erdal AVCI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Selami ŞİMŞEK

AĞUSTOS - 2019
GÜMÜŞHANE

KABUL VE ONAY

Prof.Dr. SELAMİ ŞİMŞEK danışmanlığında, Erdal Avcı tarafından hazırlanan “Adnan Tortûmî’nin Te’lif Ettiği Silsilenâme-İ Nakşbendî El-Hâlidî El-Müceddidî Adlı Eserin İncelenmesi” isimli bu çalışma jürimiz tarafından Gümüşhane Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Tasavvuf Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak Oy Birliği / Oy Çokluğu ile kabul edilmiştir.

.....

Prof. Dr. Selami ŞİMŞEK (Başkan ve Danışman)

.....

Doç. Dr. Ferdi KİREMİTÇİ (Asil Üye)

.....

Dr. Betül SAYLAN(Asil Üye)

ONAY

Bu tez/...../..... tarihinde Enstitü Yönetim Kurulunca kabul edilmiştir.

.../.../.....

.....

Prof. Dr. Ekrem CENGİZ

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum, Adnan Tortumî'nin Te'lif ettiği Silsilenâme-i Nakşbendî El-Hâlidî El-Müceddidî adlı eserin incelenmesi, konulu bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐	Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
☐	Tezim sadece Gümüşhane Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
☐	Teziminyıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzâtma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

.... / 07 / 2019

Erdal AVCI

ÖNSÖZ

Şüphesiz tüm İslâmî ilimlerin çıkış noktası aynıdır. Çıkış noktası aynı olmasına karşın zamanla farklı bir takım sebeplere bağlı olarak İslâmî ilimler dallanıp budaklanmıştır. Tabî ki her ilmin bir doğuş zamanı ve zemini, bir çıkış sebebi vardır.

Tasavvuf bazı âlimlere göre fikhın şekilciliğine karşı ortaya çıkmış bir ilim olarak nitelendirilir. Diğer bazı âlimlere göre dünya hayatına haddinden fazla kapılan Müslümanlara yol göstermek için ortaya çıkan bir ilim veya yoldur. Çıkış sebebi her ne olursa olsun tasavvuf ortaya çıkış döneminden bu yana İslâm'a ve Müslümanlara maddeden mânâyâ, zâhirden bâtına yönelmeyi öğretmiş ve çok önemli bir yol göstericilik vasfına bürünmüştür. İslâm literatürüne de çok büyük katkılar sağlayan tasavvuf ilmi, kazandırdığı eserlerle de yol göstericilik vasfına sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca tasavvuf eserleri zannedildiği gibi yalnızca zühd, takvâ, verâ üzerine yazılan eserler değildir. Tefsir, hadis gibi diğer alanlarla ilgili bilgiler de vermektedir. Bu bağlamda da diğer İslâm ilimleri sahasına da katkı sağlamıştır. Nitekim çeviri yazılı olarak sunduğumuz eser de Nakşbendî şeceresini tanıtmanın yanında Allâh'ın (cc) sıfatları hakkında da bilgi vermektedir.

Her ne kadar tasavvufu, İslâm mistisizmi olarak tanımlayanlar olsa da tasavvuf, İslâmî ilimlerin hepsinde olduğu gibi kendisini Hz. Peygamber'e dayandırmaktadır. Diğer İslâmî ilimlerde olduğu gibi ilk emarelerinin İslâm'ın ilk yıllarında görüldüğü beyan edilmektedir. Zira Hz. Peygamber'e (sav) dayanmayan, bir şekilde ona ve ashabına ulaşmayan ilim, Müslümanlar nezdinde pek kıymetli olmayacaktır.

Tasavvuf, belli bir zamandan sonra tarikatler vasıtasıyla devam etmiştir. Her tarîkatin de Hz. Peygamber'e (sav) ulaşan bir silsile veya şeceresi vardır. Bu silsile ve şeceredeki şahıslar genelde ilmiyle, ameliyle, yaşam tarzıyla döneminin tasavvuf önderleridir. Her birinin verâ, takvâ, zühd, murâkabe, mücâhede, tevâzu, istiğnâ gibi özellikleri vardır. Fakat her biri farklı yönleriyle ön plana çıkmaktadır.

Biz de tasavvuf silsilesi ve bazı tasavvufî kavramlar hakkında bilgi veren Adnân Tortûmî'nin *Silsilename-i Nakşbendî el-Halidî el- Müceddidî* adlı eserinin çevirisini yapacağız. Bu eserin çevirisini yapmak hem eserden faydalanmayı sağlayacak hem de tasavvuf silsilesi ve tasavvufî bazı kavramlar hakkında bilgi edinmeyi sağlayacaktır. Bu eseri seçmemizdeki gaye, Türkiye'de herhangi bir çevirisinin olmaması ve

başvurulmaya değer bir eser olmasıdır. Nitekim eserin çevirisini yaptıktan sonra gördük ki eser, tarikat silsilesi, siyer bilgileri, akaid ve ahlaka dair bilgileri barındırmaktadır. Bu yönüyle eserin çevirisinin sahaya kayda değer katkı sağlayacağını ümit ediyoruz.

Tezimiz giriş üç bölüm sonuç ve değerlendirmeden oluşmaktadır. Ayrıca tezde bir de ek kısmı mevcuttur.

Giriş bölümünde, silsile ve silsilenâme kavramının mânâsı, tasavvuf ve tasavvuf silsileleri, bazı tasavvuf kavramları hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci Nakşebendî silsilesi ve eserde geçen sûfiler hakkında bilgi verilmiştir. Sûfiler hakkında bilgi verilirken menkıbelere, zayıf bilgilere, tespit edilemeyen bilgilere yer verilmemiştir. Genel olarak zâtların fazîletleri, öne çıkan yönleri doğdukları, vefat ettikleri yerler beyan edilmiş, Hocaları, öğrencileri ve varsa eserleri verilmiştir. İhtiyaç duyulduğunda da eserler hakkında bilgi aktarılmıştır.

İkinci bölümde Adnan Tortumî'nin eserinin nüsha tavsifi ve metin tahliline yer verdik.

Üçüncü bölümde ise Adnan Tortumî'nin eserinin çeviri yazılı metni sunulmuştur. Öncelikle metin günümüz alfabesine göre yazılmıştır. Daha sonra çeviri metnindeki ayet ve hadislerin Arapçası metin içinde ve Türkçelerini ise dipnotta verdik. Şiirlerin metin içerisinde önce Arap alfabesiyle sonra da manalarını verdik. Çeviri yaparken cümle yapısı bozulmayarak, bazı tamlamaları okunduğu gibi vermeye çalıştık. Çeviri metninde derkenarların varak numaralarına göre dipnotta çevirisini verdik. Metne nazaran ince ve okunması zor olduğundan okuyamadığımız yerleri üç nokta ile belirttik. Ayrıca çeviri metninde bazı sayfaların boş olduğunu tespit ettik. Varak numaralarını da buna göre verdik ve boş sayfaları varak numarasına dâhil etmedik. Eserin el yazma nüshası ek'de verilmiştir.

Gümüşhane 2019

Erdal AVCI

ÖZET

[AVCI, Erdal]. Adnan Tortûmî'nin Te'lif ettiği Silsilenâme-i Nakşbendî El-Hâlidî El-Müceddidî Adlı Eserinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019, (XII+88)

Bu çalışmada Adnan Tortûmî'nin Silsilenâme-i Nakşbendî El-Hâlidî El-Müceddidî adlı eserin çeviri yazılı metnine yer verilmiştir. Çeviri yazılı metinden önce faydalı olacağı düşüncesiyle tasavvuf, tasavvuf silsileleri, bazı kavramlar ve önemli şahıslar hakkında ana hatlarıyla malumat sunulmuştur.

Bu çalışmada eserin çeviri yazılı metni verilirken temel çeviri teknikleri kullanılmıştır. Ayrıca şahıslar ve kavramlar hakkında bilgi verilirken temel dökümantasyon tarama ve analiz yöntemleri kullanılmıştır. Bu bağlamda giriş bölümünde ve birinci bölümde dökümantasyon tarama yöntemi ile şahıslar ve kavramlar hakkında bilgi toplanarak, bilgiler analiz edilmiştir. İkinci bölümde ise akademik çeviri yöntemi ile eser titiz bir şekilde çeviri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Âsar, İstiğnâ, Tasavvuf, Mücâhede, Takvâ, Tarîkat, Tevâzu, Verâ, Zühd.

ABSTRACT

[AVCI, Erdal]. Review of the Work Titled Silsilanama-i Naqshbandi al-Khâlidî al-Mujaddidî written by Adnan Tortûmî, Master Thesis, 2019, (XII+88).

This study transliterates Adnan Tortumi's work which is titled as Silsilanama-i Naqshbandi al-Khâlidî al-Mujaddidî (Genealogical Tree of al-Naqshbandi al-Khâlidî al-Mujaddidî order) into Turkish language with latin alphabet after informing about tasawwuf (sufism), tasawwuf genealogies, some concepts and important individuals.

In this study, basic translation techniques are used in the transliteration of the work. In addition, basic documentation screening and analysis methods are used when giving information about individuals and concepts. In this context, information about the individuals and concepts is collected and analyzed by the documentation screening method in the introduction and the first section. In the second one, the transliteration is precisely provided by academic transliteration method.

Keywords: Ithâr (Altruism), Istighnâ (Contentment), Tasawwuf (Sufism), Mujâhadah (Striving), Taqwa (Piety), Tariqat (Order), Tawâdhu' (Humility), Wara' (Abstinence), Zuhd (Ascetism).

İÇİNDEKİLER

DIŞ KAPAK

İÇ KAPAK

KABUL VE ONAY	V
BİLDİRİM	VI
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XII

GİRİŞ	1-6
--------------------	------------

A) Silsile ve Silsilenâme Kelimelerinin Anlamı ve Ortaya Çıkışı.....	2
B) Tasavvuf ve Tasavvuf Silsileleri	3
C) Silsile Kavramı İle Doğrudan İlgili Bazı Önemli.....	5
Tasavvufî Kavramlar	5

BİRİNCİ BÖLÜM

1. NAKŞBENDÎ SİLSİLESİ ve ESERDE GEÇEN SÛFÎLER HAKKINDA BİLGİ

.....	7-25
-------	-------------

1.1. Hz. Ebû Bekir (Ra).....	7
1.2. Selmân- I Fârisî (Ks)	9
1.3. Kasım Bin Muhammed (Ks)	11
1.4. Ca‘Fer-İ Sâdık (Ks)	12
1.5. Bâyezîd-i Bistâmî (KS)	12
1.6. Ebu’l-Hasan El-Harakânî (Ks)	13
1.7. Ebû Ali Fârmedî (Ks)	14
1.8. Yûsuf Hemedânî (Ks).....	14
1.9. Abdülhâlik Gucdevânî (Ks).....	15

1.10. Ârif Rîvegerî (Ks)	18
1.11. Mahmûd Encîrfağnevî (Ks).....	18
1.12. Ali Râmitenî (Ks)	19
1.13. Muhammed Baba Semmâsî (Ks).....	19
1.14. Emîr Külâl (Ks)	20
1.15. Muhammed Bahâüddin Nakşbend (Ks)	21
1.16. Alâaddin Attâr (Ks)	22
1.17. Ya‘Kûb Çerhî El-Hisârî (Ks)	23
1.18. Ubeydullah Ahrâr (Ks).....	24

İKİNCİ BÖLÜM

2. ADNAN TORTÛMÎ’NİN SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-HÂLİDÎ EL-MÜCEDDİDÎ ADLI ESERİNİN NÜSHA TAVSİFİ VE METİN TAHLİLİ.....26-30

2.1.Eserin Nüsha Tavsifi	26
2.2. Eserin Metin Tahlili	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-HÂLİDÎ EL-MÜCEDDÎ ADLI ESERİN ÇEVİRİ YAZILI METNİ31-86

3.1. Vücûd	34
3.2. Kıdem.....	38
3.3. Bekâ.....	38
3.4. Muhâlefetün Li’l-Havâdis	38
3.5. Kıyâm Bi-Nefsihî	39
3.6. Vahdâniyyet	39
3.7. Hayat	39
3.8. İlim	40
3.9. Semi‘	40
3.10. Basar	40
3.11. İrâde	41

3.12. Kudret	42
3.13. Kelâm.....	42
3.14. Tekvîn	42
3.15. Muhammed Rasûlullâh	44
3.16. Yâr-I Ğâr-I Seyyidü'l-Beşer Hazret-İ Ebûbekir Sıddîki'l-Ekber (Radıyallâhu Teâlâ Anh).....	56
3.17. Cenâb-I Ğarîbi'l-Ma'Dûd Min Âli'r-Rasûl Selmân-I Fârisî El-Mükerrem El-Makbûl Radıyallâhu Teâlâ Anh.....	64
3.18. Pîşvâ-Yı Ehl-İ Tarîk Ve Hafîd-İ Hazret-İ Sıddîk Kâsım Bin Muhammed Radıyallâhu Teâlâ Anh.....	64
3.19. Mukassım-I Füyûzât-I Hakâyık İmâm Ca'Fer-İ Sâdık Radıyallâhu Teâlâ Anh.....	65
3.20. Sultânu'l-Uşşâk Sekrânı'l-İstiğrâk Rehber-İ Sâmi Cenâb-I Bâyezîd-İ Bistâmî Kuddise Sırruhu'l-Azîz	66
3.21. Serмест-İ Sahbâ-Yı Aşk Ve Hakikat Ve Sekrân-I Bâde-İ İrfân Ve Mahabbet Cenâb-I Şeyhü's-Şüyûh Ebu'l-Hasen Ali Bin Ca'Fer Harakânî Kaddesallâhu Sırrahu'l-Âlî.....	67
3.22. Neşvân-I Rahîk-İ Hubbu's-Samedî Mevlânâ Hâce Ebû Ali Fârmedî Kaddesallâhu Sırrahu'l-Azîz.....	69
3.23. Gavsı's-Samedânî Mevlânâ Hâce Yûsuf-İ Hemedânî Kaddesallâhu Sırrahu'l-Âlî.....	69
3.24. Kutbu'r-Rabbânî Ser-Hâlka-İ Hâcegânî Mevlânâ Abdulhâlik Gucdevânî Kuddise Sırruhu'l-Azîz.....	70
3.25. Münselîh-İ Hicâb-I Beşerî Kutbu'l-Aktâb Mevlânâ Hâce Ârif-İ Rîvegerevî Kuddise Sırruhu'l-Azîz.....	73
3.26. Menba'-I Kemâl-İ Sûrî Ve Ma'Nevî Hâce Mahmûd Encîrfağnevî Kuddise Sırruhu'l-Azîz.....	73
3.27. Vâlih-İ Muhabbet-İ Mevlâhu'l-Ganî Hâce-İ Azîzân Ali Er-Râmîtenî Kuddise Sırruhu'l-Azîz.....	74
3.28. El-Mukbilu Ala'llâh Ve Limâ Sivâhu'n-Nâs Kutbu'l-Evliyâ Eş-Şeyh Muhammed Baba Es-Semmâsî Kuddise Sırruhu'l-Azîz	74

3.29. Menba‘U‘l-Me‘Ârif Ve‘l-Kemâl Seyyidü’s-Sâdât Seyyid Emîr Külâl Kuddise Sırruhu‘l-Azîz.....	75
3.30. İmâmu’t-Tarîka Şems-İ Felekü‘l-Hakîka Zü‘l-Feyzi‘l-Cârî Ve’n-Nûru’s- Sârî El-Ma‘Rûf Bi-Şâh-I Nakşbend Muhammed Bahâüddin El-Üveysî El-Buhârî Kaddesallâhu Sırrahu‘l-Âlî	75
3.31. Miftâh-I Hazâinü‘l-Esrâr Kutbu‘l-Aktâb Eş-Şeyh Muhammed El-Buhârî El-Ma‘Rûf Bi-Alâüddin Attâr Kuddise Sırruh	81
3.32. Mevrid-İ İnâyet-İ Bârî Mevlânâ Ya‘Kûb-I Çerhî El-Hisârî Kuddise Sırruhu‘l-Âlî.....	83
3.33. Mürûcu‘d-Dîn Mukavve‘l-Meşreb En-Nakşbendî El-Ma‘Rûf Bi-Hâce-İ Ahrâr Eş-Şeyh Ubeydullah Es-Semerkandî Kuddise Sırruh	84
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	87
KAYNAKÇA	89
ÖZGEÇMİŞ.....	91
Ek1. Çeviri Metin Nüshası.	92

KISALTMALAR LİSTESİ

a.s	: Aleyhi Selam
in.	: Oğlu
h.	: Hicri
m.	: Miladi
ty.	: Tarih yok
ra.	: RadiyAllâhu anh
ks.	: Kuddise sırrahu
cc.	: Celle celeluhu
sav.	: Sallallahu aleyhi ve selem
bkn.	: Bakınız
vr.	: Veri
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
DİA	: Diyanet İşleri Başkanlığı Ansiklopedisi
br.	: Birim numarası

GİRİŞ

Allâh (cc) dinimiz İslâm'ı, insanların dünyada ve ahirette saâdet ve selâmete ulaşması için göndermiştir. Dinimizin zâhirî yönü olduğu gibi bir de bâtînî yönü olduğu unutulmamalıdır.

Dinimizin zâhirî yönü, görünen şekli yönüdür. Bâtînî yönü ise görünmeyen mânevî yönüdür. Bu bâtînî tarafta muhabbetullah, mârifetullah, ihlâs vb. kavramlar öne çıktığı için hâl ile ilgili kısımları ele alınır. Hz. Peygamber dinimizin bu iki cihetini de ashâb-ı kirâma öğretmiştir. Ashâb-ı kirâm da öğrendikleri bu zâhirî ve bâtînî ilimleri silsile yoluyla kendilerinden sonra gelecek olan nesle aktarmışlardır. Bu ilimlerin nesilden nesle aktarılışına silsile denir. Esasen bu silsilenin benzeri hatta esinlendiği kaynak dinimizde önemli bir yeri olan hadis ilmindeki sened zinciridir. İşte hadiste sened zinciri olduğu gibi tasavvufta da silsileler vardır.

Tasavvuf tarihine baktığımızda en önde gelen tarikatlerden birisi Nakşbendî tarikatidir. Birçok kollara ayrılmış bulunan Nakşbendî tarikatının en önemli kollarından birisi de Hâlidîyye koludur. İşte bu çalışmada eserinden Hâlidîyye koluna mensup olduğu anlaşılan, ancak hakkında pek bilgiye ulaşamadığımız Adnan Tortûmî'nin Silsilenâme-i Nakşbendî isimli eseri incelenecek, ardından eserin çeviri yazılı metni sunulacaktır.

Eserle ilgili bugüne kadar herhangi bir tez, makale vb. akademik çalışma yapılmamıştır. Tezimiz bu manada konuya açıklık getirecek nadir çalışmalardan olacaktır.

Yöntem

Yöntemle ilgili olarak öncelikle inceleyeceğimiz eserin yazma nüshasını Süleymaniye Kütüphanesinden temin ettik. Temin ettiğimiz eseri çeviri tekniklerinden yararlanarak inceledik ve elde ettiğimiz diğer materyallerle birlikte bir çalışma ortaya koymaya çalıştık.¹

¹ <http://www.suleymaniye.yek.gov.tr/>.

Eserin müellifi olan Adnan Tortûmî hakkında bilgileri de dökümantasyon tarama ve analiz yöntemleriyle araştırmaya çalıştık ancak müellif hakkında pek bilgiye ulaşamadık. Müellif hakkında bilgileri Süleymaniye Kütüphanesi'nde, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, Bursalı Mehmed Tâhir'in Osmanlı Müellifleri adlı kitabını tarayarak araştırdık ancak müellif hakkında bilgiye ulaşamadık. Ayrıca müellifin Erzurumlu olması hasebiyle Erzurum bölgesinde de bilgi toplamaya çalıştık ancak bir sonuca varamadık.

Tez konumuzda kullandığımız temel kaynak Adnan Tortûmî'nin *Silsilenâme-i Nakşbendî el-Hâlidî el-Müceddidî* adlı eseridir.

Tez çalışmamızda başta şeyh Abdulmecid bin Muhammed El-Hanî'nin Hadâiku'l-Verdiyye ve Mevlânâ Hüseyin bin Ali es-Sâfi'nin Reşahât adlı eseri olmak üzere İbn İshak'ın Siyer'i, Ebu'l-Feth'in Uyûni'l-Eser'i, İbn Hişâm'ın Siretü'n-Nebevî'si ve Kuşeyrî'nin Risâle'sinden faydalandık.

A) Silsile ve Silsilenâme Kelimelerinin Anlamı ve Ortaya Çıkışı

Arapça bir kelime olan “silsile” zincir manasına gelmektedir. Birbiriyle bağlı, birbiriyle ilgili olan şeylerin oluşturduğu diziye silsile denir. Soy, sop, ırk manasına da gelen silsile tasavvufî bir mana vermek gerekirse “Son hâlkası Hz. Muhammed (sav) olan tasavvuf okullarındaki mânevîyat öğretmenleri zinciri” diyebiliriz (TDK; Cebecioğlu, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Silsile maddesi, Anka Yayınları, 3.baskı; Pakalın, 1993: 226).

Farsça bir terkip olan “silsilenâme” kelimesi ise bir ailenin soy, sop ve şeceresini gösteren cedvele denir. Tasavvufî olarak ise, tarîkat silsilesini gösteren cedvele silsilenâme denir (Pakalın, 1993: 227).

İslâm kültüründe silsile ilk defa hadis ilminde bir terim olarak kullanılmış ve hadisi rivâyet eden kişilerin, kesintisiz Hz. Peygamber'e kadar çıkarılması silsile veya sened adını almıştır (Koçyiğit, 1988: 176).

Süfyân es-Sevrî'ye göre silsile (isnâd/sened) “Müminin silâhıdır; silâhı olmayan düşmanla savaşılamaz.” Abdullah bin Mübârek isnâdın din olduğunu, isnâd olmazsa herkesin dilediğini söyleyebileceğini, isnâdı sormanın yalan söylemeye engel olacağını ifade etmiştir. Silsile yani sened ilminin Müslümanlar tarafından icat edilip geliştirildiği görüşü tarih boyunca pek çok âlim ve modern araştırmacı tarafından önemle

vurgulanmıştır. Ebû Hâtim er-Râzî ve İbn-i Hazm gibi âlimler, Hz. Peygamber'in sünnetinin ve ondan nakledilen ilimlerin korunması için güvenilir râvilerin kesintisiz bir zincir, sened ve silsile ile nakledilmesinin Allâh'ın sadece Müslümanlara verdiği bir nimeti olduğunu, diğer milletlerde böyle bir rivâyet şeklinin bulunmadığını belirtirler (Küçük, Dia, ty. 154)

B) Tasavvuf ve Tasavvuf Silsileleri

H. II. asrın ortalarına doğru İslâmî ilimlerin şekillenmeye başlaması ve bunların aralarında usûl, metod ve konu farklılıklarının belirgin hâle gelmesi, , fıkıh, hadis akâid siyer ve megâzî, ve diğer İslâm ilimleri ve alet ilimleri ile meşgul olan kişiler yanında âbid, zâhid, nâsik ve bekkâ gibi isimlerle anılan ilk dönem sûfileri de Hz. Peygamber'den intikal eden ve kendi alanlarına müteallik bulunan mârifet ve ahlâk öğretilerinin Peygamber'e nisbetini gösteren silsileler ortaya koymuşlardır. Tarîkat silsilelerinden asırlarca önce ortaya çıkan hadis ilmindeki isnâd geleneğinin, tasavvuf ehli arasındaki silsile anlayışına tesiri açıktır. Ancak, tarîkatlardaki silsile, mânevî bereketin şeyhten şeyhe aktarılması yönüyle, sadece rivâyet edilen hadis metninin aktarılmasına dayalı hadis isnâdından ayrılmaktadır. şeklî bir benzerliğe rağmen silsile ile isnâdın arasında, muhtevâ ve fonksiyon açısından farklılıkların olduğu bilinmelidir. (Aşkar, 2001: 240).

“El ele bağlı, el Hakk'a bağlıdır.” sözü ile ifade edildiği üzere tasavvufta mürşidin veya el alınan kişinin bağlı olduğu mürşidlerin vâsıtası ile Hz. Peygamber'e, O'nun vâsıtasıyla da Yüce Allâh'a ulaşılmaktadır. Tasavvufî bilgi yani mârifetullah yüce Allâh ile başlamakta, melekler ve Hz. Peygamber vâsıtası ile şeyhten şeyhe ve en son şeyhe kadar silsile yolu ile aktarılmakta ve neticede son şeyhe intisab, bey'at eden başka bir deyişle ile el alan yahut ders alan mürîde intikal etmektedir. (USTA, 2002: 181

İsmail Hakkı Bursevî “*Kitâbü's-Silsileti'l-Celvetiyye*” isimli eserinde bu konuda şu görüşleri ifade etmektedir: “Allâh, hikmetinin gereği olarak sûret âleminde de kâinâtın silsilesini birbirine bağlamıştır. Nitekim Âdem (a.s)'ı yaratmış ve ondan peygamberlerini, velîlerini ve düşmanlarını meydana getirmiştir. İzdivâc yoluyla asırlarca nesilleri devam etmiş ve cismâniyyetlerini ondan almışlardır. Kezâ Muhammed (sav)'in rûhunu yaratmış, onu küllî ve cüz'î ruhların babası kılmıştır. Rûh-i

Muhammedî'nin feyzini kabûl edecek son kişiye kadar da “mânevî izdivâc” devam edecektir.

Mânevî silsile, peygamberlere verese zuhûr etmesidir ki onların mirasları ilm-i billâhtır. Vârislere “hulefâ” denir ki çocuklar babaları yerine kâim oldukları gibi mânevî çocuklar da enbiyâ makamına kâim olur. Nefes-i hakikat, vârisden vârise ve veliden velîye olmakla birlikte bu konuda esas olan nebîdir. Bu sebeple hâlef olanlar doğrudan nebîlerden ahz-i nefes etmiş gibi olur. Sırr-ı ilâhî birdir. Fakat sûreti muhtelif aynalarda zuhûr etmiştir. Mürşid ve mürebbîlerin çokluğundan vahdet sırrının müteaddit olması lazım gelmez. Bu yüzden bütün nebîler ve velîler hakikatte bir cihet üzerinedir. Önce ve sonra geldikleri ise itibârî olup her zamanın hâlkını irşâda dairdir.

Evliyânın mânevî silsilesi var, fakat sûrî silsilesi yoktur. Mânevî silsile, nefes-i Rahmânî'nin birinden diğerine taalluk etmesi, ulaşmasıdır. Kıyamete dek bu nefes kesilmez. Çünkü insân-ı kâmil âlemin rûhudur. Rûh bedenden ayrılınca beden nasıl fenâ bulursa insân-ı kâmil olmayınca da âlemin sûreti fenâ bulur. Evliyânın sûrî silsilesi olmaması, velâyet ve kutbiyyetin evlâda değil, istîdâdı olana intikal etmesi sebebiyledir. Çünkü bu mertebe sûretle kâim olmaz, mânâ ile kâim olur. Silsilede nazar nesebe değil, hâl ve kemâledir. Eğer sulbünden gelen evlâdından o mânânın verâsetine istîdâdı varsa o da vâris olabilir.

Tarîkate nikâhı sahîh ve silsilede nesebi muttasıl olmayan kimse, velîyy-i örfî olamaz. Kendisi helâk olduğu gibi kendisine intisâb edenler de tarîkaten ‘veled-i zinâ ve fücûr’dur. Hakikat makâmına değil belki mârifet derecesine bile erişemez ve maârifî maârif-i şeytânîye olur. Bir sâhib-i nefesten ahz-i tarîkat etmeyen sâlikin zâhirde bin tane hâlîfesi de olsa ondan mânevî silsile gelmez. Ali Namlı'nın beyan ettiğine göre İsmail Hakkı, kendi zamanındaki şeyhlerin ve müntesiplerinin çoğunun bu durumda olduğunu söyler. Üveysî meşreb olanlar Hakk'dan vâsıtasız olarak ahzettiklerinden kimsenin rûhânî ve cismânî sohbetine muhtaç değillerdir. Ancak böyleleri nâdirden nâdirdir. Gâlib olan silsile ile irtibât ve vâsıtalarla ahzdir. İsmail Hakkı, eserinde silsileyi Allâh Teâlâ ile başlatır. Çünkü kâinatın mebdei ve mevcûdâtın menşei o'dur. Daha sonra silsileyi İsrâfil, Mikâil, Cebrâil isimli büyük meleklerle devâm ettirir ve Hz. Peygamber'den kendisine kadar olan tarîkat silsilesini verir” (Namlı, 2001)

C) Silsile Kavramı İle Doğrudan İlgili Bazı Önemli

Tasavvufî Kavramlar

1. Seyr ü Sülûk

Köken olarak Arapça bir kelime olan seyr ü sülûk kelimesi ilerlemek, gitmek mânâsına gelir. İstılâhî olarak ise, Allâh’a (cc) ulaşmak için çıkılan yol, mânâsına gelmektedir. Seyr ü sülûkün dört mertebesi olduğu bilinmektedir (Cebecioğlu, ty, Seyr ü Sülûk maddesi):

- 1- Seyri İlAllâh: Allâh’a (cc) doğru yolculuk yapmak mânâsına gelir.
- 2- Seyri Fillah: Allâh’da (cc) yolculuk yapmak.
- 3- Seyri MeAllâh: Allâh’ile (cc) yolculuk yapmak.
- 4- Seyri Anillah: Allâh’dan (cc) yolculuk yapmak.

2. Şeyh-Mürîd

Şeyh, lügatte “İhtiyar, yüzünde yaşlılık alameti beliren kimse, pîr, bey, önder, kabile başkanı” mânâlarına gelmektedir. Tasavvufî mânâda “şerîat, tarîkat ve hakikat ilimlerinde kemâle ulaşmış ve bu noktada nefislerin hastalıkları ve tedavilerini bilmede en son noktaya gelen, tâliplere rehberlik eden ve onları irşâd etme ehliyetine ve liyâkatine sahip olan rehber ve delil olan kimseye” şeyh denmektedir. şeyh olan kimse peygamberin vekilliğini yürütmektedir. Bazı kaynaklarda şeyhlerin çeşitli olduğu beyan edilmektedir (Cebecioğlu, ty, a.g.e, şeyh maddesi):

- Sohbet şeyhi
- Tarîkat şeyhi
- Ta’lîm şeyhi
- Terbiye şeyhi
- İrşâd şeyhi
- Teslik şeyhi

Mürîd, lügatte “İrade eden, dileyen, arzulayan” anlamlarına gelmektedir. Tasavvuf ıstılahında ise, “İradesini Hakk’ın ve şeyhinin irâdesine teslim etmiş” kimse anlamında kullanılmaktadır (Cebecioğlu, a.g.e, ty, Mürîd maddesi)

3. Zâhir ve Bâtın İlmi

“Tasavvuf ehli, ilk sûfîlerden itibaren zâhir ve bâtın olmak üzere iki bilgi türünün bulunduğunu belirtmişlerdir. Sülemî (ö. 412/1021) bu iki bilgi türü hakkında şu açıklamada bulunur: “Okuma ve öğrenme ile kazanılan aklî ve naklî ilimlerdir ki bunlara zâhirî ilimler denir. Hadis, kelâm ve fıkıh gibi ilimler bu ilim içerisinde kabul edilir. Riyâzet ve takva sonucu Allâh’ın kuluna ihsan edeceği vehbî ilim ki buna bâtınî ilim denir. Tasavvufa da bâtın ismini verirler. “Allâh size nimetleri zâhir ve bâtın olarak ihsan etti.”(Lokmân, 31/20) âyeti ve benzeri ayetler gösteriyor ki ilmin zâhiri ve bâtını vardır. Bâtınî ilim, zâhirî ilmi kabul edip ona sarılmaktan meydana gelir” (Usta, 2006: 32)

4. Bey’at- İntisâb

Tasavvufta mürîdin şeyhinden el alması, şeyhine bağlanması, ona söz vermesi mânâsına gelir. Bu akde “bey’atlaşmak” denir. Mürîdin şeyhine bey’at etmesinin dayanağı Rıdvân Bey’atı’dır. Yani Rıdvân Ağacı altından ashâb-ı kirâmın Hz. Peygamber’e (sav) ölene değin ve O’nun (sav) yolunda savaşacaklarına söz vermeleri, olayına dayanmaktadır (Cebecioğlu, a.g.e, ty, Bey’at maddesi).

5. Zikir Telkini

Arapça bir lafız olan zikir unutmanın zıddı olarak kullanılmaktadır. Kişinin her daim Allâh’ı (cc) hatırlaması, unutmaması manasına gelmektedir. Korku veya sevginin çokluğuyla kişinin gafletten kurtulup müşâhedeye ulaşması mânâsına da gelmektedir. Zikir tasavvuf usulünün en önemli kavramlarından.

Zikrin Kısımları

- a) Dilin zikri.
- b) Kalbin zikri, havâssın zikri.
- c) Sırrın zikri.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. NAKŞBENDÎ SİLSİLESİ ve ESERDE GEÇEN SÜFÎLER HAKKINDA BİLGİ

1.1. Hz. Ebû Bekir (Ra)

Asıl adı Atîk bin Ebî Kuhafe veya Atîk bin Osmân bin Âmir bin Amr bin Ka'b bin Sa'd bin Teym'dir. Teym kabilesine mensub olan Hz. Ebû Bekir'in lakabı Sıddîk'tır. (İbn İshak, 1978: 1/351; Fayda, ty, Hz. Ebû Bekir makalesi, DİA).

İlk Müslümanlardan birisi olan Hz. Ebû Bekir'in asıl ismi Abdu'l-Ka'be'dir ancak Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber (sav) tarafından Abdullah olarak değiştirildiği rivâyet edilmektedir. Fil Vaka'sından üç yıl sonra (yaklaşık 573 yılında) dünyayı teşrif etmiştir (Fayda, ty, Hz. Ebû Bekir makalesi, DİA,).

İbn İshak'a göre Hz. Hatice, Hz. Ali ve Zeyd bin Harise'den sonra dördüncü Müslümandır (İbn İshak, a.g.e, 1/139). Ancak Hadâiku'l-Verdiye'de ikinci Müslüman olduğu beyan edilmektedir (El-Hânî, 2010: 233).

Lakablarından birisi Atîk'tir. İslâm'da Atîk lakabını alan ilk kişidir. Ayrıca ilk Müslüman olanlardan, ilk defa hâlife olarak isimlendirilen, Kur'ân'ı ilk Mushaf hâline getiren, ilk beytu'l-mal'ı oluşturan, Rasûlullah'ı ilk müdafaa eden Müslümandır. Malını Allâh (cc) yolunda bolca harcayan ilk Müslüman, ilk hilafete gelen ve ilk sıddık ismiyle isimlenen kişidir. (El-Hanî, 2010: 234)

İslâm tarihinde “ikinin ikincisi” yani iki kişiden ikincisi olarak bilinmektedir. Zira o (ra) İslâm'da Hz. Peygamber'den (sav) sonra ikinci, hicrette ikinci, mağarada ikinci, kabirde ikinci kişidir (El-Hânî, 2010: 234). Ebu Davud'un Müsned'inde de Hz. Ebû Bekir'in ikinin ikincisi olduğu ifade edilmektedir (Ebu Davud, 1419/1999: 2/493)

Allâh yolunda malını çokça harcadığı için Zü'l-Hilâl, sadakatinden dolayı Sıddık, şefkat ve merhametinden dolayı Evvâh lakablarını almıştır (El-Hânî, 2010: 234).

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَالِمٌ أَبُو النَّضْرِ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، النَّاسَ وَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ خَيْرَ عِبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ، فَاخْتَارَ ذَلِكَ الْعَبْدُ مَا عِنْدَ اللَّهِ»، قَالَ: فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ، فَعَجَبْنَا لِبُكَائِهِ: أَنْ يُخْبِرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَبْدٍ خَيْرٍ، فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْمُخْتَارُ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَمَنِ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا غَيْرَ رَبِّي لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ، وَلَكِنْ أُخَوُّهُ الْإِسْلَامَ وَمَوْتَهُ، لَا يَبْقَيْنَ فِي الْمَسْجِدِ بَابٌ إِلَّا سَدَّ إِلَّا بَابَ أَبِي بَكْرٍ»

حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ دَاوُدَ الْعَطَّارِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَرْحَمُ أُمَّتِي بِأُمَّتِي أَبُو بَكْرٍ، وَأَشَدُّهُمْ فِي أَمْرِ اللَّهِ عُمَرُ

² (Buhârî, h.1422: 5/4)

Tirmizî'nin Sünen'inde de sahabe arasından fazîlet yönünden öne çıkanları sayarken Hz. Ebû Bekir hakkında Hz. Peygamber'in (sav) “ Ebû Bekir ümmetimin en merhametlisidir.” buyurduğu nakledilmektedir³ (Tirmizî, 1998: 6/135).

Hz. Ebû Bekir “şerefî tevazuda bulduk...” diyerek tevazu konusundaki hassasiyetine işaret etmektedir (El-Hânî, 2010: 236).

Hz. Ebû Bekir'e göre Allâh'ın (cc) rızası kastedilmeden sözde hayır yoktur. Allâh yolunda harcanmayan malda hayır yoktur. Hilmi cehline galip olmayanda da hayır yoktur. Ayıplayanın ayıplamasında da hayır yoktur (El-Hânî, 2010: 236).

Kaynaklarda incelediğimiz bilgiler ışığında görüyoruz ki Hz. Ebû Bekir İslâm tarihinin en önemli mânevî şahsiyetlerinden birisidir. Tevazusu, hoşgörüsü, merhameti, cömetliği, âlimliği, âbidliği, dürüstlüğü ve daha birçok meziyeti ile Müslümanların yüzyıllar boyunca örnek alacağı kişilerden birisi, belki de birincisi olmuştur. Bu sebeple de tasavvufî ekoller silsilelerini genelde Hz. Ebû Bekir'e bağlamaktadırlar. Nakşbend silsilesi de Hz. Ebû Bekir'e bağlanmaktadır. Ve silsilenin ilk hâlkasıdır.

² “Sohbetiyle ve malıyla insanlardan bana en çok ikramda bulunan Ebû Bekir'dir. Eğer Rabbim'den başka dost edinseydim o Ebû Bekir olurdu.” buyurarak onun cömertliğine, sohbetinin hoşluğuna ve sadık biri olduğuna işaret buyurmaktadır.²

1.2. Selmân- I Fârisî (Ks)

Ashâb-ı Kirâm'ın önemli şahsiyetlerinden birisi de Selmân-ı Fârisî'dir. Selmân kendisinin Fârisî olduğunu ve İsbehan'da Ceyy köyünde oturan Mecûsî bir aileye mensup olduğunu, babasının, köyünde lider olduğunu söylemektedir. (İbn Hişam, ty: 1/198; Sâfi, 2018: 25)

Selmân-ı Fârisî Müslüman oluşunu bir haber (mevkûf hadis) ile açıklamıştır. Kaynakların çoğusunda Selmân hakkında bilgi verilirken onun Müslüman oluş serüvenini anlattığı haberden alıntı yapılmıştır. Selmân'ın kendisi hakkında anlattıkları özetle şu şekildedir:

İsbehan'da oturan Mecûsî bir aileye mensupken Hristiyanların kiliselerine uğradı, kilisede yapılan ibadetler ve incil okuyan kişilerden etkilenecek Hristiyanlığa meyil etti. Bu meyil sebebiyle de Mecûsîliğe yüz çevirdi. Hristiyanlığa ilgi duyduğu dönemde bu dinin aslını öğrenmeye gayret etti. Hristiyanlıkta bilgi almak için şam'a gitti ve bir piskoposun yanında ondan dini öğretmesini ve beraber namaz kılmayı bunun karşılığında da ona hizmet edeceğini söyledi. şam başpiskoposu bunu kabul etti ve Selmân onun yanında bir süre kaldı ancak bu piskopos iyi bir insan değildi. İnsanlara zulmeden ve haksız kazanç elde ederek altın ve gümüşten mal biriktiren bir adamdı. Piskopos öldükten sonra Selmân onun kötü biri olduğunu ve insanların sadakalarını kendisi için biriktirdiğini söylemiştir. İnsanlar da onu asmış ve taşlamıştır. Daha sonra başka bir piskopos gelmiştir. Ancak Selmân, bu piskoposun diğerinden daha iyi olduğunu ve ondan akıl aldığını söylemektedir. Bu piskopos da ölmeden önce Selmân'a Hz. Peygamber'in (sav) "hediye alıp sadaka yememesi, iki omuzu arasında Peygamberlik mührü olması, Medine'ye hicret edeceği, Arap toplumuna mensup olacağı" gibi bir takım özelliklerinden bahsetmiştir. Selmân o piskoposu o kadar sevmiştir ki "Ben daha önce hiç kimseyi bu kadar sevmedim." demiştir. Kendisine Hz. Peygamber'i anlatan piskopos öldükten sonra Arabistana gitme kararı aldı. Bir süre çobanlık yaptı ve daha sonra Kelb kabilesinden bir grup tüccara sığır verip kendisini Arabistana götürmelerini istedi ancak Kelb kabilesi Vadi'l-Kura da ona ihanet edip onu Yahudi bir tüccara köle olarak sattılar. Yahudi tüccarın yanında bir süre kaldı. Daha sonra Beni Kurayza'dan sahibinin amcaoğlu onu satın alıp Medine'ye götürdü. Medine'de Hz. Peygamber'i (sav) gördü ve çok sevdiği piskoposun işaret ettiği tüm

أَحَدُهُمَا: أَنَا فَلَانُ بْنُ فُلَانٍ، حَتَّى عَدَّ تِسْعَةً، فَمَنْ أَنْتَ لَا أُمَّ لَكَ؟ قَالَ: أَنَا فَلَانُ بْنُ فُلَانٍ ابْنُ الْإِسْلَامِ ". قَالَ: "فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّ هَذَيْنِ الْمُتَنَسِّبِينَ، أَمَّا أَنْتَ أَيُّهَا الْمُتَنَمِّي أَوْ الْمُتَنَسِّبُ إِلَى تِسْعَةٍ فِي النَّارِ فَأَنْتَ عَاشِرُهُمْ، وَأَمَّا أَنْتَ يَا هَذَا الْمُتَنَسِّبُ إِلَى اثْنَيْنِ فِي الْجَنَّةِ، فَأَنْتَ ثَالِثُهُمَا فِي الْجَنَّةِ " ⁶

Selmân'ın bu olaydan sonra İbnu'l-İslâm lakabını aldığı bilinmektedir. Zikir ehli, takvalı, dünya malına tamah etmeyen, dilinden zikir düşmeyen, tefekkürü eksik etmeyen âbid bir zât olması hesabiyle Silsile-i Nakşbend için Hz. Ebû Bekir'den sonra en önemli şahsiyetlerden birisidir. Nakşbend silsilesinin ikinci hâlkasıdır.

1.3. Kasım Bin Muhammed (Ks)

H.31 senesinde Hz. Osman'ın hilafeti döneminde doğmuştur. Dolayısıyla tabîin dönemi âlimlerindendir. Kaynaklara göre tabîinin Medineli meşhur 7 fukahasıdan birisidir (Sâfi, 2018: 28; El-Hânî, 2010: 251; TDV İslâm Ansiklopedisi, 24/545).

Kasım'ın 100 ila 200 arası hadis rivâyet ettiği şeklinde bilgiler mevcuttur. Ayrıca Kütüb-i Sitte de rivâyetleri vardır. Hatta Hz. Ömer'in kendisine, hadislerin yok olmasından korkmasından dolayı, hadisleri toplama görevi verdiği de bilinmektedir. İmam Malik Kasım bin Muhammed'i ümmetin fakihlerinden diye nitelemiştir. (TDV İslâm Ansiklopedisi, c.24, s. 545.)

“Bir kişinin Allâh'a (cc) iman ettikten sonra cahil olarak yaşaması bilmediği konular hakkında konuşmasından daha hayırlıdır.” demektedir. Bu sözü onun takvasına ve ilimdeki titizliğine işaret etmektedir (El-Hânî, 2010: 252).

Kişinin bilmediği şey konusunda konuşmasını uygun bulmaz. Kendisi de bilmediği bir soru sorulunca “bilmiyorum” derdi. (Sâfi, a.g.e, s.28).

Hac ve umre yolculuğuna çıktığında Mekke-Medine arasındaki Gudeyd mevkiinde h.106 senesinde vefat etmiştir (Sâfi, a.g.e, s.28). Diğer bir rivâyete göre ise h.108 veya h.109 senesinde vefat etmiştir (El-Hânî, 2010: 253)

Nakşbendî silsilesi'nin üçüncü halkasında yer alan Kasım bin Muhammed ilmi, takvası ve fazîletiyle tasavvuf ve tarîkatlerin örnek aldığı zâtlar arasında yer almıştır.

⁶ Hz. Ömer bir mesliste herkese nesebini sorduktan sonra sıra Selmân'a geldiğinde “ben Selmân, İslâmın oğluyum” demiştir. Ahmed bin Hanbel, Ebu Abdullah, Müsned, mhk. şuyab Arnavut, Müessesetü'r-Risale, 1421-2001, c.35, s.110

1.4. Ca'fer-İ Sâdık (Ks)

Asıl adı Muhammed bin Ali bin Hüseyin bin Ali'dir. Doğum yılı hakkında ihtilaf vardır. Bir görüşe göre h.80 yılında Rebiu'l-evvel ayının 17.gecesinde Medine'de dünyaya gelmiş⁷, diğer görüşe göre ise h.83 senesi Ramazan ayının sekizinde dünyaya gelmiştir. Altın silsilenin önde gelen zâtlarından olarak bilinmektedir (El-Hânî, 2010: 253).

Ca'fer-i Sadık Nakşbend silsilesinin 4. hâlkasıdır. Ayrıca 12 imâmın da altıncısı olarak kabul edilir ve Ehl-i Beyt'tendir.

En meşhur Hocaları babası Ebu Ca'fer el-Bakır, Urve bin Zubeyr, Ata bin Ebi Rebah ve Kasım bin Muhammed'dir. Meşhur öğrencileri ise oğlu Musa Kazım, Yahya bin Said, İmam Ebu Hanife, İbn Cureyc, Süfyan es-Sevrî, İmam Malik, şu'be'dir (el-Hemedanî, 1/1917-1918).

Zehebî, Ca'fer-i Sâdık'ın sika ravilerden olduğunu aktarmıştır. Ayrıca fıkıh konusunda üst mertebe sahibi birisiydi. Zira Ebu Hanife'ye kimin fakihliği daha iyidir denilince "Ca'fer'den daha fakihini görmedim." demiştir (el-Hemedanî, a.g.e, 1/1921)

şevval ayında h.148 senesinde Medine'de vefat etmiştir (Sâfî, 2018: 32).

1.5. Bâyezîd-i Bistâmî (KS)

Asıl adı Ebû Yezîd Tayfûr bin İsâ'dır. Bistam'da dünyaya gelmiştir. Doğum yılı konusunda ihtilaflar vardır. Bazı kaynaklarda h.161 yılında diğer bazı kaynaklarda h.188 yılında dünyaya geldiği ifade edilmektedir (El-Hânî, 2010: 272)

Kuşeyrî'de geçtiğine göre Bâyezîd, 30 sene müchade yaptığını ancak ilimden ve ilme tabi olmaktan daha zor bir şey bulamadığını söylemektedir (Kuşeyrî, ty: 1/57).

Hayâ, edeb ve nefis terbiyesine çok önem verirdi. Kendisine bu mârifeti nasıl elde ettin diye sorulunca "aç karınla ve hayâlî bedenle" şeklinde cevap vermiştir (Kuşeyrî, ty: 1/57; El-Hânî, 2010: 259).

Zühdü ile meşhur olan birinin yanına gitti onun evinden mescide girdiğini gördü ancak kible tarafına tükürdüğünü görünce ona selam dahi vermedi zira Hz. Peygamber'in (sav) sünnetinden yüz çevirdiğini ifade etti. Bu hâl Bâyezîd'in adaba ve sünneti seniyyeye ne kadar önem verdiğini gösterir (Kuşeyrî, ty: 1/57).

⁷ El-Hamedânî, Yasir bin Ahmed bin Mahmud, **Tarihu Tabîîn**, c.1, s.1916.

Kaynaklarda geçtiğine göre bir gün Bâyezîd, Rabbisini (cc) rüyasında gördü ve ona “Ya Rabbi sana nasıl ulaşabilirim” diye sordu ve “nefsini terket bana gel” şeklinde cevap aldı. (İmam Gazalî, ty: 4/375; El-Hânî, 2010: 265).

Dünya meşgalelerinden uzak durup zühd hayatına ehemmiyet verdiğini anladığımız şu veciz sözü de vermeyi uygun gördük: “Dünya sebeplerini topladım, kanaat ipiyle bağladım, doğruluk mancınığına koydum, ümitsizlik dağına attım” (İbn Cevzî, 1406/1986: 2/297).

Vefat tarihi konusunda da ihtilaf vardır. Kuşeyrî h.261 ve h.234 olarak iki tarih vermektedir (Kuşeyrî, ty: 1/57). el-Hânî ise vefat tarihi hakkında h.261, h.264, h.273 olmak üzere üç tarih vermektedir (El-Hânî, 2010: 273).

1.6. Ebu'l-Hasan El-Harakânî (Ks)

İncelemekte olduğumuz eserde de belirtildiği üzere asıl adı Ali bin Ca'fer'dir. Zamanının en önde gelen şahsiyetlerinden birisiydi. Zamanının gavsıydı. Kendsine yolculuk yapılan kişilerdendi. (Sâfi, 1439/2018: 35; El-Hanî, 2010:).

Doğum yılı hakkında ihtilaf vardır. Süleyman Uludağ'ın tespitine göre muhtemelen h.352 de Bistam'ın kuzeyinde yer alan Harakan köyünde dünyaya gelmiştir (Uludağ, 1997: Harakânî makalesi, TDV, İstanbul).

Tasavvufta intisab ettiği kişi Bâyezîd-i Bistamî hazretleridir. Ancak bu intisab ruhanidir (Sâfi, 2018: 35). Hadaiku'l-Verdiyye'de geçtiğine göre de Üveysî olarak intisab ettiği kişi Bâyezîd-i Bistamî'dir. Bâyezîd-i Bistamî hazretlerinin ruhaniyeti onu terbiye etmiştir. (El-Hânî, 2010: 275).

Abdullah el-Ensârî onun hakkında “Benim hadiste ve şerîatta Hocalarım çoktur ama tarîkatta şeyhim olan Harakânî'yi görmeseydim hakîkata ulaşamazdım” demiştir.

Bu sözden Abdullah el-Ensârî'nin onun talabesi olduğu anlaşılmaktadır (Sâfi, 2018: 276).

Semânî onun hakkında şöyle demektedir: O (Harakânî) asrının şeyhidir. Kerametleri ve mânevî hâllere sahip birisiydi. (ez-Zehebî, 2003: 13/137).

Mahmûd el-Gâzî kendisini ziyaret etmiştir (ez-Zehebî, 2003: 9/412; ez-Zehebî, 2003: 13/137).

Ferîdüddin Attâr, Gazneli Mahmûd, el-Herevî ve İbni Sina gibi ilim, bilim ve devlet adamları kendisini ziyaret etmiştir (ez-Zehebî, 2003: 9/412; ez-Zehebî, 2003: 13/137: TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 16, s.94).

El-Harakânî Hâcesı Bâyezîd-i Bistamî'ye o kadar saygı duyardı ki kabrinin dahi daha yüksekte olmasını istemedi ve 30 arşın kazın ki saygısızlık olmasın diye vasiyette bulundu (Attâr, a.g.e, s. 639).

Harakânî, h.425 yılında Muharrem ayının 10.günü salı gecesı Harakân'da vefat etmiştir (El-Hânî, 2010: 276).

Nakşbendî silsilesinin 7. hâlkasıdır. Kars yakınlarında bir yerde savaşıırken şehid düştüğü hakkında bilgiler mevcuttur ancak bu bilgiyi teyit edecek sağlam bir kaynağa ulaşamadık.

1.7. Ebû Ali Fârmedî (Ks)

Asıl adı Fudayl bin Muhammed olan Ebû Ali Fârmedî Horosan'nın Tus şehrinde dünyaya gelmiştir. Ebu Kasım Kuşeyrî'nin talebelerindendir. Tasavvufta El-Harakânî'ye ve Ebu Kasım Cürçânî'ye intisab ettiğı bilinmektedir. Nişabur'da ilim tahsil etmiştir. Ebu Said Ebu'l-Hayr'ı görür görmez ona hayran olmuştur. (Sâfi, 2018: 38) Kuşeyrî'den de tasavvufî yönde etkilenen Fârmedî, ayrıca Kuşeyrî'nin kızıyla evlenmiştir.(Yazıcı, 1994: 10/90, TDV, İstanbul)

En önemli öğrencilerinden birisi Huccetü'l-İslâm İmâm Gazâlî'dir.

Mücâhede ve riyâzetle meşgul olmuştur. Devrinin büyük âlimlerinden kabul edilen Ebû Ali Fârmedî, şeyhlerin şeyi olarak tanınmaktadır (Sâfi, 2018: 38).

Nakşbend silsilesinin 8. hâlkasıdır. Hicrî 478 de DİA'ya göre ise 477 de meşhed şehrinde vefat etmiştir ve kabri de buradadır. Yine bazı kaynaklarda da h.477 de vefat ettiğı ve Tus şehrinde medfun olduğı beyan edilmektedir. (İbn Mülakkın, ty: 1/502; Yazıcı, 1994: 10/90, TDV, İstanbul)

1.8. Yûsuf Hemedânî (Ks)

Asıl ismi Ebû Ya'kub Yûsuf bin Eyyûp'dur. Hicri 440 ya da 441 senesinde Hemedân'ın Bûzencird köyünde doğdu (El-Hânî, 2010: 277; TOSUN, 2013: Yusuf el-Hemedânî, DİA, İstanbul).

Âriflerin en önde gelenlerinden birisidir. İlimde derin bilgi sahibi âlimlerdendir. Kâmil mürşitlerden birisidir. Horosan'da birçok mürîd kendisinden faydalanmak ve terbiyesine girmek için yanına gelirdi. On sekiz yaşında iken ilim tahsili için o dönemde hilâfetin ve İslâm kültürünün merkezi olan Bağdat'a gitti. (El-Hânî, 2010: 275; Sâfi, 2018: 40) Fîrûzabâdî'den şafiî fikhını öğrendi. Ebî İshak şîrâzî'den fıkıh ve diğer ilimleri okudu özellikle de Nazar ilminde ön plana çıktı (El-Hânî, 2010: 275).

Her ne kadar şafiî fikhı okumuş, öğrenmiş olsa da fıkıhta Hanefî mezhebine müstesiptir (Sâfi, 2018: 40). Bağdat, Buhara, Irak, Horasan, Maverâü'n-Nehr'de ilimle iştigal etmiştir. Ancak daha sonra tasavvufa yönelmiştir. Mücâhede ve riyâzât ile iştigal etmiştir. O derece ilerleme katetmiştir ki zamanının gavsı mertebesine ulaşmıştır (Sâfi, 2018: 40; El-Hânî, 2010: 277).

Yûsuf el-Hemedânî ömrünün son yıllarını Horosan'ın iki büyük merkezi olan Merv ve Herat'ta geçirdi. Son seferinde Herat'tan Merv'e dönerken Bağşur yakınlarında 22 Rabi'u'l-evvel 535 senesinde vefat etti. Naşını önce oraya defnettiler. Ancak bir süre sonra İbnü'n-Neccâr adında bir mürîdi kabrini Merv'e nakletti (Sâfi, a.g.e s.40; El-Hânî, 2010: 281; İbn Mülakkin, Akdû'l-Mezheb, ty: 1/461).

Hemedânî'nin bilinen eserleri şunlardır (El-Hânî, 2010: 281):

- Rütbetü'l-hayât
- Menâzilü's-sâirîn
- Menazilü's-sâlikîn
- Kitâb-ı keşf
- Risâle
- Safâvetü't-tevhid li-tasfiyeti'l-mürîd
- Vâridât

Hemedânî'nin en meşhur hâlifeleri ise şunlardır: Abdullah Barakî, Hasan Endakî, Ahmed Yesevî ve Abdülhâlik Gucdevânî (El-Hânî, 2010: 281).

1.9. Abdülhâlik Gucdevânî (Ks)

Asıl adı Abdülhâlik ibnü'l-İmâm Abdulcemil'dir. Yûsuf el-Hemedânî'nin hâlifelerindendir. Hâcegân tarikatının kurucusu olan Abdülhâlik Gucdevânî, Buhara'ya yakın Gucdevân kasabasında doğdu ve aynı yerde vefat etti. Babası, İmâm Mâlik

neslinden, zâhirî ve bâtinî ilimlere vâkıf bir âlim olan Malatyalı Abdülcemil İmâm'dır (Sâfi, 2018: 53).

Babası Malatya yakınlarında otururken Maverâü'n-Nehr'e ilim tahsili için hicret etti ve Buhara yakınlarındaki Guçdevân köyünde ikamet etti. Abdulhâlik Guçdevânî de burada dünyaya geldi ve Buhara'da ilim tahsil etti. Tefsir ilmiyle uğraşırken dua ile ilgili bir ayet (Ali İmran Suresi 55.Ayet) dikkatini çekti. Bu âyeti Hâcesı şeyh Sadreddin'e bu gizliliğin hakikatini ve gizli zikrin mahiyetini sordu. Hâcesı ona bu ledün ilmidir dedi ve sana bunu öğretecek birisi çıkacaktır dedi. Rivâyete göre Hızır (as) kendisine gizli zikri öğretmiştir. Böylece Abdulhâlik Guçdevânî gizli zikrin öncüsü olmuştur (El-Hânî, 2010: 186-287; Sâfi, 2018: 53).

Muhammed Pârsâ'nın Faslu'l-Hitâb kitabında Abdulhâlik Guçdevânî'nin öğretileri tarikatlerde makbul ölçüler hâline geldiği ve bu ölçülerin bidattan uzak, hevedan âri, şerîata ve Sünnet-i Seniyye'ye de uygun olduğu beyan edilmektedir (El-Hânî, 2010: 287; Sâfi, 2018:54).

Tarikat edep ve ölçüleri hakkında vasiyetnameleri mevcuttur. Bu vasiyetnâmeleri müridleri için yazmıştır. Bu eserler tarikat yolunun ana esaslarını da çizmektedir (Sâfi, 2018: 55).

Eserleri:

Vasâyâ (Diğer İsimleri: Vasiyyetnâme, Âdâb-ı Tarikat, Hakâyıku'l-îmân dekâyıku'l-irfân)

Makâmât-ı Yûsuf-İ Hemedânî

Guçdevânî'nin ortaya koyduğu sekiz prensip, Hâcegân ve Nakşbendî tarikatlarında seyr u sülûkun temel kâideleri olarak kabul edilmiştir. Kelimât-ı kudsiyye diye adlandırılan bu kâideler şunlardır (El-Hânî, 2010: 288-300; Sâfi, 2018 55-63):

1. Hûş der dem: Alınan her nefeste gafletten uzak olmak.
2. Nazar ber kadem: Yürürken gaflete sebep olacak herhangi bir şeyi görmemek için kendi önüne(ayağına) bakmak.
3. Sefer der vatan: Beşeri sıfatlardan ilâhî sıfatlara ulaştıracak olan iç âlemdeki yolculuğa yönelmek.
4. Hâlvat der encümen: Zahirde hâlk ile, esasta Hak ile bulunmak.
5. Yâd kerd: Lisânî zikirle beraber kalbî zikri icrâ etmek.

6. Bâz geşt: Zikir yaparken kelime-i tevhîdin ardından “İlâhi ente maksûdî ve rızâke matlûbî” (Allâhım! Maksadım sensin, gâyetim senin rızânı kazanmaktır) cümlesini söylemek.

7. Nigâh dâşt: Lüzumsuz düşüncelerden (havâtır) sıyrılmak.

8. Yâd dâşt: Zikrin sebep olduğu uyanıklığı sürdürmek ve her zaman Hak’tan âgâh olmak.

Bu sekiz kâideye ilâve olarak üç kâide daha benimsenmiştir.

→Vukûf-i zamânî

→Vukûf-i adedî

→Vukûf-i kalbî

Gucdevânî kurduğu tarîkatta cehrî zikir, semâ ve hâlvete yer vermeyerek tasavvufî eğitimde yeni bir usûl takip etmiş, ayrıca sünnete sarılmak ve bid’atlardan uzaklaşmaya ısrarla vurgu yapmıştır. Mürîdine tavsiyelerde bulunurken “fıkıh ve hadis ilmini öğren, câhil sûfilerden uzak dur, malın fıkıh kitapları olsun, birisi seni medhedince gururlanma, kınayınca da üzülme, insanlardan bir şey isteme, fütüvvet ehli ol ve Hak Teâlâ sana ne vermişse onu hâlka dağıt” (Abdulhâlik-i Gucedevânî, Vasâya, Beyazıt Devlet ktp), demesi ve kabrinin üzerine türbe yapılmasına râzı olmaması gibi davranışları, kendisinde Horosan’ın melâmet düşüncesi ile Mâverâünnehr’in dînî-şer’î havasının birleştiğini göstermektedir.

Birinci Kol: Medresede öğrenci iken Gucedevânî’nin pazardan aldığı eti taşımaya yardım eden ve ardından intisap edip tasavvufî eğitime başlayan Hâce Evliyâ Kebîr’in Buhara’dan kurduğu koldur (Safî, 2018: 51-52).

İkinci Kol: Hâcegân tarîkatının ikinci kolu, Gucedevânî’nin hâlifelerinden Ârif Rîvegerî ve hâlifeleri ile devam etti.

Hâlifeleri (El-Hânî, 2010: 301-302-303):

- Şeyh Ahmed Sıddık (ks)
- Şeyh Ârif-i Rîvegerî
- Dikani’l-Kultî
- Hedebedî
- Şeyh Nureddin

1.10. Ârif Rîvegerî (Ks)

Abdülhâlik Gecdevânî'nin dördüncü hâlifesidir. Rîveger'de doğdu ve aynı yerde vefat etti. şâh-ı Nakşbend'in tarikat silsilesi Abdülhâlik Gucdevânî ile Ali Rîvegerî'ye ulaşmaktadır. Dolayısıyla Nakşbend silsilesinin 10. hâlkasıdır (Safi, 2010: s.69).

Kaynaklarda hayatı hakkında yeterli bilgi olmayan Ârif Rîvegerî, Ârifnâme adlı eserinde kendi ismini Muhammed Ârif Rîvegerî olarak kaydetmiştir (Hâce Muhammed Ârif er-Rîvegerî, 1994: 3).

Tasavvuftaki sırrını Mahmûd Encirfağnevî'ye bırakmıştır. Dolayısıyla en önemli hâlifesi Mahmûd Encirfağnevî'dir (El-Hânî, 2010: 304).

Ârif Rîvegerî'nin bilinen tek eseri Ârifnâme'dir. Hâce Naîm isminde bir zât, Rîvegerî'den muhtasar tasavvufi bir risâle yazmasını ricâ etmiş, Rîvegerî de bu talep üzerine Buhara'nın Nûr kasabasında h. 622 senesinde bu eseri Farsça olarak kâleme almıştır. Nasihat türünde olan bu eser, ilk dönem sûfîlerinin söz ve menkıbelerine genişçe yer vermektedir.

1.11. Mahmûd Encirfağnevî (Ks)

Encirfağnevî'de doğmuştur. Kaynaklarda geçtiğine göre Ârif-i Rîvegerî'nin müridleri arasında en sâdık olanı ve mertebe olarak en kâmil olanıdır. 3 tane hâlifesi vardır. Bunların birisi Nakşbend silsilesinin de en önemli hâlkalarından olan Ali Ramitenî'dir. Geçimini dülgerlik yaparak sağlamıştır. Buhara'nın üç fersah (takrîben 21 km.) kuzeyindeki Vâbkenî ilçesinin (şimdiki adı Vabkent) Encirfağnî köyünde doğdu (Safi, 2010: s.69). Bu köy şimdi Encirbağ adıyla anılmaktadır. Babasının adı Emîr Yahyâ'dır. Peygamber neslinden geldiği nakledilir (Safi, 2018: s.69; El-Hânî, 2010: 305).

Yûsuf Hemedânî'nin hâlifelerinden olduğu söylenmektedir (Hacı Hâlife, 2010: 4/402)

Mahmûd Encirfağnevî, Hâcegân tarikatında cehrî zikri ilk başlatan kişidir. Onun hafî zikri bırakıp cehrî zikre yöneldiği Buhara'da duyulunca Abdülhâlik Gucdevânî'nin hâlifelerinden Evliyâ Kebîr, Encirfağnevî'nin hâlifelerinden Evliyâ Kebîr, Encirfağnevî'nin yanına gidip Hâcegân tarikatının prensiplerinde cehrî zikrin bulunmadığını, bu işe niçin başladığını sorar. Encirfağnevî de şeyhi Ârif Rîvegerî'nin ölüm döşeginde iken kendisine dil ile zikir yapmaya izin verdiğini söyler. Evliyâ Kebîr,

”gerçek âriflere göre dil kalptir” diyerek cehrî zikri bırakması için ısrar etmesine rağmen, Encirfağnevî bu usulü bırakmaz(Safî, 2018: 69).

Mahmûd Encirfağnevî’nin vefat târihi hakkında bilgiye ulaşamadık.

1.12. Ali Râmitenî (Ks)

Buhara’nın kuzeyindeki Râmiten kasabasında doğdu. Mahmûd Encirfağnevî’ye intisap edip tasavvufî eğitimini tamamladı ve onun hâlifesi oldu. Bir süre Râmiten civârında hâlkı irşad ettikten sonra Bâverd’e (Ebîverd) göç etti. Orada da bazı müridleri oldu. Bilâhare Bâverd’den Hârizm’e gitti ve oraya yerleşti (El-Hânî, 2010: 305).

Kumaş dokuyuculuğu yaparak geçimini sağlamaya çalışan birisiydi. Molla Câmi, Nefahat isimli kitabında da “dokumacı” olduğunu beyan etmiştir. (Safî, 2018: 71).

Hâce Azîzân lakabıyla bilinmektedir (ULUDAĞ, a.g.m)

Hârizm’de hâlkı irşada devam eden Ali Râmitenî’nin 130 sene kadar yaşadığı nakledilir. Vefat târihi olarak 28 Zilka’de 715 (23 şubat 1316) (Safî, 2018: 78) ile (1321) (Safî, 2018: 78) târihleri verilmektedir.

Ali Râmitenî Hârizm’de vefât ederken geride beş hâlîfe bıraktı. Bunlardan biri de kendi oğlu Hâce İbrâhim’dir (ö. 793/1391), (Safî, 2018: 78; ULUDAĞ, a.g.m).

Hâce İbrâhim’in dışındaki dört hâlîfe şunlardır:

1. Hâce Muhammed Külâhdûz
2. Hâce Muhammed Hâllâc Belhî
3. Hâce Muhammed Bâverdî
4. Hâce Muhammed Baba Semâsî

Hakkında anlatılan kıssalar dışında hayatına dair pek bilgiye rastlamadık.

1.13. Muhammed Baba Semmâsî (Ks)

Ali Râmitenî’nin en fazîletli mürîdi ve Ali Râmitenî’nin hâlifelerindendir. Buhara’nın Râmiten kasabasının Semâsî köyünde doğdu. Kabri de buradadır (Safî, a.g.e, s. 78). Aklî ve naklî ilimleri okumakla uğraşmıştır. Mücâhede ve riyazâta yönelmiştir. Feyiz ve kerâmetleri ile meşhur olan Muhammed Baba Semmâsî’nin tasavvufî makamlarda çok yol katettiği nakledilmektedir (El-Hânî, 2010: 313)

Semmâs'ta vefat ettiği bilinmekle beraber vefat tarihi hakkında bilgiye ulaşamadık.

Yazılı bir eser bırakmadığı anlaşılan Muhammed Baba Semmâsî'nin vefâtından sonra geride dört hâlifesi kalmıştır: 1. Hâce Sûfî Sûhârî, 2. Hâce Mahmûd Semmâsî, 3. Mevânâ Dânişmend Ali, 4. Seyyid Emîr Külâl. En önemli hâlifesi şeyh Emiri Külâl'dir. Zira kendisinden sonra Nakşbend silsilesinin altın hâlkası Emîr Külâl'dir. (TOSUN, a.g.m). Hâcegân tarikatını Nakşbendî'ye bağlayan silsile, Bahâeddîn Nakşbend'in de şeyhi olan Seyyid Emîr Külâl ile devam etmiştir.

Bu zât'ın hakkında da anlatılan kıssalar dışında pek bilgiye ulaşamadık.

1.14. Emîr Külâl (Ks)

Hız. Peygamber'in (sav) neslinden geldiği için Seyyid ve Emîr, çömlekçilik yaptığı için de Külâl diye anılan Emîr Külâl'in gerçek adı bilinmemektedir. Babası Emîr Hamza, Yesevî şeyhlerinden Seyyid Ata'nın dostu olup Buhara yakınlarındaki Efşene köyünde ikâmet etmekte idi. Bazı kaynaklar Emîr Külâl'in doğum yeri olarak Buhara'nın Sûhâr köyünde doğmuştur. Vefatı da 8 Cemâziyelevvel 772 (28 Kasım 1370) tarihine denk gelmektedir. Doğduğu yer olan Sûhâr köyünde defnedilmiştir. (Safi, a.g.e, 80).

Kaynaklarda gençliğinde güreş ile uğraştığı nakledilmektedir. Yine dört çocuğu on dört hâlifesi olduğu nakledilmektedir. Hâcegân'ın sefer der-vatan prensibini düstur edindiği bilinmektedir. (El-Hânî, 2010: 315; Sâfî, 2018: 80; ALGAR, 1995: Emiri Külâl makalesi, DİA, İstanbul).

Tasavvuf tarihinin en önemli şahsiyetlerinden olan Bahâuddin Nakşbend'in terbiyesini üstlenmiş küçük yaşlardan terbiyesine aldığı Bahâuddin Nakşbend Emir Külâl'in hâlifelerinden birisidir (ALGAR, a.g.m).

Çocukları şunlardır (El-Hânî, 2010: 315; El-Hânî, 2010: 315):

- Emir Burhan
- Emir Hamza
- Emir şah
- Emir Ömer

Bazı hâlifeleri şunlardır (El-Hânî, 2010: 315-319 arası);

- Emir Eşrefî'l-Buhârî

- Emîr İhtiyar
- Yadigâr Künsûrûnî
- Cemâleddin Dihistânî
- şemseddin Kilâl
- Bahâuddin Kaşlânî
- Kemaleddin Meydânî
- Mevlânâ Hüsâmeddin Buhârî
- Muhammed Bahâuddin Nakşbend

1.15. Muhammed Bahâüddin Nakşbend (Ks)

Silsilenin 15. hâlkasındaki isim, belki de tasavvuf tarihinin seyrini değiştiren kişi olan Muhammed Bahâüddin Nakşbend'dir. Asıl ismi Muhammed bin Muhammed el-Buhârî'dir (El-Ca'ferî, a.g.e, 2/63). Nakşbendîliğin kendisine nispet edildiği kişidir (Mevsûatî'l-Mucizeti fi't-Tarihü'l-İslâmi, Nakledildiği yer; Mevsûatü Sefir li'Tarihu'l-İslâm, şamile 1/15; El-Hânî, 2010: 320; Sâfî, 2018: 93). H. 717 senesinde Buhara yakınlarındaki Kasr-i Ârifân köyünde dünyaya gelmiştir (El-Hânî, 2010: 320)

Nakşbend silsilesi doğuya, Rum ve Maveraünehir diyarlarına şâh-ı Nakşbend ile ulaşmıştır (El-Ca'ferî, 1416/1995: 2/63)

Bu yüce tarîkatı zâhirde Muhammed Baba Semmâsî hazretlerinden daha sonra Emîr Külâl hazretlerinden, Üveysî olarak da Mevlanâ şeyh Abdulhâlik Gucdevânî hazretlerinden öğrenmiştir (El-Hânî, 2010: 320).

şâh-ı Nakşbend hakkında “sahili olmayan ırfân denizidir” denilmektedir (Hânî, 2010: 320)

Kerâmetlere pek önem vermeyen şâh-ı Nakşbend hafî zikrini cehrî zikirden evla görür (ALGAR, Hamid, Bahâuddin Nakşbend, DİA). Âriflerei mârifete ulaştıran yolun 4 esasının olduğunu söylemektedir. Bu 4 esas muhâkeme, murâkebe, muhâsebe ve müşâhededir (El-Hânî, 2010: 335)

Sokak hayvanlarına hizmet etmeye çok önem verdiği ve özellikle de köpeklere hizmet ederek Allâh'tan (cc) medet beklediği nakledilmektedir (El-Afgânî, 1416/1996: 2/1015).

Rebûü'l-evvel ayının üçünde h.791 yılında doğduğu köyde vefat etmiştir (El-Hânî, a.g.e, 355; El-Afgânî, 1416/1996: 1/26)

Bazı hâlifeleri şunlardır (Hacı Hâlife, 2010: 5/373; El-Hânî, 2010: 357):

- Muhammed Pârsâ
- Alâaddin Attâr

1.16. Alâaddin Attâr (Ks)

Asıl ismi Muhammed bin Muhammed el-Buhârî'dir. şâh-ı Nakşbend'in kızıyla evlenmiştir (Sâfi, 2018: 121). şâh-ı Nakşbend'in vefatından sonra Muhammed Pârsâ da dâhil olmak üzere bütün müridleri ona biat etmişlerdir (Sâfi, 2018: 121; ALGAR, 1989: Alaaddin Attâr makalesi, DİA, İstanbul).

H. 802 senesi Recep ayının ikinci pazartesi vefat etmiştir. Medfûn olduğu yer Buhara yakınlarındaki Çiganyan köyüdür (Sâfi, 2018: 121; El-Hânî, 2010: 375). Vefat etmeden önce müridlerine Sünnet-i Seniyye'yi asla terk etmemelerini, Nakşbend tarikatının kâidelerine riâyet etmeyi ve arkasından yas tutmamalarını vasiyet etmiştir. En önemli hâlifesi, Nakşbend silsilesinin hâlkalarından da olan Ya'kûb Çerhî'dir (ALGAR, a.g.m)

Vefat ettikten sonra biri kendisini rüyasında gördü ve sana ne verildi diye sordu ve şu cevabı aldı: “ Bizi sevenlerin bizim hakkımızda düşündüklerinden daha fazlası verildi” (El-Hânî, 2010: 375)

Hâcesi şâh-ı Nakşbend gibi kendisi de hafî zikri cehrî zikirden evla görmektedir. Ayrıca tarîkatta gaybet ve huzûr hâllerini ilke olarak benimsediği nakledilmektedir (ALGAR, a.g.m).

Bazı hâlifeleri şunlardır:

- şeyh Abdurrezzâk (Sâfi, 2018: 137)
- Hüsâmeddin Pârsâ Belhî (Sâfi, 2018: 138)
- Mevlânâ Ebû Said
- Seyyid şerîf Cürcânî (El-Hânî, 2010: 375)
- Ya'kûb Çerhî

Yine meşhur müridlerinden birisi de Seyyid şerîf Cürcânî hazretleri ve bazı arkadaşlarıdır. “Biz Bahâüddin Nakşbend Hazretlerinin yanında bütün vakitlerimizi mânevî yoldaki sa'yu gayretle geçirirdik” sözü onun gayrette yol aldığını da göstermektedir (Sâfi, 2018: s...).

1.17. Ya‘Kûb Çerhî El-Hisârî (Ks)

Nakşbendî silsilesinin 17. Hâlkası olan Ya‘kûb Çerhî hazretleri Alâaddin Attâr hazretlerinin mürîdlerindendir (El-Hâni, 2010: 389).

Gazne şehrinin yakındalarında buluna Lühuger şehrinin Çerh kasabasında dünyaya gelmiştir (El-Hâni, 2010: 387). Bahâuddin Nakşbend Hazretlerinin öğrencisi, Ubeydullah Ahrâr hazretlerinin de Hâcesidir. Rüyasında Hızır’ı (as) gördükten sonra ilme yöneldiği ve ilim yolculuklarına başladığı söylenmektedir. Mısır, Herat, Buhara gibi birçok şehre yolculuk yaptıktan sonra Buhara’da şah-ı Nakşbendî intisap etmiştir (El-Hâni, 2010: 388).

Asıl ismi Ya‘kûb bin Osman bin Mahmûd bin Muhammed bin Mahmûd el-Gaznevî, Çerhî Serrezî’dir. Ancak Mevlânâ Ya‘kûb Çerhî diye bilinir (Bagdâdî, 1982: 546; Hâlil, 1943).

Çok sayıda hâlifesi ve mürîdi vardır. Bunlardan birisi de şeyh Ubeydullah Ahrâr hazretleridir (El-Hâni, 2010: 388).

Ya‘kûb-i Çerhî’nin vefat tarihi ihtilaflıdır bazı kaynaklarda 838 (1434) ve 851 (1447) olarak gösterilmişse de çoğunlukla 851’de öldüğü kabul edilmektedir; kabri Hülğatû köyündedir (NEVŞAHÎ, 2013: Yakub Çerhi nakalesi, DİA; El-Hâni, 2010: 390).

Eserleri genel olarak tasavvuf içeriklidir (NEVŞAHÎ, a.g.m).

1. Neynâme-i Mevlânâ: Mesnevî’deki bazı hikâyeleri şerh ederek ilk 18 beytin açıklamasını içermektedir.

2. Risale-i Ünsiyye: Hâcesı şah-ı Nakşbend ve Nakşbendî yolu hakkında ilgi verdiği eserdir.

3. Risâle-i Ebdâliyye: Allâh dostlarının bazı vasıfları üzerine açıklama yaptığı eserdir.

4. şerh-i Esmâ-i Hüsnâ

5. Tarîka-i Hatm-i Ahzâb: Günlük yaşantıda sürekli okunan kısa sureleri içerir. Felak-Nas gibi.

6. Tefsîr-i Ya‘kûb-i Çerhî: Fatiha-Tebâreke-Amme cüzlerini Farsça tefsir etmiştir. Birçok dilde yazma hâli mevcuttur.

1.18. Ubeydullah Ahrâr (Ks)

Nakşbend silsilesinin 18. hâlkasıdır. Asıl ismi Ubeydullah bin Mahmûd bin şihâbüddin olan Ubeydullah Ahrâr hazretleri h.806'da Ramazân-ı şerifte Taşkend'de dünyaya gelmiştir (El-Hâni, 2010: 388).

Nizâmeddin Hâmûş, Ubeydullah Ahrâr hazretleri doğmadan, “doğuda büyük bir şey” olacağını söyleyerek Ubeydullah Ahrâr hazretlerini babasına müjdelemiştir (El-Hâni, 2010: 391-392).

Daha küçük yaşlarda kerâmetler ve bazı hâllare sahip olduğu görülmüştür. Dedesi İmamü'l-Celil şeyh Muhammed en-Nâmî'nin vasiyeti ile babası onu ilim ve tasavvuf ehli olarak yetiştirmiştir. Yine dedesinin ölmeden önce, Ubeydullah Ahrâr'ın İslâm'a hizmet edecek büyük bir âlim olacağını haber vermiştir. İlk olarak dayısından ilim tahsili almıştır. Yirmili yaşlarında iken dayısı Hâce Abdullah onu Semerkand'a ilim tahsiline göndermiştir. İki yıl boyunca Maverâünehir'deki büyük âlimlerden ders almıştır. Daha sonra Herat'a gidip 5 yıl boyunca ordaki âlimlerden de ilim tahsil etmiştir (El-Hâni, 2010: 392).

Tevazuyu ve müstağni bir hayat yaşamayı tercih etmiştir. Dünya malına gönlünde yer vermemiştir. Gençliğinde hizmeti hayatının merkezine oturtmuş, ne atı ne merkebi olmadığı hâlde insanlara kendi gücüyle yardım etmiştir. Anlattığına göre elbiseleri o kadar eskimiş ki, pamukları dışarı çıkmış, tırtılmış yamalı elbiseler ile gezermiş. Ama sonraları üyük bir servete kavuşmuştur. Bu servette onun gönlünde yer etmemiş hizmet ehli olmaktan tevazu elisesini kuşanmaktan müstagni hayat yaşamaktan asla vazgeçmemiştir. Hizmet ehli olmasına örnek olarak Semerkand'da bakımını üstlendiği üç hastanın durumu anlatılır. Zenginliğine rağmen hastaların bakımını üstlenmiştir. Hiçbir hizmetlerinden geri durmamış. Öyle ki, onların altlarını dahi temizlemiştir (TOSUN, 2012: Ubeydullah Ahrâr makalesi, DİA).

Feyiz ve bereketini aldığı Hocalarından birisi de Seyyid Kâsım Tebrîzî'dir. Bu Hâcesından tasavvufa dair bilgilen edinmiştir (El-Hâni, 2010: 396).

Meşhûr mürîdleri arasında hizmet ehli olan Muhammed Kadı, ilimde derinleşmiş olan Mevlânâ Burhâneddin gibi zâtlar vardır. Bu mürîdleri Ubeydullah Ahrâr hazretlerini Gavsü'l-A'zam olarak nitelerler (el-Hamevî, ty: 1/469).

Bazı eserleri şunlardır (TOSUN, a.g.m):

- Fıkarât

- Risâle-i Havrâ'îyye
- Risâle-i Vâlidîyye
- Ruka'ât

H. 895 yılında yine bir Rebiu'l-Evvel ayında Semerkand'ın Kemenkıran Köyü'nde vefat etmiştir (El-Hâni, 2010: 388).

İKİNCİ BÖLÜM

2. ADNAN TORTÛMÎ'NİN SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-HÂLİDÎ EL-MÜCEDDİDÎ ADLI ESERİNİN NÜSHA TAVSİFİ VE METİN TAHLİLİ

2.1. Eserin Nüsha Tavsifi

Silsilenâme bir tarikat önderinin intisap ettiği mürşid-i kâmil ile onun Rasûlullâh'a (sav) kadar uzanan sûfiler zincirinden bahseden muhtasar bir risaledir. Besmele, hamdele ve salveleden oluşan kısa bir girişle başlayan eser Allâh'ın (cc) sıfatlarıyla devam etmekte ardından sûfiler silsilesi ile son bulmaktadır. Eserin sayfa adedi Süleymaniye arşivlerinde 54 varak olarak kaydedilmiştir. Elimizdeki nüsha da 54. varak ile son bulmaktadır fakat eserin üç varağı konu geçişleri için ayrılmış olması sebebiyle boş bırakıldığı için toplam yazım alanının 51 varak olduğunu söyleyebiliriz. Çeşitli kütüphane, arşiv, katalog ve internet taramaları yoluyla gerçekleştirdiğimiz araştırmalarda eserin bir baskısına ya da başka bir el yazmasına ulaşamadık. Bu nedenle çalışmamızı Süleymaniye arşivlerinden tedarik ettiğimiz el yazması olarak kaleme alınan nüsha ile gerçekleştirdik. Elimizdeki nüshanın kim tarafından, hangi tarihte ve hangi yöntemle kaleme alındığına dair bir bilgiye de ulaşamadık. Ancak eserin günümüzde yaygın olarak kullanılan çizgili bir deftere yazılması ve kapağındaki Türk bayrağının Osmanlı Devleti'nin son zamanlarda kullandığı bayrak motiflerinden olması, eserin Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında veya Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde yazılmış olabileceğine dair ipuçları vermektedir.⁸

2.2. Eserin Metin Tahlili

Müellif esere özel bir mukaddime ile başlamadığı için Silsilenâme'nin hangi amaçla ve hangi kitleye hitap edecek tarzda kaleme alındığına dair bilgi sahibi olamadık. Bununla birlikte konuların özet mahiyetinde kısaca sunulması, ismi geçen

⁸ <http://nermintaylan.blogspot.com/2013/04/osmanli-armasi-yeryuzunde-hicbir.html>.

sûfîler ile ilgili bilgilerin oldukça muhtasar olarak ele alınması birçok muhtasar gibi silsilenâmenin de tasavvufa gönül verenlere ya da Tortûmî'nin tarîkatına intisap etmek

isteyenlere veya intisap edenlere tarikatın mürşitleri ve tasavvufi öğretisiyle ilgili kısa ve öğretici bilgiler vermek amacıyla olduğu söylenebilir. Bizi bu düşünceye sevk eden eserin sade bir dille kaleme alınması, tartışmalardan kaçınması ve birçok yerde şiirlerin bulunmasıdır.

Tortûmî, besmele, hamdele ve salveleden sonra Allâh'ın (cc) varlığıyla ilgili vahdet-i vücûd anlayışını çağrıştıran bir açıklama yapmaktadır. Bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

Bundan sonra Allâhu Zü'l-celâl ve'l-ikram Hazretleri bütün kâinatın başlangıcı, bütün mevcûdâtın kaynağıdır ki mânevî zâtının muhabbetiyle ismi nûrdan tecellîsiyle icâd-ı ilim eylemiş ve nikâh-ı sûrî ve mânevî ile silsile-i sûriye ve mânevîyeyi hüsn-i nizâm ve feyz-i kıyâm bâhiş ve inâm kılmıştır....(Tortûmî, ty.vr.1a) Âlim-i billah odur ki, Hakk'ın (cc) künhü üzere ma'lûm olmadığını bile çünkü Hak hakîkatî üzerine ma'lûm ve mer'î olmak mühâldir. Zâtullah Sübhânehü de men ettikleri tefekkür oldur ki Hak Teâlâ mâ-verâyı tefekkür değildir.Künh-i zâtî idrâkten âciz olmakta âlim ve ârif beraberdir. Ârif Hak Teâlânın zât ve sıfâtve esmâ ve ef'âlinin esrârına vâkıf olandır. Nitekim ârif-i billâhtırlar. Âlim-i billâh dedikleri gibi.Allâh Teâlâ'nın künh-i zâtını tarîk-i akıl ve keşif ile idrâk etmek mümkün değildir. Pes ehl-i semâ ve arz onu yerde ve gökte ararlar ve bulamazlar. Ammâ vicdân ile bilirler ve esmâ ve sıfât ile arayıp bulurlar.(Tortûmî, ty. vr1b)Allâh Teâlâ kendi zât-ı akdesi ile mevcuttur. Varlığı kendi kendiliği ile. Yani vücûdu kendi zâtındandır. Vücûdu mümkün gibi gayrdan müstefâd değildir.(Tortûmî, ty. vr 2a)

Tortûmî Hz. Peygamber'in (sav) “Âlimler peygamberlerin varisleridir.” mealindeki hadisinin, tasavvufî silsile ile Hz. Peygamber'e (sav) bağlanan sûfîleri işaret ettiğini belirtmektedir. Müellifin ifadeleri şöyledir:

Nikâh-ı sûrî ile ehl-i tevhîdi binâ kıldığı gibi enfâs-ı tayyibenin birbirine ittisâli demek olan nikâh-ı ma'nevî ile dahi dünyâda enbiyâ aleyhimü's-selâm ilm-i billâhda verese zuhûr eder ki ol vârislere hulefâ derler. Ve bunlar enbiyâ makamına kâimlerdir. Onun için şerâi ve hakâyık ile kâim olup zâhir ve bâtın nizâm-ı âleme sebep olmuşlardır. Silsile-i tarîkat bunlara merbûttur. Bu bâbda reis Nebî'dir. Aleyhi's-salatü ve's-selâma hâlef olanlar hemen Nebî'den ahz-i nefes etmiş gibi olurlar (yani ilm-i billâhı silsile-yi mâneviyyeden hayyen an hayyin ahz ederler.) (Tortûmî, ty. Vr 1a)

Eserde konular açıklanırken ilgili ayetler ve hadisler zikredilmiş, birçok yerde şiirler ile istihsad edilmiştir. Şiirlerin bazıları Sa‘d-i Şirâzî (ö.691/1292), Süleyman Çelebi(ö. 1422), ve Fuzûlî (ö.1556), gibi İslam coğrafyasında tanınmış şairlere aittir. Bu yöntemin müellifin görüşlerini sağlam bir zeminde ifade etmesine imkân vermenin yanı sıra okuyuculara da anlama ve kavrama kolaylığı sağladığı kanaatindeyiz. Özellikle bazı şiirlerin Emâlî gibi medreselerde ders kitabı olarak okutulan temel eserlerden seçilmesi kanaatimizi destekler mahiyettedir.

Eserde kelam ilminde tartışılan konular özel başlıklar açılmadan yoğun bir şekilde yer almaktadır. Misal olarak tevhit, sıfatlar, ru‘yetullâh gibi konuları sayabiliriz. Yine sıkça olmasa da Maturidi (ö.333/944), Eş‘arî (ö. 324/936), Tahâvî (ö. 321/933), ve Ebû Hanîfe (ö.150/767), gibi kelamcılarının görüşleri ve ihtilafları da yer almaktadır. Müellifin bu mukayese yöntemi konunun anlaşılmasına katkı sağladığı gibi tasavvuf ve kelam ilişkisini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Zira birçok mutasavvıf insanlara Hz. Peygamber (sav) ve sahabe yolu olan ehl-i sünnet inancını anlatmıştır.

Müellifin dikkat çektiği bir diğer konu aklın bilgi hiyerarşisindeki yeridir. Ona göre Allâh (cc) akılla bilinemez. Eğer bu mümkün olsaydı peygamber ve kitaba gerek kalmazdı. Tortûmî bu konuda şöyle demektedir:

Hak akıl ile bilinse ve bulunsa nebi ve kitâba hâcet kalmazdı. Allâhu Teâlâ mahsûs değildir ki havâss-ı zâhire ile görüne ve ma‘kûl değildir ki kuvâ-yı bâtına ile idrâk oluna. Pes enbiyâ ve mürselînden ve şer‘-i mübînden ne vecihle bâliğ oldu ise ol vecihle itikat kâfidir. Meğerki basîreti nûr keşf ile münevver ola ol vakitte tecelli-i ilâhî ile bi-hasebi’t-tâkati’l-beşeriyye idrâk zât-i ilâhiyye hâsıl olur.(Tortûmî, ty.vr 11a)

Müellif Hz peygamber’den (sav) itibaren silsiledeki tüm zevâtın şemai⁹ hakkında bilgi vermiştir. Kutbu’l-aktab olan mürşitler hakkındaki açıklamalar diğerlerine oranla daha fazladır.

Silsilenâme Osmanlıca rika hattı ile yazılan bir el yazması nüshasıdır. Dili anlaşılır ve sadedir. Ağdalı cümleler yerine meramı kısa ve kolay bir yolla ifade üslubu gözetilmiş ve uzun cümlelerden kaçınılmıştır. Fakat nadiren de olsa “ve” edatıyla

⁹ Şemai, kelime manası olarak, huy, seciye, tabiat, ahlak manalarına gelmektedir. İstilahî olarak ise, Hz Peygamber’in (sav) özel hayatını, dış görünüşünü ve ahlakını ifade etmektedir (KANDEMİR, 2010, Şemai makalesi, DİA, İstanbul.).

birbirine anlamca bağlanan uzun cümlelere rastlamak mümkündür. Bunlara birkaç misal vermek gerekirse;

Cebel-i Hirâ'da vâki' mağara seğîrede Cibrîl (as) evâil-i sûre-yi Alak olan "İkra bismirabbik" âyetlerini getirip kırk yaşında nübüvvet ile mu'allim ve birkaç günden sonra "Kum fe enzır" âyeti nüzûliyle risâlet ile dahi mükerrem oldular. Ba'dehu yevmen fe yevmen âyât ve sûre-yi Kur'âniyye mütezâyid ve ahkâm ve şerâyi' mütekâmil olup yirmi üç senede mushaf-ı celîl şîrâze bend tekmlil oldu ve sinn-i şerîf-i nebevî altmış üçe bâliğ olmak akva'l-akvâldir. Cesed-i latîf-i nebevî hayat-ı dünyâda gibi ter u tâzedir. Fahr-i Âlem gerçi riyâz-ı cennetten bir ravza olan kabrinde medfûndur ve lâkin haydır lâkin berzaha münâsip vecihle zindedir ve lâkin Fahr-i Âlem'in rûhu tâhir ve cesedi tayyibesinin alaka ve ittisâli sâirden ziyâdedir. şöyleki, hayat-i dünyâyâ müşâbihdir. (Tortûmî, ty. vr12a) Fahr-i Âlem'in mizaçları a'delü'l-emzec olup berakât-ı rûhaniyye dahi beden-i nazif ve latîflerine sâiri olmakla hâlâ nadaret-i cism-i şerîfleri hayat-ı dünyeviyye hâli gibidir ki zelûl ve teğayyür gelmemiştir. (Tortûmî, ty. vr12b)

Dili Osmanlıca olan eserde ayetler, hadisler ve bazı şiirler Arapça yazılmıştır. şiirlerin önemli bir kısmı Farsçadır. Silsilename bu yönüyle dilin zenginliklerini yansıtan ve telif edildiği dönemin yazım kültürüne ışık tutan önemli bir tarihi vesikadır. şiirler dışındaki Arapça terkiplerin neredeyse tamamının anlamı verilmiştir.

Ayet, hadis ve bazı şiirler ve bazı Arapça terkiplerin harekesi koyulmuştur. Eserde her bir açıklama satır başı yapılarak ve diğer paragraflardan sonra bir sıra boşluk bırakılarak yazılmıştır. Müellif anlamca kapalı gördüğü yerleri satır aralarına yazdığı talikler ile izah etmeye çalışmıştır. Konu başlıkları iki çizgi içine alınmış, bazıları Arapça rakamlarla numaralandırılmıştır. Yine sûfiler listesi dışındaki konu başlıklarının ve bazı hadislerin daha büyük karakterlerle yazılmış olduğu görülmektedir. "Allâh" lafza-i celâli büyük karakterlerle yazılmıştır. Bu üslup tasavvufî edebi göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Bazı kelimelerin üstü çizilmiştir. Noktalama işaretlerinden paranteze az da olsa yer verilmiş fakat nokta, virgöl gibi işaretler koyulmamıştır.

Sonuç olarak silsilename ahlak başta olmak üzere tasavvufî terbiyeyi genel yönleri ile anlatmaya çalışan muhtasar bir risaledir. Buna bağlı olarak her ne kadar ana çerçevede sûfiler silsilesi bulunsa da içerik olarak edep ve ahlaka vurgu yapan ifadelerin zenginliği ile ahlak risalesi konumundadır. Anlaşılmaya elverişli kolay, sade ve açık bir

slupla kaleme alındığı için faydalanmaya elverişli bir eserdir. Eserin diğer bir değeri de hızla dnyevileşmeye yüz tuttuğumuz günümüzde köklerimizle bağlantı kurmamıza ve nasıl bir ahlak eğitimine ihtiyaç duyduğumuza imkan veren metotudur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SİLSİLENÂME-İ NAKŞBENDÎ EL-HÂLİDÎ EL-MÜCEDDÎ ADLI ESERİN ÇEVİRİ YAZILI METNİ

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla

Hamd feyzi ve nûrunun icâdıyla sûrî ve ma'nevî silsileyi izhâr eden Allâh'a mahsûstur.

Salât-u selâm Allâh'ın nûrundan olan Efendimiz Muhammed (a.s) ve 'ilim ve feyiz nûrlarını O'nun kandilinin nûrundan alan Âl'i ve Ashâb'ı üzerine olsun. Mü'minler de O'nun zâtının nûrundandır.

Bundan sonra Allâhu Zü'l-celâl ve'l-ikram Hazretleri bütün kâinatın başlangıcı, bütün mevcûdâtın kaynağıdır ki ma'nevî zâtının muhabbetiyle ism-i nûrdan tecellîsiyle icâd-ı 'ilim eylemiş ve nikâh-ı sûrî ve ma'nevî ile silsile-i sûriye ve ma'nevîyeyi hüsn-i nizâm ve feyz-i kıyâm bahş ve in'âm kılmıştır.

Nikâh-ı sûrî ile ehl-i tevhîde bekâ geldiği gibi enfâs-ı tayyibenin birbirine ittisâli demek olan nikâh-ı ma'nevî ile dahi dünyâda enbiyâ aleyhimü's-selâm 'ilm-i billâhda verese zuhûr eder ki ol vârislere hulefâ derler. Ve bunlar enbiyâ makâmına kâimlerdir. Anunçün şerây'î ve hakâyık ile kâim olup zâhir ve bâtın nizâm-ı â'leme sebep olmuşlardır. Silsile-i tarikat bunlara merbûttur. Bu bâbda reis Nebî'dir. Aleyhi's-salatü ve's-selâma hâlef olanlar hemân Nebî'den ahz-i nefes etmiş gibi olurlar (yani 'ilm-i billâhı silsile-i ma'neviyyeden hayyen a'n hayyin ahz ederler.) [1a]

'İlm-i billâh ecelli'l-u'lûm oldu. Zîrâ ma'lûmu ecelli'l-ma'lûmattır ki Allâhu Te'âlâ'dır. İlm-i billâh dedikleri kalp ve rûhun âsâr-ı Hudâ ve ef'âl ve sıfât ve zât-ı kibriyâ ile âşinâlığıdır ki Kur'ân ve hadîsin hakâyıkı olan 'ilm-i ezvâk netîcesidir. Bunda silsile-i ma'nevîyeye ihtiyâc vardır.

'İlm-i billâh haysiyet ile mu'teberdir. Ya'nî Hak Te'âlâ ile hâlk arasında olan irtibât ve â'lemin Hak'dan inşâsı haysiyetinden olan 'ilimdir ve illâ min-haysü'l-künh Hak Te'âlâ müdrak değildir.

Âlim-i billâh odur ki, Hakk'ın (cc) künhü üzere ma'lûm olmadığını bile çünkü Hak hakîkati üzerine ma'lûm ve mer'î olmak muhâldir. Zâtullâh Sübhânehû de men ettikleri tefekkür oldur ki Hak Te'âlâ mâ-verâ-yı tefekkür değildir.

Küh-i zâti idrâkden ‘âciz olmakda ‘âlim ve ‘ârif berâberdir. ‘Ârif Hak Te‘âlâ’nın zât ve sıfât ve esmâ ve ef‘âlinin esrârına vâkıf olandır. Nitekim ‘ârif-i billâh dirler. ‘Âlim-i billâh dedikleri gibi.

Allâhu Te‘âlâ’nın küh-i zâtını tarîk-i a‘kıl ve keşf ile idrâk etmek mümkün değildir. Pes ehl-i semâ ve arz onu yerde ve gökte ararlar ve bulamazlar. Ammâ vicdân ile bilirler ve esmâ ve sıfât ile arayıp bulurlar.[1b¹⁰]

Allâhu Te‘âlâ kendi zât-ı akdesi ile mevcûddur. Varlığı kendi kendiliği ile. Ya’nî vücûdu kendi zâtındandır. Vücûdu mümkün gibi ğayrdan müstefâd değildir.

Zira vücûd-ı mümkünün merc’i vücûd-ı vacibdir. Anunçün mümkünâ hâlik ve bâtıl ve Hakk’a hayy ve bâkî denildi.

Vâcibin muktezâsı istiğnâ-yı tamdır. İmkânın eseri ihtiyac-ı ile’l-ğayrdır. Vücûd-ı vâcib bir zât-ı şerîf mülâhaza olunur ki vâsi‘ ve muhîr ola cemî‘-i merâtibe.

Allâhu Te‘âlâ ezelîdir ya’nî ibtidâsı yoktur ve ebedîdir ya’nî intihâsı yoktur ve Hak Te‘âlâ birdir, ne vücûb-ı vücûdda ve ne ulûhiyyette ve ne istihkâk-ı ‘ibâdetde şerîki yoktur.

Allâhu Te‘âlâ kendi zâtı için sıfât isbât eyledi. Cemî‘-i sıfât-ı Hudâ gerek zâtiyye olsunlar ilim ve kudret gibi ve gerek fiiliyye olsunlar hâlikîyyet ve râzıkîyyet gibi kadîmlerdir ve zât-ı Hak ile kâimlerdir.

Sıfât-ı subûtiyye-i zâtiyye ol sıfattır ki zât-ı mukaddese ezdâdıyla muttasıf olmak câiz değildir. Hayât ve ilim ve kudret gibi ta’bîr-i diğere sıfât-ı subûtiyye-i zâtiyye ihdâs ma’nâsını müstemil olmayandır. Hayât ve ‘ilim ve semi‘ ve basar gibi.[2a]

Sıfât-ı fiiliyye ol sıfattır ki zât-ı mukaddese ezdâdıyla muttasıf olmak câiz ola rahmet ve gadap gibi. Ta’bîr-i diğere sıfât-ı fiiliyye ihdâs ma’nâsını mütezammin olandır. İnşâ ve ibdâ ve imâte ve ihyâ ve terzîk ve inmâ ve tasvîr gibi.

Sıfât-ı selbiyye isbâtı câiz olmayıp selbî kemâl olan sıfatlardır. Kıdem ve vahdet ve kuddûs gibi.

¹⁰ Rasûlullâh (sav) mebd-i evvelden mukassim oldur ki cemî‘... ervâha feyz-i akdes onun mîzâbından cârî olmuştur. Ve cem-i kâinat huşû ve nemâyı onun terbiyesinden bulmuştur. Nitekim gelir “انا من الله و المومنون من فيض نوري”. Mebd-i evvel Allâh-u Teâlâ’dır. Bi hasebi sulûk silsile-i evvel vatânı aslî olan mebd-i evvele münthâ olmadıkça... gelmedikçe sâlik... halâs olmaz.

Hakk’a imân onun vücûdunu ve vahdet-i vücûdunu ve kıdem ve bekâsını ve havâdis muhâlefetini ve bi-nefsihî kıyâmını ki bunlar sıfât-ı selbiyyedirler ve sâ’ir sıfât-ı kemâliyyesini ya’nî hayât ve ‘ilim ve kudret ve irâdet ve semî‘ ve basar ve kelâm ve tekvîn sıfatlarını ki bunlar sıfât-ı zâtiyye-i subûtiyyedirler. Tasdîk edip zât ve sıfât ve ef’alinde şerîk ve nazîri olmadığını iz’ân ve kabûldür.

Esmâ-ı hüsnâ üç kısımdır. Evvelkisi esmâ-ı zâttır. İsmullâh ve ism-i Hak gibi. İkincisi esmâ-ı sıfattır, ism-i Hay ve ‘Alîm gibi. Üçüncüsü esmâ-ı ef’âldir, ism-i Hâlık ve Râzık gibi.[2b]

Hak Hudâ’da on dört sıfatın bilinmesi vâciptir. Bunlardan altısı sıfât-ı selbiyyedir. Evvelkisi vücûd, ikincisi kıdem, üçüncü bekâ, dördüncüsü muhâlefetün li’l-havâdis, beşincisi kıyâm bi-nefsihî, altıncısı vahdâniyyettir.

Ve on dört sıfattan sekizi dahi sıfât-ı subûtiyyedir ki evvelkisi hayât, ikincisi ‘ilim, üçüncüsü kudret, dördüncüsü irâdet, beşincisi semî‘, altıncısı basar, yedincisi kelâm, sekizincisi tekvîndir. Nitekim *Kasîde-i Nûniyye*’de gelir.

إلهنا واجب لولاه ما انقطعت

أحاد سلسلة خفت بإمكان

و ذاته ليس مثل الممكنات فما

حكما الوجوب مع الإمكان سيان

حي سميع بصير عالم شاء

ذوقدرت وكلام غير الحان

تكوين أزلى لا زمان له

لكن مكنه في الوقت والآن¹¹

¹¹ (Bizim İlahımız vâciptir. Zira O'nsuz mahlukâtın silsilesi sonsuza kadar giderdi. (Bu durum zincirlemeye götürür, o hâlde Allâh'ın varlığı zorunludur.) Onun zâtının mümkün varlıklarla benzer hiçbir tarafı yoktur. Zira vâcibin şartı mümkünün şartına denk değildir. Allâh (c.c.) (Hayy) diridir, (Semi) O her şeyi duyar, (Basir) O her şeyi görür (Alim) her şeyi bilir ve (şai) diler. Allâh (c.c.) yüce güç ve kelâm sahibidir. Fakat bu insanların sözü gibi bir söz değildir.

3.1. Vücûd

Sıfât-ı selbiyyenin evvelkisi vücûddur. Vücûd-ı Hudâ'ya delîl bu âlemdir. Cemî'-i kâinatı ism-i nûr'un tecellîsi ile izhâr eylemiştir ve vücûdu dahi vâcibtir. Ya'nî muktezâ-yı zâtı olmasından nâşî ademi mümten-i biz-zât olan mevcûddur ya'nî mümkün değildir. Zîrâ mümkün hâdistir. Hâdis ise gayra muhtâctır. Hak Teâlâ'nın vücûdu vâcib olmasa gayra müftekir olmak lâzım gelir. Hak Teâlâ kendi zât-ı akdesi ile mevcûddur. Vücûd ile ya'nî vücûd-ı zayıf ile değildir. Hak Teâlâ nefis-i vücûdda ve vücûdun tevab'i olan sâ'ir sıfât-ı kâmilede sıfât-ı zâideye muhtâc değildir.

Allâhu Teâlâ buyuruyor ki ¹² يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ yani cemî'-i nâs Hak Teâlâ'ya eğer zâtında ve eğer sıfâtında ve bekâsında muhtâctır. Zât-ı Hak ise sıfât ve bekâsı gibi hâlka muhtâc değildir. Anunçün buyurur وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ ¹³ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ yani âlemleri hâlk ettiği esmâ ve sıfatının merâtibini izhâr içindir. Yoksa zâtında ihtiyâcından değildir.

Vücûd bir nesnenin zât ve aynında zuhûrudur. Ya'nî zât-ı ıtlâkı zuhûrdan kat'-ı nazar vücûdu'l-mutlakı zuhûr i'tibâriyledir. Zât-ı kerîm vücûd-ı mahzûd ki onda ta'alluk ve ta'ayyün yoktur. Ma'a hazâ vücûd-ı ıtlâk olduğunu mücerred tefhîm için bir ibârettir. Yoksa onun zâtının künhü idrâk olduğundan değildir. [3b¹⁴]

Vücûd zât üzerine zâ'iddir. Bu mezheb üzerine vücûdu sıfattan addeylemek sahîhdir. Hak Teâlâ için sıfât-ı kâmile-i zâ'ide dahi kâ'indir. Zât-ı Teâlâ ve tekaddes her-çend husûlû kemâlâtın kâfîdir. Ammâ eşyayı tekvîn ve tahlîkte Sıfât-ı zâ'ideden lâbüddür. Zîrâ zât-ı Hak Teâlâ nihâyet-i tenezzüh ve tekaddüsdendir. Ve gayet, azamet ve kibriyadadır. Onun için kemal-ı gına ve eşyaya kemal-ı adem münasebeti sabittir. Eğer tevessut-u sıfâtsıfâtolmasa eşyadan bir şeyin husulü mütesavver olmazdı. Zira Zât-ı

Allâh'ın(c.c.) yaratması (tekvin) zamanın gayrısında ezeldir. Fakat O'nun iradesiyle yaratılan zaman ve zamanın anı dahilindedir.)

¹² " Ey insanlar siz Allâh'a muhtacsınız." (Fâtır , 35 / 15.

¹³ " Allâhu Teâlâ âlemlere muhtaç değildir." (Ankebut , 29 /6).

¹⁴ Tekvîn: İcâd ve ihdâs ma'nâsınadır. Ezeli, mazî cânibinde gayr-ı mütenâhî olan ezmine-i mefrûzadır.

Ebed, müstakbel cânibinde nâ mütenâhî bulunan ezmineye itlâk olunur. Ya 'nî tekvîn sıfatının ezeliyeti sâbittir...

Teâla'nın eşi'a-i envârında helak ve fena ve inhiraf ve inıdamından gayrı eşyanın nasibi yoktur. Sıfât-ı kamile, kemalâtı zatiyenin nikâb ve hicabıdır. Zât, zü'nün müennesidir. Bir nesnenin nefesine ve hakîkatine derler. Hak Teâlânın vücuduna kable't-tecellî zât ve ba'de't-tecellî vücûd ıtlak olunur.

İnde'l-Mâturidiyye vücûdu vâcib fi'l-hakîka zâtın aynıdır. Mümkünün vücûdu zâtının gayrıdır ki Hak'tan müstefâddır ve Hakk'ın vücûdu ise zâtının aynıdır.

Allâhu Teâlâ'ya zât ıtlâkını tecvîz ettiler. Nitekim hadis-i şerîfte gelir:

تَفَكَّرُوا فِي آلَاءِ اللَّهِ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ¹⁵

Zât ile vücûd meyânında fark vardır. Zât bâtın ve vücûd zâhir itibariyle ıtlâk olunur. Bu makûle ıtlâkât-ı tefhîm içindir ve illâ zât-ı Hak fi'l-hakîka zât ıtlâk olunmaktan münezzehtir.

Hak Teâlâya zât ıtlâk olunmak bezm-i âlem ve haddinde ademde kalmamız câ'iz ve vücûd demek kesret-i esmâ ve sıfât ile tecellîsine dâ'irdir. Vücûdu sıfâtan addeylemek sahîhtir. Sıfât her-çend hacb-i zât-ı Teâlâ'dır. Ammâ kemâlât-ı zâtiyyenin zuhûru onların vücûduna merbûttur. Bunların hicâb olması gözlüğün hicâb olması gibidir ki sebebi nümâyende gibidir. Ve bu nümâyende ki ve zuhûru her-çend zıllidir. Ammâ çare nedir ki bizim vücûdumuzu zılle merbût kılmışlardır. Ve bu'dumuz hicâb ile perdahastadır.[4a¹⁶]

Hak Teâlâ'nın sıfaâtları vardır ki mercileri sübût ve selbdir ve Sıfât-ı sübûtiyye iki nev'idir zâtiyye ve fiiliyyedir.

Sıfât-ı ilâhiye zât hakkında beraberdir ki birbirine nisbetle tekaddüm ve teahhur yoktur. Zîrâ zâtın aynı gibidir.

Sıfât: Kendisiyle bilinen mevsûf zâta lâzım olan emâredir.

Sıfât: Zâtın bazı hâllerine delâlet eden isimdir. Bu da uzun, kısa, akıllı, ahmak ve gayrısı gibi.

¹⁵ "Allâhu Teâlâ'nın ni'metleri hakkında düşünün, Allâhu Teâlâ'nın zâtı hakkında düşünmeyin." (Mecmau'z-Zevaid, 1/81, Kenzu'l-Ummal, h. No: 5707).

¹⁶ Muktezâ-i hikmet ve vefkî ibâdet üzere ifâde ve ifâzada müstefid ve müstefiz için münâsebet lâzımdır. Çare yoktur sıfatlar bir derece tenezzüh buyurup zılliyyet peydâ eylemişler ve eşyâya velefi fi'l-cümle münâsebet hâsıl olmuştur. Eğer tevassutu sıfât sıfât olmasa eşyâdan bir şey'in husûlü mutesavver olmazdı.

Zâtî sıfâtlar: Allâhu Teâlâ'nın kendisiyle vasıflanıp zıddı ile vasıflanmadığı sıfâtlardır. Kudret, izzet, azamet ve gayrısı gibi.

Fiiî sıfâtlar: Allâhu Teâlâ'nın zıddı ile vasıflandığı sıfâtlardır. Rızâ, rahmet, gadap ve benzeri gibi.

Zât ile sıfât arasındaki fark: Zât, istiklâl ile tasavvur olunması mümkün olan herşeydir. Sıfât bunun zıddıdır. Sıfat, tasavvuru ancak tab'an mümkün olandır.[4b¹⁷]

صفات الله ليست عين ذات

و لا غيرا سواء ذا انفصال¹⁸

Kim derse sıfâtlar aynı da değildir gayrı da değildir. şayet aynı olsaydı terkip lâzım gelirdi. Buda muhâldir. Hâllerin hakikatini Allâh (cc) daha iyi bilir. Âciz olduğunu idrâk etmek idrâktir.

Sıfât zâtın ne aynıdır ne gayrıdır. Vâhid ve aşera gibi. Zîrâ vâhid aşeranın aynı değildir. Zîrâ mecmû'u efrâd vâhidin aynı olmadığı zâhirdir ve aşeradan munfasıl değildir. Zîrâ aşera vâhidsiz ve aşeranın uşru olan vâhid aşerasız tasavvur olunmaz. Hak Teâlâ bir emri ve bir i'tibârı mülâhazasız câmii cem'i kemâlâttır. Bil ki aynı her kemâldir. Zîrâ teb'iz ve tecezzî ol hazrette mefkûddur. Tamamı rânâyı ve tamamı beyânı ve tamamı şevâbidir ki sıfât-ı kâmile-i kadîme ol kemâlâtı zâtiyenin zılâlidir. Ya'nî mezâhiridir.

Sıfât zâtın aynı olsa elfâzı sıfât esmâ-ı ilâhiye ile müterâdif olmak iktizâ eder. Meselâ ilim ve hayât ve kudret ve lafza-i celâl beynlerinde farkı mânevî olmaz.

Hak Teâlânın zâtı ve sıfatı bî-çûn ve bî-çukûne ve bi-şibih ve bi-numûnedir. Ol kadar biliriz ki Hak Teâlâ vardır kendi olduğu esmâ ve sıfât-ı kâmile ile muttasıftır. Ammâ ondan bizim fehim ve idrâkimize her ne gelirse ve bizim müteallak [5a¹⁹] ve mutesavverimiz olursa Hak Teâlâ ondan münezzeh ve müte'âlî'dir.

¹⁷ Âlem hercend zılâlî sıfattır. Ve sıfât zılâlî hazreti zâttır. Teâlâ ve takaddes. Amma bu zılliyet için deracât ve merâtib vardır ki, her bir hicâbı sâbittir.

¹⁸ Allâh ın (cc) sıfatları zâtının aynı değildir. Zâtından ayrı da değildir.

¹⁹ Allâhu Teâlâ kendi zâtı akdesi ile mevcûttur vucûdu ile değil. Kendi zâtı ile zindedir ya'nî haydır. Kendi sıfatı olan hayat ile değildir. Ve kendi zâtında rânâdır. Yani âlimdir sıfatı ilim ile değildir. Ve kendi zâtında ... ya'nî Basîr'dir sıfatı basar ile değildir. Ve kendi zâtında ... Yani semî'dir

Bir kimse nazar-ı aklî ile ta'ayyünü hâlik edip itikat eylese ol kimse ilâhî mec'ule ibâdet etmiş olur. Onun için hâlk me'mûr oldu ki Hazret-i Rasûl'ün telkîn ve kitâbın tebyîn ettiği ilâha ibâdet edeler. Ve bu husûsda Hakk'a tâbi olalar. Akla tâbi olmayalar. Pes enbiyâ ve mürselîn ve şer'-i mübînden ne vecihle bâliğ oldu ise ol vecihle itikât kâfidir.

Âfâk ve enfüste her ne ki bize tecellî ve meksûf ve meşhûd ola bil cümle Hak Subhâne ve Teâlâ hazretlerinin gayrıdır. Zîrâ Allâh vücûdu vâcib ve mâsivânın vücûdu mümkündür. Vâcib mümkünün tasavvuruna sığmaz. Tasavvura gelen evhâm ve hayâlettir. Allâhu Teâlâ onların cümlesinden münezzehtir.

Hak Teâlâyı evsâf-ı imkâniyeden tebrîe etmek vehmi hâltkân nâşîdir. Ve illâ Hak Teâlâ kutsî zâtı ile mukaddestir. Ya'nî ayıp ve noksandan müberrâ, vehim ve hayâlden ve akla gelen şeyden muarrâdır.

Hakk'ın sıfât-ı sübûtiyesi asıldır. Zîrâ selb hâlkın evham ve hayâlâtına dâ'irdir. İsbâtı muhakkak ve nefyi mütevehhimdir.[5b²⁰]

Mârifetullâh dedikleri fi'l-hakîka sıfât-ı selbiyye yönündedir ki ezelîdir. Yani bidâyeti yoktur. Ve ebedîdir yani nihâyeti yoktur. Kadîmdir ki sıfatı hudûsten müberrâ ve vacibtir ki sıfatı imkândan muarrâ demektir. Ve alâ hâzâ zîrâ sıfât-ı sübûtiyesiyle hakîkatı üzere bilmek müşkildir. Meselâ hayât deyü isbât olunur ve lâkin zâtiyesi ne vecihledir idrâk olunmaz. Zîrâ kıyâstan hâriştir. Binâen alâ hâzâ künh-i zât ve künh-i sıfâtını kendi bilir.

Peygamber Efendimiz (as) dan önce peygamberler dünyâ ve âhiret güzelliğine ve ilâhî sıfatlarla mevsûf zât-ı vahide da'vet ediyorlardı. İbrâhîm (as) tevhîdin kutbudur.

Hazret-i İbrâhîm'e (as) gelinceye değin olan enbiyâ-ı kirâmın neş'elerinin gâlip olan sıfât-ı selbiyye ile zuhûr olmakla ziyâde tenzîh ve tenzîhe da'vetleri hasebiyle zât-ı ilâhiye kisveden mücerred ve muarrâ menzilesinde idi. Sonra Hazret-i İbrâhîm sıfât-ı sübûtiyye ile zuhûr edip zât-ı ilâhiyeye kisve giydirmiş gibi oldu.

sıfatı Sem' ile değil. Ve kendi zâtında ...Ya'nî kâdir'dir sıfatkudreti ile değil. Ve kendi zâtında mürîddir irâde sıfatı ile değil. Ve kendi zâtında ...

²⁰ Hak Teâlâ'nın sıfatı vâcib Teâlâ gibi bîcûn ve bîcukûnedir ve bizim hepda-i idrâkimizden birûn'dur.

Vâcib Teâlâ'nın sıfat ilminin sübûtuna şeriat vârid olmuştur. Eğer o ilmi kendi ilmine kıyasla bilmekle bilirse bilmemiş olur...

Yalnız sıfât-ı selbiyye ümem-i sâlifinin ekserine göredir ki onlar tenzâhâtiyle me'mûr olmuşlardır. Hazret-i İbrâhîm (as) gelince Hazret-i İbrâhîm zât-ı [6a] ilâhiyeye sıfât-ı sübûtiyye kisvesini ilbâs etmiştir. Onun için kıyâmette ibtidâ hulle giyen İbrâhîm (as) olsa gerektir. Sonra bu ümmet-i merhûme bu sıfâtı çoğalıp tenzîh ve tahmîd kemâlini bulmuştur.

Terk-i mâl tevhîd-i ef'âl terk-i evlâd tevhîd-i sıfât ve terk-i nefis tevhîd-i zât mukâbelesindedir ki Hazret-i İbrâhîm (as) dan tevârüs olmuş millet-i Hanifiyye ve İslâm-ı hakîkîdir. Zîrâ gerçi tevhîdât-ı mezkûre ve merâtib-i mestûra kavmi İbrahim'de (as) bilfiil zuhûr etmedi. Velâkin neş'e-i İbrahim'e mecmû'unu istikmâl etmiş idi. Sonra bu ümmette metbûlârinin kemâline tebe'ıyyet ile her türlü kemâl zâhir olup ümmet-i vasat oldular ve sâir ümmetin buldukları mertebeyi buldular.

Cenâb-ı nübüvvet neş'ede ecma ve isti'dâtta ekmel ve idrâkte a'kal ve amelde eşmel olduğu cihetten ümmetini cem'-i merâtib-i tevhîde da'vet etmiştir ki tevhîd-i ef'âl ve tevhîd-i sıfât ve tevhîd-i zâttır. Ve ümmetini dahi bu üç da'vetin mecmû'unu kabul edip bilfiil onun hakâyıkı ile mütehakkık olmuşlardır. Ümem-i ûlâda ise bu isti'dat yok idi. Onun için cemî'-i merâtibi ihrâz edemediler. Eğerki dâ'i olan enbiyânın cümlesi cümle merâtibe bilfiil vâsıl idiler.[6b]

3.2. Kıdem

Sıfât-ı selbiyyenin ikincisi kıdemdir. Kıdem ale's-sahîh sıfâtı selbiyyedendir. Zîrâ hakk-ı Hudâ'da ademi sâbıkı selbten ibarettir. Allâhü Teâlâya ezeli demek ibtidâsı yoktur demektir. Kadîm vücûd-i adem ile mesbûk olmayan zât ma'nâsınadır.

3.3. Bekâ

Sıfât-ı selbiyyenin üçüncüsü bekâdır. Ve bekâ dahi ale's-sahîh Sıfât-ı selbiyyedendir. Zîrâ ol vücûda lâhik olan âdemi selbden ibarettir. Allâhu Teâlâ'ya ezeli demek ibtidâsı yoktur demektir. Ve ebedî demek intihâsı yoktur demektir. Yani Cenâb-ı Kudsî Hak Teâlâya adem-i sâbık ve adem-i lâhik değildir.

3.4. Muhâlefetün Li'l-Havâdis

Sıfât-ı selbiyyenin dördüncüsü muhâlefetün li'l-havâdistir. Yani zât ve sıfât ve ef'âlinde havâdise muhâlefettir. Cisim ve cismâniyetin levâzım ve havâssı onda olmak

muhâldir. Onun için zâtında ve sıfâtında ve ef'âlinde bir nesneye benzemez. Zîrâ şân-ı âlisi, لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ²¹ . olan zât-ı mukaddestir ki zâtının misli yoktur. Zâtının misli olmayınca sıfâtının ve ef'âlinin dahi olmaz. Zîrâ sıfât zâta ve ef'âl dahi sıfâta tâbidir. Ne kadar sıfât-ı selbiyye var ise âyet-i mezkûrede de dâhildir. Ve sıfât-ı sübûtiyye dahi bi-tarîki'l-iltizâm onda münderiçtir.[7a]

3.5. Kıyâm Bi-Nefsihî

Sıfât-ı selbiyyenin beşincisi kıyâm bi-nefsihîdir. Yani zâtiyle kâim olmasıdır. Zâtından ğayrı bir zâta muhtâc değildir. Bu dahî sıfât-ı selbiyyedendir. Zîrâ Hudâ'nın zâtiyle kâim olması ğınâ-yı mutlakdan ibârettir. Ve ğınâ-yı mutlak eşyâdan birine onun iftikâr ve ihtiyâcını selbden kinâyettir. Allâhu Teâlâ hazretleri cem'-i mâsivâdan ğınâ-yı mutlak ile müstağnî ve cümle mâ-adâ ona iftikâ-rı küllî müftekindir.

3.6. Vahdâniyyet

Sıfât-ı selbiyyenin altıncısı vahdâniyyettir. Bu dahi Sıfât-ı selbiyyedendir. Bu sıfatın aslı “Lâ ilâhe illellah” kelimesidir ki ğayrın ulûhiyetini nefy ve Hakk'ın ulûhiyetini isbât eder.

Kelime-i tevhîdin ma'nâsı: Bu kadar bir ehad ki ulûhiyet ve ma'bûdiyet istihkâkı olan mekr-i Hudâ'yı bî-hemtâ celle şânühü vardır ki vacibü'l-vücûddur. Ve simâtı naks ve hudûsten münezzeh ve müberrâdır. Zîrâ kemâli tezellül ve inkisârdan ibâret olan ibâdete müstehak olan şol zâttır ki cemî'-i kemâlât onun için sâbittir. Ve cem'-i nakâyıs ondan meslûbdür. Ve cem'-i eşyâ vücûdda ve tevâbi' vücûdda ona muhtaçlardır. Ve kendi hiçbir nesneye hiçbir emirde muhtâc değildir. Nâfi', Dârr odur ve hiçbir nesne bir nesneye onun izni olmadıkça zarar ve nef' eylemeye kâdir değildir. Bu sıfât-ı kâmile ile muttasıf kimse Hak Teâlâdan ğayrı yoktur. Ve olmak dahi sâbit değildir. Ulûhiyet ile muttasıf olan zâtın muktezâsı vahdettir. Ve vahdetin hükmü dahi cem'-i avâlîme mebd-i feyz ve terbiye olmaktır.[7b]

3.7. Hayat

Hakk-ı Hudâ'da bilinmesi vâcip olan sekiz sıfât-ı sübûtiyyeden evvelkisi hayattır. Allâhu Teâlâ hayydır. Hayat sıfatı onun zâtı ile kâim bir ma'nâdır ki sıhhat ilim ve kudreti mûciptir. Yani mevsûf için ilmi icâb eder. Cemi' sıfatların muktedâ ve

²¹ “Onun benzeri hiçbir şey yoktur.” Şûrâ, 42/11

pîşvâsı hayat Sıfât-1 şerîfesidir ki sâir sıfât onun vücûduna mütevakkıftır. Hak Teâlâ nûru'l-envar olmakla hayy denildi. Zîrâ hayatı zâtîyedir. Hariçten rûh ile ve dem ile değildir. İnsanda ve ğayrıda olduğu gibi. Hayat sıfatı onun zâtıyla kâim bir ma'nâdır. Ezelî ve ebedîdir. Ğayrın hayatına kıyâs olunmaz ve kûnhü üzere bilinmez. Allâhu Teâlânın hayatı kendi iledir ğayrdan değildir.

3.8. İlim

Sıfât-1 sübûtiyyenin ikincisi ilimdir. Yani Allâhu Teâlâ âlimdir. Ve ilim sıfatı onun zâtıyla kâim bir ma'nâdır ki cemi' ma'lumâta tealluk eder. Külliyât olsun cüz'iyat olsun bir zerre yoktur ki ilm-i Hak'tan hariç ola. Kumların adedini ve yaprakların adedini bilir. Ve cümle eşyâ onun ilminde hâzırdır. İlmi cehl ve fikirden sonra değildir. Belki kadîmdir cemi' eşyâyı kûnhü üzere bilir. Allâhu Teâlâ'nın haber verdiği gibi إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ya yerde gökte bir şey hafî 'Yani Allâhu Teâlâ ²² değildir. Âlemde ne ki var ise küllî ve cüz'î imân ve küfür ilm-i ilâhiyeye hafî olmayıp ma'lûmudur. Allâhu Teâlâ'nın ilmi dahi hayat gibi zâtîdir. Ğayrdan müstefâd değildir. Ve halkın ilmi ârizîdir ki Hak'tan müstefâddır.[8a]

3.9. Semi'

Sıfât-1 subûtiyyeden üçüncüsü semi'dir. Yani Allâhu Teâlâ semi'dir. Yani her mesmû' olanı işitir. Allâhu Teâlânın işitmesi insan ve ğayrılar gibi kulak ile olmayıp ilmine müfevvaz bir ma'nâdır. Bize lazım olan ol sıfatı kendi bildiği üzere zâtına isnaddır.

3.10. Basar

Sıfât-1 subûtiyyeden dördüncüsü basardır. Yani Allâhu Teâlâ basîrdir ve basar onun bir sıfatıdır ki onunla kemâli nu'ût mubsırâtı münkeşif olur. Hak Teâlâ'nın rû'yeti câriha ile değildir. Onun için zulmette ve nûrda görmek ona birdir. Basar sıfatı dahi semi' sıfatı gibi müteşabihâtandır. Hak Teâlâ'nın görmesi vardır ve lâkin kendi bildiği üzere Allâh Teâlâ mesmû'atı sem'-i hakîkî ile idrâk eylediği gibi mubsırâtı dahi basar-ı hakîkî ile idrâk eyler. Ve ona gecede ve gündüzde rûşen olmadık nesne yoktur. Zîrâ idrâkı cariha ile değildir.

²² “Şüphesiz yerde ve gökte Allâh'a (cc) hiçbir şey gizli kalmaz.” Âli İmran, 3/ 5.

3.11. İrâde

Sıfât-ı subûtiyyeden beşincisi irâdettir. Sıfatı irâdet onun zâtı ile kâim bir ma'nâdır ki ekvân ve ahkâma ta'alluk eder. Ne kadar fi'il-i irâdî var ise fi'il-i beşer gibi ve ne kadar tabi var ise fi'il-i hacir ve şecer ve meder gibi cümlesi onun irâdesinden münba'istir. Her nesne onun irâdesiyle olmak rızâsını müstelzem değildir. Zîrâ küfür ve me'âsî gibi nesneler gerçi irâdesiyledir. Fe emmâ [8b] rızâsıyla değildir. Cenâb-ı Hakk'ın irâde-yi ilâhiyesinden gerek hayr gerek kabîlinden hiçbir şey hariç olamaz. Lâkin küfrân-ı ni'met kabîlinden olan şürûr ve me'âsîye asla râzı değildir. İrâde-yi ilâhiyye makdûrâtta bir şeyi tercîh ile onu bir zaman ve keyfiyete tahsîs edecek sıfât-ı celîleden ibârettir. Ta'bîr-i diğir irâde-yi ilâhiyye iki câizin birinin üzerine tercîhini iktizâ eder. Yani irâde bir sıfattan ibârettir ki mümkünün iki tarafının birini iktizâsını tesir eyler. Allâhu Teâlâ'nın irâde-yi ezeliyyesi taalluk etmemiş hiçbir nesne husûle gelmez. Lâkin kâfirin küfrü ve âsinin ma'siyyeti muktezâ-yı istidâtlarıdır ki irâde-yi cüz'iyelerini sarf etmekle Allâhu Teâlâ dahi halk eder ammâ rızâsıyla değildir.

Hazret-i Hak Subhâne ve Teâlânın bendesine atâ eylediği kast ve ihtiyârın iki ciheti vardır ki fiil ve terktir. Abdin iki cihete salâhiyeti olarak hâiz olduğu irâde sıfatını bir cihete tahsîs ve sarf etmesine binâen buna irâde-yi cüz'iyeye denir.

İrâde-yi cüz'iyeye demek her bir şahsın rûhunun meyelân ve hâhiş ve evsâfindan ibârettir. Rûhun meyl ve hâhişi herhangi tarafa müteveccih olursa ol tarafı irâde ve arzu etmiş olur. İrâde-yi cüz'iyeye her ne kadar irâde-yi külliyyenin zîri hükmünde ise de külliyyenin hükmü cüz'iyenin deverân ve liyâkatine tâbîdir. Hak Subhâne ve Teâlâ kemâl-i re'fetinden nâşi abdin fi'ilinde kendi hâlkını abdin kastına tâbî kılmıştır ki bendenin kastından sonra bendede fi'ili icâd buyurur. Bendenin fi'il[9a] ihtiyârı bendenin kesbiyle Hak Celle ve Alânın halkı mecmû'undan ibarettir. Kesb celb-i menfa'at veya def'-i mazarrât için bir fi'ile veya bir terke ikdâm etmek demektir. Kul kâsibdir yani ol fiile mahabbeti cihetinden kesb edicidir. Mahlûk ta'ayyunu ve ihtiyârı cânibiyle kesb edicidir. Hâlk eden Hâllâk-ı vahittir ki hayy ve kayyûmdur. Meselâ değirmeni su döndürür ve lâkin taş deverâne sebep olmakla mahâlliyet mülâhazasıyla kesb ve ihtiyâr derler. Herkesin ihtiyârı kendi elindedir ki bir nesnenin esbâbı yüzünden tarîkate sülûk ve husûlüne sarfı makdûr edince maksût hâsıl olur. İtikatta sırat-ı müstakîm her şeyin kazâ-i ilâhi ile vücûd bulunduğunu ikrâr ile beraber abde iskâtı fi'il

eylemektir. Fi'il ile murât ibâdet ve seyyiâtı kast ve irâde ve ikadır ki abdin medârı mu'âhaze ve isâbe ve ikâbı inde'l-Maturidîn ol hâldir. Meselâ kıyâmdan hâsıl olan heyet-i ika'a hâl derler ki kastı kalp ve irâde-yi cüz'iyedir. İnsan ne kesb ederse dünyâda ve âhirette başına gelen kendi kesbinin eseridir. Hayr ve şer Hudâ'dandır demek hâlkan ve hükmen Hudâ'dandır. Ammâ kesben ve irâdeten kulundur diye itikat eylemek lâzımdır. Hak Teâlânın ilm-i ezeli hükmidir.

3.12. Kudret

Sıfât-ı subûtiyyenin altıncısı kudrettir. Ve kudret bir sıfattır ki onun ecli için zâta işlemek ve terk eylemek sahîh olur. Yanî kudret bir sıfattan ibarettir ki mümkinâtın vücûd ve ademilerinde tesîr kılar. Allâhu Teâlâ kâdirdir. Ve kudret onun Sıfât-ı[9b] zâtiyyesidir ki her ne makûle makdûre ta'alluk etse bi-tavassut âlet vücûda gelir. Ve demişlerdir ki kudret-i müessire Allâhu Teâlâ'nındır. Ve lâkin abd mecbûr olmak lâzım gelmez, Zîrâ mahâll-i eser kudret-i ilâhiyye olduğu cihetten kâsıptır. Hak Teâlâ tenzîfî meşiyet etmekle abdin hareketi cemâd menzilesinde olmak lâzım gelmez. Kul kâsıptır yani ol fi'ile muhabbeti cihetinden kesb edicidir. Nitekim değirmen su ile döner anın dönmesinde müessir olan fi'l-hakîka sudur lâkin taşlar ol devre mahâldir. Güya ol devir taşındır ve ona muzâfdir.

3.13. Kelâm

Sıfât-ı subûtiyyenin yedincisi kelâmdır. Kelâm Allâhu Teâlânın bir sıfatıdır ki; hâlk ve lisân ve ibâdet ve hurûf ve savt ile değildir. Hak Teâlânın kavli kelâm dedikleridir ki âlem-i gaybdan bir nesneyi şehâdete ibrazdır ki kekelemesi itibarıyla ol nesneye kelime ve ol tecellî-i gaybîye kelâm derler. Ta'bir-i diğerle kelâm-ı ilâhî gaybdan ve mertebe-i ilimden zâhir ve sâdır olmuş bir tecellî-i ilâhîdir. Allâhu Teâlânın kelâmı sukut-ı sâbıkdan olmadığı gibi onda sukût-ı lâhık dahi yoktur belki ezeli ve ebedî mütekellimdir.

3.14. Tekvîn

Sıfât-ı subûtiyyeden sekizincisi tekvîndir. Tekvîn ma'dûmu icâd ve mevcûdu ifnâ gibi ef'âl-i ilâhîde müessir olan bir sıfattır. İsbât-ı tekvîn lâzımdır ki, ulemâ-ı Mâturîdiyye onunla hidâyet-yâb olmuştur. Ve Eşâira ânın eşyâya izâfet ve ta'allukunu ziyâde bulmalarıyla Sıfât-ı izâfiyye diye demişlerdir.[10a]

Tekvîn sıfatı, Sıfât-ı fi'iliyyenin kâffesine sâdık bir Sıfât-ı ezeliyyedir. Mâturîdiyye indinde kudret sıfatının vücûda gelen şeylerde ta'alluk etmesinden ibaret değildir. Fakat âsârının isimlerine göre bu Sıfât-ı müessireye esmâ-yı kesîre itlâk olunur. Meselâ eseri mahlûk itibâriyle sıfatına hâlk ve mevsûf mukaddesine hâlik ve kezâlik eseri rızık olmak itibâriyle sıfatına terzîk ve mevsûfuna rezzâk ve hayat memât olmak cihetiyle ihyâ ve imâte tesmiye olunur.

Mütekaddimîn kelâmında tekvînin Sıfât-ı müstakille olmasına dâir sarâhat yoktur. Belki Tahavî'nin nakleylediği bir ibâresine nazaran İmâm-ı Ebû Hanîfe hazretleri de Eşâire'nin fehmiyle üzere tekvîni kudretin ta'allukâtı hassasından ibaret kıldığı müstefâd olup tahlîk ve terzîk ihyâ imâte bunların emsâlini tekvîne râci kılmak her birini bi-ra'sihâ Sıfât-ı kadîmdir deyu bî-zarûre kudemâ-yı mütekessir isbât eylemekten bihter ve evlâdır.

Hak Teâlânın Sıfât-ı kâmileleri vardır. Ezcümle hayat, ilim, irâdet, kudret, semî', basar, kelâm ve tekvîndir ki kıdem ve ezeliyyet ile mevsûflardır ve Hazret-i Zât-ı Celle Subhânehû ile kâimlerdir.

Hak Teâlâ ibâdın hâliki olduğu gibi onların fi'illerini dahî hâlik odur. Hayr olsun gerek şer olsun bi'l-cümle onun takdîri ile. Ammâ hayırdan râzıdır şerden râzı değildir. Herçend her biri Hak Subhânehû'nün irâdeti ve meşîyyeti ile. [10b]

Bu âlem-i gaybda âzâ ve cevârih amel etmez. Ve araya cisim değil can ayağı bile gitmez. Zîrâ ikisi de mahlûktur. Her kim âlem-i gaybı âlemi şehâdete kıyâs ederse kıyâsı akîm olur. Ve i'tikâdı fesat bulur. Müzâk ehli olmayanlara elzem olan böyle me'ânî-yi gaybiyyeden yanî zât ve Sıfât-ı Hudâ'dan mebahis etmemektir.

Hak akıl ile bilinse ve bulunsa nebî ve kitâba hâcet kalmazdı. Allâhu Teâlâ mahsûs değildir ki havâss-ı zâhire ile görüne ve ma'kûl değildir ki kuvâ-yı bâtına ile idrâk oluna. Pes enbiyâ ve mürselinden ve şer'-i mübînden ne vecihle bâliğ oldu ise ol vecihle itikâd kâfidir. Meğerki basîreti nûr keşf ile münevver ola ol vakitte tecellî-i ilâhî ile bi-hasebi't-tâkati'l-beşeriyye idrâk zât-i ilâhiyye hâsıl olur.

Suâl olunursa ki keşf mertebesinde itlâk ettikleri ayan nedir? Cevap budur ki vücûd-ı mecâzînin izmihlâli vücûd-ı hakîkinin inkişâf ve zuhûrudur. Yoksa Hakk'ı rü'yet sâir eşyâyı rü'yet gibi değildir. Zîrâ Hak Teâlâ keyf ve ayndan münezzehtir.

Küh-i zâtı mertebesinde Hakk'a ne rü'yet ve ne ma'rifet taalluk etmez. Yani gayb ve hüviyet âlemine göre nazar ve idrâk ve keşf ve ayan ta'alluk etmez. Allâhu

Teâlâ buyurduki: ²³ لا تدرکه الابصار rütbe-i celâlinin ziyâde ululuğundan kimsenin idrâki onun künh-i zâtına ermez ve dîde (göz) ol makâmından onu göremez.[11a]

Hadiste (ان الله تعالى احتجب عن البصائر كما احتجب عن الابصار يطلبونه كما يطلبونه) kaynaklarda bulamadık.)

²⁴Yani Allâhu Teâlâ'nın künh-i zâtını tarîk-i akıl ve tarîk-i keşfle idrâk etmek mümkün değildir. Pes ehli semâ ve arz onu yerde ve gökte ararlar ve bulamazlar. Ammâ vicdânla bilirler. Esmâ ve sıfât ile arayıp bulurlar. «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ، قَالَ: «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ لَرَبِّهِ عَرَفَ رَبَّهُ لِنَفْسِهِ».

→İsbehânî'nin Hilyetü'l-Evliyasında geçtiğine göre, bu söz Sehl bin Abdullah'a aittir (El-İsbehânî, Ebu Nuaym Ahmed bin Abdullah, Hilyetü'l-Evliya, Es-Seade, Mısır, 1394, 1974, c.10, s.208). ²⁵kelâm-ı sâniye işârettir.

Mûsâ (as) buyurduki: “Seni nerede bulabilirim ya Rabbi? Cenâb-ı Allâh buyurduki, yâ Mûsâ, beni kastettiğin zaman bana ulaşırsın.” (Eyne ecidüke yâ Rabbî? Kâle: Yâ Mûsâ: İzâ kasadte ileyye fekad vasalte ileyye).

آسمان و زمینی کشت ایتسه ك
حقى بولمق ينه محال اولدى
أنى بولمق اكا توجهدر
بولان أنى بو جهتدن بولدى ²⁶

Vücûdu-ı insan cümle malın ve mülkünü câmidir. Pes değerini yerde gökte arayanlar değersiz kalır. Her sâlik değerini bi-cihet ve bi-keyfiyet kendinde aramak gerektir. Yani kasd-ı sahîh ile râh-ı (yol) vuslata sülûk gerektir.[11b]

3.15. Muhammed Rasûlullâh

Nokta-i sırr-ı sahîfe-yi âfâk ekmelü'l-enbiyâ ve efdalü'l-kâinât ale'l-ıtlak Muhammed Rasûlullah sallallâhu Teâlâ aleyhi ve alâ cemî'i'l-enbiyai ve'l-mürselîn teşrif-i âlem-i şühûd ve telakkî-i dâire-i vücûd eyleyip rahmet-i âmme ile müjde rûşen ve minnet-i tâmme ile mâye-i kemâl-i ins u cân oldular.

Cebel-i Hirâ'da vâki' mağara sağırede Cibrîl (as) evâil-i sûre-yi Alak olan “İkra bismirabbik” âyetlerini getirip kırk yaşında nübüvvet ile mu'allim ve birkaç günden

²³ “Gözler onu idrâk edemez.” En'âm, 6/ 103.

²⁴ “Şüphesiz Allâhu Teâlâ gözlere gizli olduğu gibi basiretlere de gizlidir. Sizin arzuladığınız gibi mele-i a'lâ da onu görmeyi arzular.”

²⁵ “Ya Rabbi seni hakkıyla tanıyamadık” kelâmı evvele nâzırdır ve “Nefsini bilen Rabbini bilir”

²⁶ Âsumân ve zemîni keşt (gezmek) etsen. Hakk'ı bulmak yine muhâl oldu. Onu bulmak ona teveccühtür. Bulan onu bu cihetten buldu

sonra “Kum fe enzır” âyeti nüzûliyle risâlet ile dahi mükerrerem oldular. Ba‘dehu yevmen fe yevmen âyât ve sûre-yi Kur’âniyye mütezâyid ve ahkâm ve şerâyi‘ mütেকâmil olup yirmi üç senede mushaf-ı celil şirâze bend tekmiî oldu ve sinn-i şerîf-i nebevî altmış üçe bâliğ olmak akva’l-akvâdir. Cesed-i latîf-i nebevî hayat-ı dünyâda gibi ter u tâzedir.

Fahr-i Âlem gerçi riyâz-ı cennetten bir ravza olan kabrinde medfûndur ve lâkin haydır lâkin berzaha münâsip vecihle zindedir ve lâkin Fahr-i Âlem’in rûhu tâhir ve cesedi tayyibesinin alaka ve ittisâli sâirden ziyâdedir. şöyleki hayat-i dünyâya müşâbihdir.

Fahr-i Âlem hâlâ kabrinde haydır gerçi hayat-ı kabir hayat-ı berzahıyyedir fe-emmâ hayat-ı hissiyeye ziyâde karibdir ki sâirlerde bu hâlet mutasavver değildir.[12a]

Fahr-i Âlem’in mizaçları a‘delü’l-emzec olup berakât-ı rûhaniyye dahi beden-i nazif ve latîflerine sâiri olmakla hâlâ nadaret-i cism-i şerîfleri hayat-ı dünyeviyye hâli gibidir ki zelûl ve teğayyür gelmemiştir. Hayatları hayat-ı hissiyye gibidir ki sâir nüfus-ı tayyibenin hayatından akvâdir.

Fahr-i Âlem’in cesed-i tayyibeleri hâlâ ter u tâze ve âlem-i berzaha lâıyk olan vecihle dâima zindedir. şöyle ki gayra kıyas olunmaz.

Fahr-i Âlemin a‘za-yı şerîfesini zam eden biz‘a-ı latîfe bi‘l-icmâ‘ arzın cümlesinden ve belki arş ve kürsîden dahi efdaldır.

Ümmehât-ı mü‘minînin ğayra haram olduğı onun içindir ki Rasûlullah (s.a.v) Hazretleri kabrinde hayat üzeredir dediler.

Allâhu Teâlâ buyuruyor ki: “Peygamberin eşleri onların anneleridir” (Ahzap 6). Yani ezvâc-ı mütahharanın ümmehatü’l-mü‘minîn olmaları Rasûlullah’ın (sav) vâlid hükmünde olduklarını iş‘âr eder.

Kur’ân’da gelir: ²⁷ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ yani İbrahim eb olunca hatunu Sâre dahi üm olur. Nitekim ²⁸ النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ nazmında nübüvvet-i nebeviyye fehm olunur.[12b]

İnsanın nesebi rûhunadır ve rûhun dahi insâbı Cenâb-ı Allâh ve Rasûlullah’adır. Nitekim Kur’ân-ı mübînde gelir: ²⁹ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ve hadîs-i şerîfte gelir:

²⁷ “Babanız İbrahim’in dinine uyun.” Hac, 22/ 78.

²⁸ “Peygamberin eşleri onların anneleridir.” Ahzap, 33/ 6.

²⁹ “Rûhumdan üflediğim zaman. “ Hicr, 15/ 29.

“Ben Allâhtanım (cc) müminlerde bendendir.” (Ey min feyzi nûrî). Havâss-ı ibâd bu neseb ehline gâlip olan havâss-ı rûhaniyet yani şevk, muhabbet, taleb, hilm, kerem ve takvâ-yı hakîkî gibi ahlâk-ı nübüvvettir.

Nebi-yi Zîşân efendimize Sıfât-ı ber-güzîdeden efdal ve ekremi ve ahlâkı hamîdeden eşref ve a‘zamı i‘tâ buyrulmuştur. Nitekim Cenâb-ı Alîm-i Lem Yezel Kur’ân-ı Kerîm’de, وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ³⁰senâ-yı ilâhisiyle bu hakîkate şehâdet buyurmuştur.

Fahr-i Âlem’in huzûr ve meclisi ve nazargâh-ı Kur’ân’a mensûb idi. Hazret-i Âişe (r.a) buyurdu ki: “Onun ahlâkı Kur’ân- ahlâkı idi.” Onu gören ve kelâmını işiten ve harekât ve sekenâtın eden Kur’ân’ın sırrına vâsıl olurdu ve ma’nâ-yı muradı onun mushafından mütala’a kılardı.

Cenâb-ı Nübüvvet ahlâk-ı Kur’ân ile tahâllukta zirve-i a‘lâya sâ‘id olmuştur. şüphe yok ki ale’l-cinân olan makâm-ı vesîle ona câygâh (mevki, makâm) olmak mensûsdur. “Onun ahlâkı Kur an ahlâkı idi” Yani ahlâk-ı Kur’ân ile tahâlluk ederdi. şöyle ki hemân Kur’ân demek Muhammed demek idi. Yani “Huluku [13a] hulku Kur’ân” ve âdeti âdet-i kitâb-ı kerîm idi. “Onun ahlâkı Kur an ahlâkı idi. Allâh rızâsı için gadaplanır ve hoşnut olur.” Yani herkes ki Kur’ân hışm tuta sâye-i rızâ-yı seyyidü’l- enâm onun üzerine düşmezdi ve herkesden ki Kur’ân râzı oldu hışm-ı Huda’nın etrafında dolanmaz.

Cenâb-ı Âişe (r.a) dahi huluk-ı Nebi suâl olundukta, “Onun ahlâkı Kur’ân’dı” diye cevap verdi. Yani zevâhir-i Kur’ân ile âmil olduğundan mâ-adâ bevâtınına dahi mâlik ve sıfatı Hak ile kâim idi ki insan-ı kâmile şeref-i hakîkî bu ma’nâ ile hâsıl olur.

Hüsün ve melâhetin mecmû‘u Fahr-i Âlem’den gayrıda tecelli etmemiştir. Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz hazretlerinin tamam-ı hüsnü zâhir olmamıştır. Eğer zâhir olsaydı ona bakmaya gözler tâkat getiremezdi ve hakîkatı üzere onun mecmû‘u evsâfını bilmek müşkildir.

Fahr-i Âlem’in ef‘âl ve ahvâline ve şemâiline müteallik olan nukûlun ihtilâf üzerine olması bi-haseb-i enzarü’n-nâzirîn veya bi-hasebi’t-tecelliyât ve’l-hâlât idi. Zîrâ her tecellinin kalb ve kalıpta bir eseri ve her nazarın bir ta‘alluku vardır.

³⁰ “Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.” Kâlem, 68/ 4.

Allâhu Teâlâ ile Fahr-i Âlem (s.a.v) ile herkesin bir türlü mu‘âmelesi vardır.[13b] Hâlka izâfetle olan hucbu kesire-i dest-i himmetle ref‘ edip cânâna bi-perde nazar olan hicâbı hâlka göredir. Zîrâ kimi berzahta kimi ayne’l-yakîne ermiştir ve ayne’l-yakîne vâsıl olanlar dahi merâtib üzerinedir. Külliyyet ile bî-hicâp olmak enbiyâ ve kümmel-i evliyâ hâlidir ki onlar tecellî-yi ebediyye mazharlardır.

Hazret-i Âişe’den rivâyet olunur ki: “Rasûlullah (a.s)’dan daha güzel ahlâklı kimse olmadı. Ashâb-ı kirâm ve ehl-i beyt’inden hiçbir kimse onu “lebbeyk” demekten başka bir şey ile çağırmadı. Bundan dolayı Cenâb-ı Allâh, وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ³¹

Rasûlullah’ın (a.s) vasfını soran bir kimseye Hazret-i Ali buyurdu ki: “Onun ahlâkını ben nasıl anlatabilirim. Cenâb-ı Allâh onun ahlâkını yücelterek buyurdu ki: Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.”

Enes (r.a) buyurdu ki: “Rasûlullah (a.s)’a hazarda ve seferde hizmet ettim. VAllâhi yaptığım bir şeyi bunu niye şöyle yaptın yapmadığım bir şeyi bunu niye şöyle söyle yapmadın” demedi.

Hazret-i Âişe (r.a) buyurdu ki: “Bir gece iğne elimden düştü. Nebi (a.s) içeri girdi. Mübârek yüzünün nûrundan iğneyi buldum”. Nebi (a.s) buyurdu ki: “Ben ziyâde faydalıyım.”[14a]

Fahr-i Âlem’in ruhları, rûh-ı câmi‘ olduğu gibi cisimleri dahi kâmil idi. Onun için şemâil ve hilye-i şerîfleri isticmâ‘ ve istikmâlde sâirlerden ziyâde idi. Ve bir peygamber ol i‘tidâl üzere gelmiş idi. Allâhu Teâlâ en güzel yaratıcıdır.

Ecsâd-ı enbiya asılda ayıptan pâk hâlk olmuştur. Velâkin Fahr-i Âlem hazretleri mizaçta cümleden esah ve cesedde cümleden ekmel idi.

Hazreti Âişe (r.a) Peygamber efendimizin medhi hakkında buyurdu ki:

فلو سمعوا في مصر أوصاف خده
لما بذلوا في سوم يوسف من نقد
لولحي زليحا لو رأين جماله
لأثرن بالقطع القلوب على الأيدي³²

³¹ “Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin” buyurdu . Kâlem, 68/4.

³² “Eğer Mısır’dakiler onun (Hz. Muhammed’in) yanağının vasıflarını duysalardı. Yusuf’u satın almak için bir fiyat biçmezlerdi. Eğer Züleyha’nın meyve soyan kadınları onun alnını/yüzünü görselerdi. Ellerini keseceklerine kalplerini kesmeyi tercih ederlerdi.”

(Şerhu'z-Zerkani ala'l-Mevahibi'l-Ledünniye, 4/390)

Peygamber Efendimiz Hazret-i Âişe'ye, “Ey Âişe, senin iki beytin vardı onları bana okur musun?” dermiş. [14b]

Abdullah bin Revaha (r.a) Peygamber Efendimizi medihle alakalı şöyle buyuruyor:

وفينا رسول الله يتلوا كتابه
إذا انشق معروف من الفجر ساطع
أرانا الهدى بعد العمى فقلوبنا
به موقنات أن ما قال واقع
يبيت يجافى جنبه عن فراشه
إذا اشتغلت بالكافرين مضاجع³³

Abdullah bin Revâha (r.a) Peygamber Efendimizi medihle alakalı şöyle buyuruyor:

لولم تكن فيه آيات مبينة
لكان منظره ينبيك بالخير³⁴

Hasan bin Sâbit (r.a) Peygamber Efendimizi medihle alakalı şöyle buyuruyor:

ما إن مدحت محمدا بمقالتى
لكن مدحت مقالتى بمحمد³⁵

Sâriye Deylemi (r.a) Peygamber Efendimiz medihle alakalı şöyle buyuruyor:

فما حملت من ناقة فوق ظهرها
أبر وأوفى ذمة من محمد³⁶

Sevad bin (r.a) Kârib Peygamber Efendimiz medihle alakalı şöyle buyuruyor:

³³ “Şafak söktüğü ve tanyeri ağardığı sırada ne mutlu bize ki Rasûlullah aramızda bulunuyor ve Kur’ân okuyor. Dalâlet ve sapıklıktan sonra bize doğru yolu göstermiş ve gönüllerimizde ona tereddütsüz inanmıştır. O Allâh’ tan her ne tebliğ etti ise vuku bulmuştur. Müşrikler yataklarında uyurken o yanını döseğinden uzaklaştırmış olarak gecelerdi.”

³⁴ “Şayet onun hakkında apaçık âyetler olmasaydı bile onun açıklığı sana muhakkak haber getirirdi.”

³⁵ “Ben sözlerimle Muhammed’i (a.s) medh edemem lâkin Muhammed (a.s) ile sözlerimi medh ederim (överim).”

³⁶ “Hiçbir deve sırtında Muhammed (a.s)’den daha vefalı ve iyi bir zimmet taşımadı.”

فكن لي شفيعا يوم لا ذو شفاعة

بمغن فتिला عن سواد بن قارب³⁷

Bilâl-i Habeşî (r.a) Peygamber Efendimize hitâben şöyle dedi:

قد مجد البلال يا رسول الثقلين

راجيا بشفاعتك عند ملك العلام³⁸

Hasan bin Sâbit (r.a) Peygamber Efendimiz'i övgü hakkında şöyle buyuruyor:

لولم تكن فيه آيات مبينة

[16b] كانت بديهته تأتيك بالخبر³⁹

Hasan Bin Sâbit (r.a) Peygamber Efendimizi övgü hakkında şöyle buyuruyor:

ألم تر أن الله أرسل عبده

ببرهانه والله أعلى وأمج

أغر عليه للنبوّة خاتم

من الله مشهود يلوح ويشهد

وضم الاله إسم النبي مع اسمه

إذا قال في الخمس المؤذن أشهد

وشق له من اسمه ليجليه

فدو العرش محمود وهذا محمد⁴⁰

³⁷ “Sen peygamberlerin Allâh’a vesile kılınmaya yakın olanısın, ey kerem sahibi güzel insanların oğlu Senden başka hiç kimsenin şefâ’atının geçmediği gün Sevâd bin Kâribe şefâ’at eyle.”

³⁸ “Ey ins ü cin Peygamberi Bilâl (r.a) her şeyi bilen Melik’in huzurunda senin şefâ’atini ümit ederek seni övdü.”

³⁹ “Şayet onun hakkında apaçık âyetler olmasaydı bile onun açıklığı sana muhakkak haber getirirdi.

⁴⁰ “Görmedin mi Allâh Teâlâ kulunu burhaniyla gönderdi. Allâh Teâlâ en yüce ve en şerefli dir. Ona peygamberlik için bir mühür verdi. Allâh (cc) tarafından onaylı parlayan bir mühür. Müezzin beş vakit ezanda “eşhedü” dediği zaman Allâhu Teâlâ Peygamberinin ismini kendi ismine

Ka'b bin Zubejr'in (r.a) Peygamber Efendimizin huzûrunda söylediği şiir:

إن الرسول لسيف يستضاء به

مهز من سيوف الله مسلول⁴¹

[17a]

Abdullah bin Revaha (r.a) Peygamber Efendimizin huzurunda söylediği şiir:

إنى تفرست فيك الخير أعرفه

والله يعلم أن ما خاننى البصر

أنت النبي و من يحرم شفاعته

يوم الحساب فقد أرزى به القدر

قتبت الله ما آتاك من حسن

تثبت موسى و عيسى كالذى تصروا⁴²

Fâtimatü'z-Zehra (r.a) Peygamber Efendimizin kabrini ziyâreti esnasında söylediği beyt:

صببت على مصائب لو أنها

صببت على الأيام صرن لياليا

bitiştirmiştir. Onu yüce kılmak için isminden ona bir parça verdi. İşte bu arşın sahibi hamd edilen buda Muhammed'dir (a.s)."

⁴¹ "Rasûlullah her şeyin kendisi ile aydınlandığı bir nûrdur. şerri kesip atmak için çekilmiş Allâh'ın kılıçlarından biridir."

⁴² "Sezinlediğim hayrı senden beklerim. Allâh biliyor gözüm aldatmaz beni. Sen Peygambersin kim senin şefâ'atinden mahrûm kalırsa hesap günü kader onu önemsemez. Allâh seni hayırda sâbit kılsın. Mûsâ ve İsâ'yı (a.s) sâbit kıldığı gibi."

ماذا على من شم من تربة أحمد

أن لا يشم مدى الزمان غواليا⁴³

[17b]

Arabi, Peygamber Efendimizin kabrine gelince şöyle buyurdu:

يا خير من دفنت بالترب أعظمه
وطاب من طين القاع والأكم

نضى فداء لقبر أنت ساكنة
فيه العفاف وفيه الجود والكرم⁴⁴

İmâm-ı Bûsûrî (r.a) Peygamber Efendimizi medh etme konusunda şöyle buyurdu:

وأحسن منك ما لم تر قط عيني
وأجمل منك ما لم تلد النساء

خلقت مبرنا من كل عيب
كأنك قد خلقت كما تشاء⁴⁵

18a]

Mevlânâ Câmi kuddise sırruh hazretlerinin Peygamber Efendimize na‘tı:

وصلى الله على نور كز و شد نورها پیدا

⁴³ “Benim üzerime dökülen musibetler belâlar gündüzler üzerine yağsa idi gündüzler gece olurdu. Ahmed ‘in (a.s) türbesinin toprağını koklayan zaman boyunca gâilelere maruz kalmasın.”

⁴⁴ “Ey yeryüzündeki efendilerin en hayırlısı ve en büyüğü! Onların güzel kokularıyla yeryüzünün alçak ve yüksek yerleri güzelleşmiştir. Senin bulunduğun kabre benim nefsim feda olsun. Orada iffet orada cömertlik ve şeref vardır.”

⁴⁵ “Gözlerim senden daha iyisini görmedi. Analar Senden daha iyisini doğurmadı. Her ayıp ve kusurdan pak yaratıldın. Sanki sen dilediğin gibi yaratıldın.”

زمین از حلم او ساکن فلک از عشق او شیدا
 از و در مهر دلی دردی از و در هر سری شوقی
 از و در هرتی دردی از و در هر سری سودی
 محمد أحمد و محمود که وبرا خالق بستود
 از و شد جود هر موجود از و شد دیده ها بنا

اگر نام محمد را نیاوری شفیع آندم
 نه آدم یافتی توبه نه نوح از غرق نجینا
 نه ایوب از بلا راحت نه یوسف حرمت و حشم
 نه عیسی را مسیحا دم نه موسی را ید بیضا

[18b]

منور عالم از رویش معطر خلد از بویش
 معنبر آن دو کیویش دو نه شب یلدا
 دو چشم نرکیشش راکه ما زاغ البصر خواند
 ز زلف عنبرینش راکه واللیل إذا یغشی
 ز سر سینه اش جامی ألم نشرح لك بر خوان
 ز معراجش خبر خواند سبحان الذی أسرا⁴⁶

⁴⁶ “O nebinin nûrundan başka nurlar doğdu. Onun ahlâkı ile yeryüzü sükûnet buldu. Aşkından gökyüzü mestu hayran oldu. Her kafada ona bir sevda ve her tende ona bir iştiyak var. Onu yaratan Ahmed, Mahmud, Muhammed diye övdü. Tüm mevcûdat o nebinin cevherinden yaratıldı. Nice körler onunla görür oldu. Eğer Hazret-i Muhammed’in adını şefâ‘atçi yapmasaydı ne Âdem (a.s) tevbe edebilirdi Ne Nûh (a.s) boğulmaktan kurtulabilirdi. Ne Eyyûb (a.s) beladan rahat bulurdu. Ne Yûsuf (a.s) hürmet-i haşmete ererdi. Ne Îsâ (a.s) mesih denirdi. Ne Mûsâ (a.s) a yed-i beyzâ verilirdi. Efendimiz hürmetine bütün âlem nûrlandı. Efendimizin kokusuyla huld cennetide

وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى - وَالضُّحَى hakkında ehl-i tabirden ahvâl-i kesîre vardır. Bazı ehl-i ma‘ârif duhâ Fahr-i Âlem’in rû-yi rûşenine işaretler. ‘Ve’l-leyl’ onun mûy-i siyâhından kinâyettir demişlerdir.”

نکین ختم رسالت محمد عربی
شفیع روز قیامت محمد مختار
اکر نه واسطه روی وموی او بودی
خدای خلق نکفتی قسم بلبل و نهار⁴⁷

[19a]

Süleyman Çelebi, Peygamber Efendimizi medh hakkında şöyle demiştir:

له النسب العالی فلیس کمثله
حسیب نسیب محسن متکرم
جلیل بتاج المکرمات مخصص
جمیل بآلاء البهاء معمم
فما الکنون الا خلّة و محمد
طراز بأنوار النبوة معلم⁴⁸

Hüseyin Fuzûlî, Peygamber Efendimize na‘atinde şöyle demiştir:

مرور عمری ثنای رسول ایله کچورم
ایدم آنی ارمغان اهل فبور⁴⁹

kokulandırıldı. Onun tenindeki benler misk u anber gibi kokar. Onun iki zülfü (şeb-i yeldâ gibi) uzun ve siyahtır. Onun iki gözünde biz her zaman مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى⁴⁶ okuruz. Onun anber kokulu iki zülfü ki وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى⁴⁶ hakîkatinin remzi olmuştur. Onun sîne-i şerîfine ‘elem neşrahleke sadrak’ kâsesi diye yâd edildi. Onun mi‘râcını niçin sorarsın ki zâten makâmı ‘sübhânellezi esrâ.”

⁴⁷ Son Peygamber Arabistanlı Muhammed (a.s) Kıyâmet gününde şefaathçi olarak seçilmiştir. Efendimizin zülfü gece karanlığı gibi nûr yüzü gün aydınlığıdır. Eğer zülûf ve yüz bir vasıta olmasaydı Hudâ geceye ve gündüze yemin etmezdi.”

⁴⁸ “Onun yüce bir soyu vardır. Benzeri yoktur. Asil soylu yardımsever ve cömerttir. O muhteremdir şeref tâcının en güzeli ona tahsis edilmiştir. Güzeldir güzellik sarığı ona sarılmıştır. Kâinat ancak Muhammed (a.s) dost oldu. O nübüvvetin nûrlarıyla bir nakıştırdır eğitimidir.”

Mahbûblar Muhammed Rasûlullah sallAllâhu Teâlâ aleyhi ve sellem için beşerdir deyip ve sâir beşer gibi tasavvur ettiler. Nâçâr münkir oldular ve sâhib-i devlet olanlar ki onu unvân-ı risaletle ve rahmet-i âlemîn bilip ve sâir nâsdan mümtâz gördüler. Devlet-i imân ile müşerref olup ehl-i necâtan oldular.[19b]

Hind bin Ebi Hâle dedi ki:

“Peygamber Efendimiz (a.s) azametli ve heybetli idi. Mübârek yüzü ayın on dördü gibi parlıyordu. Vechimiz risâlet penâhının hüsn ve lem‘anını temsil tarîkiyle tefhim etmiştir. Yoksa âlemde Rasûl-i Ekrem efendimize mümâsil mevcûd yoktur. Yani vech-i şerîfleri bedr olsa mâh (ay) gibi münevver idi. Orta boyludan uzunca idi, uzun ve ince değildi. Mübârek başları büyük idi, [20a] mübârek saçları kıvırcık ve düz arasında idi. Rasûl-i Ekrem efendimizin ra’s-i şerîfnde olan şa‘r-i şerîfleri iki bölük olsa hâli üzere ibkâ ve mübârek başlarının iki cenbinde irsâl ederler idi. Rasûl-i Ekrem efendimizin mûy-i (saç) mübârekleri bi-nefsihi ve müteferrik ve iki bölük olsa mübârek başlarının iki canibine irsâl etmeyip mecmû‘ olduğu hâl üzere terk ederlerdi. Rasûl-i Ekrem efendimiz mübârek saçlarını çoğaldığı vakit mübârek kulaklarının yumuşağını geçerlerdi.[20b] Rasûl-i Ekrem efendimizin reng-i şerîfleri hamrla muhtelat nûrânî idi. Yani bir beyaz kimsenin hamamdan çıkmış olup kendisine kızılılık arız olduğu vakitteki rengi gibi idi. Yani ebyazı melih (sevimli güzel şirin) idi. Alnı geniş idi.”

Ümmü Ca’bed’in kavlince mübârek kirpikleri uzunca idi ve mübârek gözlerinin beyazı gayet beyaz ve siyahı gayet siyah idi ve beyazında humrat var idi. Rasûl-i Ekrem efendimizin cebn-i sa‘âdetleri yani mübârek alnı ve alnının iki tarafı açık idi. Rasûl-i Ekrem efendimizin mübârek kaşları yay gibi tarafı gözün ucuna uzamış idi. Tavi ve mukavvis ve rakik ve birbirine mülâkî olmak garip idi ve çatık değil idi. Yani mübârek ebrûları mâbeyninde bir ince aralık görünürdü.[21a] Rasûl-i Ekrem efendimizin iki ebrûları arasında bir damar var idi ki gadab ol damarı tahrik ettikte ol damar zâhir olurdu. Gadab vaktinin ğayrıda görünmezdi. Peygamber efendimizin burnu kemer burun idi. Düşünmeden bakan bu eşemm zannederdi.

⁴⁹ “Ömrümü senâ-yı Muhammed (a.s) ile geçireyim. Öldüğümde onu ehl-i kubûra armağan edem.”

Rasûl-i Ekrem efendimizin mübârek burnunun kaşları tarafı yüksekçe ve üstü ince idi. Enf-i sa‘âdetlerinde bir nûr var idi. Dikkatle nazar etmeden nazar eden kimse burnunun kamışının ortası yüksek ve üst tarafı düz ve uç tarafı alçak ma‘nâsına olan eşemm zan ederdi. Dikkatle nazar ettikte agna olduklarına hükmederdi. Efendimiz mübâreklerinin ganasının hüsnü ve ol nûrun lem‘anı mübârek enf-i sa‘âdetlerini teemmülden men eder idi.

Rasûl-i Ekrem efendimizin mübârek sakalları azîm idi ve gür idi. Mübârek yanakları düz idi. Mürtefi ve yumru değil idi. Fem-i dürr-i bâr-i sa‘âdetleri vâsi ve mübârek dişleri seyrekçe ve inci gibi tane tane idi.[21b]

Peygamber Efendimiz (a.s) şöyle buyurdu: “Yürüyün müferridûn sizi geçti” Ashâb-ı Kirâm, “Müferridûn kim yâ RasûlAllâh? diye sorunca Peygamber Efendimiz, “Allâh’ı zikreden erkek ve kadınlardır” buyurdu.

Rasûl-i bâ-safâ nebiy-yi pür-vefâ Muhammed Mustafâ sallAllâhu aleyhi ve sellem efendimizin Medine-i Münevvere’ye hicretlerinde Hazret-i Sıddîk-i A‘zam refik-i nebiy-yi ekrem olup Mekke-i Mükerreme hâricinde cebel-i Nûr’da vâki mağaraya girdiler ikisinden mâ-adâ ricâl ve nisâdan kimse yoktu.

Ğâr-ı şerîf penâhında küffar-ı Kureyş onları cüst u cû eyledikleri Hazret-i Sıddîk’in manzari oldukta kalb-i şerîfleri mahzûn olduğu Rasûl-i Ekrem efendimize ayân olup **وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ أُولَٰمُ تُؤْمِنُ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قُلُوبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً** **مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ** ⁵⁰isine sâlik olup onları müşâhede arzusunda bulundu.

Kureyş’in indifalarıyla ferc bade’s-şidde zuhûr eyledikte Rasûl-i Ekrem efendimiz onları müşâhede ve zikrullahâ müdâvemet üzere mücâhede ile olduğu sırada ve emre tevekkuf eylediği tefhim [22a] ve ihfâ ile zikr-i hafiyi ilkâ ve ta‘lîm buyurdular. Ol vakit Rasûl-i Ekrem efendimiz ve Cenâb-ı Sıddîk dahi nişîn idi. Mübârek gözleri kapalı olduğu hâlde kelime-i tevhidi üç kere ilkâ ile vâkîf sırrı “Allâh bizimle beraberdir.” (Tevbe 40) eyledi. Bu bâzgeşt sened-i müselsel ile müttefik ruvât-ı tarîkindir.

⁵⁰ “Cünûd hazırlar ve bize nâzırlar ve bizi hıfz ile satırlardır.” Hazret-i Sıddîk “Ancak kalbim tatmin olması için. “ Bakara, 2/ 260 .

Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem ğâr-ı şerîfte refîk-i şefîk Hazret-i Ebûbekr es-Sıddîk radıyAllâhu Teâlâ anh hazretlerine tarîk-i zikr-i hafîyi lisânen telkin ve nisbet-i muhabbet-i zâtiyyeyi ifâza ile “Allâhu Teâlâ benim kalbime neyi akıttıysa bende onu Ebu Bekr’in kalbine akıttım” buyurdular.[22b]

3.16. Yâr-I Ğâr-I Seyyidü’l-Beşer Hazret-İ Ebûbekir Sıddîki’l-Ekber (Radıyallâhu Teâlâ Anh)

Ol şeyhü’ş-şefîku’l-vesîk Hazret-i Ebûbekr es-Sıddîk radıyAllâhu Teâlâ anh silsile-i hafîyye-i hafîyye gûyende sâni olmuştur.

Tarîkat-ı aliyye-i Nakşbandî ekâbirinin tarîk-i nisbet-i hubbiye cihetinden Hazret-i Sıddîk-i A‘zam efendimize menûbdur. Hâcegân tarîki bu nisbet-i hubbiyeyi muhâfazadan ibarettir.

Sıddîk-i A‘zam efendimiz cihet-i kemâl ile ol surûr-i enâm sallAllâhü aleyhi ve sellem efendimizden ahz etmekle bu devlet-i mâneviyyenin sultânı sâhib-i dîvânı olmuştur.

Peygamber Efendimiz buyurdular: “ ما صب الله شيئاً على صدرى الا وصيبتة على صدر أبى بكر “ Cenâb-ı Allâh benim gönlüme neyi akıttıysa bende onu Hazreti Ebu Bekrin gönlüne akıttım.”

Yani Allâhu Teâlânın bana ihsân ettiği esrârı bi’l-cümle Hazret-i Sıddîk’ın sadrına sab ve teblîğ eyledim.

Rasûlullah sallAllâhu aleyhi ve sellem efendimiz ğâr-ı hicrette Hazret-i Sıddîk-ı[23a] A‘zam’a zikr-i hafîyi lisânen telkin ve nisbet-i hubbiyeyi ifâza buyurdu. Onlar dahi zikr-i lisân ile ihfâ tarîki üzere sahâbiye telkin ve ifâza ettiler ve ba‘zı sahâbi dahi bazı tabi‘îne telkin ve ifâza eylediler.

Nisbet-i hubbiyye-i Sıddîkıyye kâbiren an kâbir evliya-yı izâm ve meşâyıh-ı kirâm beyninde teselsül etti. Tâ ki Abdulhâlik Guçdevânî hazretlerine Hazret-i Hızır (a.s) zikr-i kalbîyi hubb-i nefes tarîkiyle ta‘lîm etti. Ondan sonra Hâce hazretleri ihfâ tarîkiyle zikr-i lisânîyi terk edip zikr-i kalbîye hubb-i nefes tarîkiyle meşgûl oldu.

Hulefâ-yı Râşidîn’in evvelî ve eimme-i dînin ale’l-ıtlak efdali Hazret-i Ebûbekr es-Sıddîk el-Atîk radıyAllâhu Teâlâ anh efendimizin zaman-ı câhiliyette isimleri Abdu’l-ka‘be idi. Hâdim-i Ka‘be ma‘nâsınadır. İptidâ meb‘as-ı nebevîde ricâlden sâbiku’l-kül olup kemer-bend-i İslâm olup lisan-ı hazret-i nübüvvetten Abdullah ile

müsemma oldular. Tesmiye-i mezkûrede Cenâb-ı Sıddîki teşrif-i tâm vardır. Zîrâ Abdullah eşref-i esmâ-yı nebeviyyedendir. Ve Ebû Bekir tefeülen künyeleridir.

Cenâb-ı Sıddîk-ı A'zam'ın Ebû Bekir ile tekniye buyrulduğu adet-i Arap üzere tefeül tarîkiyle ve illâ Bekr'le müsemma veledi yoktur. Ba'zılar demişlerdir ki: Ebû Bekirle mekni olduğu hısal-ı hamidiyye ibtikâr ve mesârîğdan ötürüdür. Onun için pîrlerden ibtidâ kemer-bend-i İslâm olan Ebû Bekir'dir.(radıyAllâhu Teâlâ anh) [23b]

Hazret-i Ebû Bekir radıyAllâhu anh efendimizin lakab-ı şerîflerinden biri de atîktir. Sebebi bu oldu ki bir gün Rasûl-i Ekrem sallAllâhu ve sellem efendimiz mübârek yüzüne nazar edip “Bu ateşten azâd olmuştur.” buyurdular. Yani bu Allâh (cc)’ın nârından azâdli kuludur. Bunun üzerine bu lakapta şöhet buldu.

Menâkıb-ı celîlelerinde mezkûr “Sen cehennemden azâd olunmuşsun.” “Cehennemden azâd olunmuş bir kimseyi görüp sevinmek isteyen Ebû Bekir’e baksın” hadîsleri hep bu lakab-ı aliyyeyi telmîhen sâdır olmuştur ki azâb-ı âhiretten azâd oldukları hakkında tebşîr-i celîldir.

Hazret-i Ebû Bekir radıyAllâhu anh efendimizin lakab-ı şerîflerinden biri de sıddîktir. Hazret-i Rasûlullah sallAllâhu aleyhi ve sellem Mekke’den Medine-i Münevvere’ye hicrete me’mûr oldukları zaman Cebrâil aleyhisselâmdan sordular ki benimle kim hicret edecektir. Cevap verdi ki, Ebû Bekir Sıddîk radıyAllâhu Teâlâ anh işte ol günden beri ism-i şerîfi Sıddîk-i Ekber oldu.

Sıddîkın ma'nâsı kesîru's-sıdk demektir ki eseri her hâlde bilâ-tevekkuf tasdîktir. Çünkü evvel-i şeyh-i şefîku'l-vesîk Hazret-i Ebûbekr es-Sıddîku'l-atîk Sultânü'l-Enbiya aleyhi's-selâtü ve's-selâm efendimizi tasdîken mubâderet buyurmuşlardır.[24a]

Sıddîk kendisinden asla kizb sudûr etmeyerek kâffe-i akvâl ve ahvâlinde dâima sâdık ve lisânıyla izhâr ettiğini kalp ve ameliyle de muhakkik ve musaddik olan zâttır ki velâyet-i kübrânın son derecesi bulunan bu makâm-ı Sıddîk'ın fevkinde nübüvvetten başka daha bir derece yoktur.

Ebu Mihcen es-Sakafî radıyllahu anh hazretlerinin Ebûbekr es-Sıddîk radıyAllâhu anh efendimize olan şu hitâbı iclâlinden ism-i şerîfinin Sıddîk-ı Ekber olduğu nümâyandır:

و سميت صديقا و كل مهاجر

سواك يسمي باسمه غير منكر

سبقت الى الله والله شاهد

و كنت جليا في العرش المشتهر⁵¹

Bedir günü Peygamber Efendimiz ve Hazret-i Ebû Bekir için Sa'd bin Mu'âz hurma dallarından çadır yaptı.

Yani Bedir gazâsında zât-ı Cenâb-ı risâlet penahiyi güneşten sakınmak için Sa'd bin Mu'âz Hazretleri hurma dalından çadır tertib eylemişti.

Rasûl-i Ekrem Efendimiz anda ikâmet[24b] buyurmuş Sıddîk-ı Ekber Efendimizi dahi refakatine muhtâr-ı hâmî kılmışlardı.

Rasûl-i Ekrem sallAllâhu ve sellem efendimiz Hasan bin Sâbit radyAllâhu anh hazretlerine buyurmuşlar ki: “Hiç Ebû Bekir hakkında medhe dâir bir şey söyledin mi?”, “Ne‘am yâ RasûlAllâh” diye cevap verince buyurmuşlar ki: “Oku ben dahi Sıddîk’ın na‘tini istimâ‘ edeyim”. Hasan radyAllâhu anh şu şiiri okudu:

و ثانى اثنين فى الغار المنيف و قد

طاف العدو اذ يسعد الجبالا

كان الحبيب عظيم الرسل كلهم

من البرية لم يعدل به رجلا⁵²

⁵¹ “Sen sıddîk diye isimlendirildin ve senden başka her muhâcir kendi adıyla isimlendirilir. Bu garipsenmez. Allâh‘ye (cc) ulaştın ve buna Allâh (cc) şâhit. Sen o bilinen meşhûr çardakta yüceydin.”

şu beyitler Hasan bin Sâbit radyAllâhu anhin Sıddîk-ı A‘zam Efendimiz hakkındaki mersiyesindendir.

إذا تذكرت شجوا من أخى تضنى
فاذكر أخاك ابا بكر بما فعلا

خير البرية أتقاها و أعدلها

الا النبى و أوفاه بما فعلا [25a]

والثانى الصادق المحمود مشهده

و أول الناس منهم صدق الرسلا⁵³

Ğār-ı Hicret’te refik-i Nebevî olmak Hazret-i Ebû Bekir’in hassa-i fezâilindendir. Zîrâ herkes öyle hareket-i hâilede insana yâr olm⁴az. Öyle mahâll-i zîkde yanında bile bulunmaz. Belki onunla yâr-ı vefâdar gerekdir ki ol zehri yılan ile müptelâ olmuş iken yine hâlâvet-i muhabbet damağından gitmeyip bezm-i ülfetine tefrika vermedi.

şeyh Sa‘dî-i şîrâzî (KS)

ای یار غار سید و صدیق و نامور

مجموعه فضائل و کنجین⁵² صفا

مردان قدم بصحبت یاران نها ده اند

⁵² “Yüksek mağarada iki kişiden biriydi. Dağa çıktığında düşman etrafta dolaşıyordu. Bütün peygamberlerin en yücesinin sevgilisi idi. İyilikte hiçbir adam ona denk değildi.”

⁵³ “Kardeşimin güveninden bir üzüntü hatırlarsan, kardeşinin Hz. Ebû Bekir’in yaptıklarını hatırla. İnsanların en hayırlısı en adaletlisi en takvâlisidir. Ancak Peygamber müstesnâ yaptıklarıyla ona en vefâlisidir. şehâdeti övülen en sâdık ikincidir. İnsanlardan Peygamber’i (a.s) tasdik edenlerin ilkidir.”

لیکن نه همچنانکه تو در کام اژدها

یاران بودکه مال و تن و جان فدا کن

تا در سبیل دوست ببایان برد وفا

ترياک در دهان رسول آفرید و حق

صدیق راجه غم بود از زهر اژده⁵⁴

[25b]

Sıddîk-i A‘zam Efendimizin ġār-ı hicrette sâhib-i Rasûlullah olduğı este‘izu billâh “(Biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak Mekke’den çıkardıkları zaman ona bizzât Allâh (cc) yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyordu. Hani o arkadaşına üzülmeye çünkü Allâh bizimle beraberdir diyordu.” (Tevbe 40) âyet-i kerîmesi ile sâbittir.

İbn-i Abbâs ve gayrı müfessirîn icmâ‘ ettiler ki este‘izu billâh “Temizlenmek için malını hayra veren en muttaki kimse o ateşten uzak tutulacaktır O, hiç kimseye karşılık bekleyerek iyilik yapmaz. Ancak yüce Rabbinin rızâsını istediğı için yapar. Elbette kendisi de hoşnut olacaktır.”(Leyl 17-21) âyet-i celîlesi hakk-ı Hazret-i Sıddîk’ta nâzil olmuştur. “Etkâ”dan murâd odur.

İmâm-ı Fahr-i Râzî bu âyet-i kerîme ile Sıddîk-ı Ekber radiyAllâhu Teâlâ anh hazretlerinin efdaliyetine istidlâl eylemiştir. Zîrâ ki “Allâh (cc) katında en değerli olanınız, Ona karşı gelmekten en çok sakınanınızdır.” (Hucurat 13) âyet-i kerîmesi hükmü üzere bu ümmetin ekremi muhâtabıdır. Hudâ celle ve alâ indinde bu ümmetin

⁵⁴ “Ey ismi meşhur olan Efendimizin mağara arkadaşı! Hazinele deryâsı ve fazîletler mecmûası! Ebû Bekir Efendimiz erkek gibi duruşuyla Efendimizin sohbetine ayak bastı. Sadece tehlikenin (ejderhanın) ağzına durmadın. Sen öyle bir arkadaşsın ki vücûdunu mâlını mülkünü Efendimiz yoluna fedâ ettin. Arkadaş herşeyini fedâ edebilendir. Arkadaşlık yolunu dostluk ömrünü vef ile bitirebilen arkadaşdır, dosttur.”

etkâsıdır. Ve çünkü Hazret-i Sıddîk nâss-ı sâbık hükmü üzere bu ümmetin ekremi dahi indellahi Teâlâ nâss-ı lâhika hükmü üzere onlar ola radyAllâhü Teâlâ anh.

Ĝār-ı şerîften çıktıkları vakit Rasûl-i Ekrem Efendimiz buyurdular.” أبشر يا أبا بكر “ ان الله تجلى للخلق عامة وتجلي لك خاصة Yani yâ Ebâbekir sana müjdeler olsun ki Hak Celle ve Alâ cemî‘-i nâsa ammeten ve sana hassaten tecellî eder. Ol vakit Hazret-i Sıddîk bir hizmet-i azîme de bulundu ki ol inâyete lââyık olup cemî‘i sahâbiden efdal oldu.[26a]

Hazret-i Ebû Bekir Sıddîk radyAllâhu anh beden ve malı ile Allâh ve Rasûlullahâ sâbit hizmetler kıldı, vâki oldu.

İnfak-ı küllî Sıfât-ı sıddîkdır ki cemî‘ mâlını huzûr-ı Rasûl’e getiripte, “Âilene ne bıraktın yâ Ebâbekir?” deyu suâl buyrulunca “Onlara Allâh ve Rasûl’ünü bıraktım.” cevâbını verdi. Yani ehil ve evlâdına Allâh ve Rasûlü alıkoydum cümle varımı tarîk-i rızâ da bezl ettim dedi ve Hazret-i Sıddîk radyAllâhü anh bu mertebe ile ser-efrâz (üstün) olup ashâbdan hiçbir fert ona mu‘âdil olmadı. Onun için mukarreb-i hazret ve mukaddem-i ehl-i hilâfet oldu.

Hazreti Sıddîk radyAllâhu anh cemî‘ mâlını huzuru Rasûle getirip kendi bir köhne ridâya büründükte cemî‘ melâike ona teşebbühen ol sûrete girdiler ve onun hey’eti üzerine tecerrüd hırkasında göründüler.

Üç Sıfât-ı kâmilenin mecmû‘u Hazret-i Sıddîk’a münhasırdır ki esbekıyyet-i imânı mâlının infakı ve nefsinin bezli ile cem‘ eyleyen odur ve bu devlet bu ümmette ondan gayriye müyesser olmamıştır.

Peygamber Efendimiz buyurdu ki: “ من أراد أن ينظر إلى ميت يمشى بين الأحياء فلينظر “ Kim diriler arasında yürüyen bir ölüye (nefsânî arzularını öldüren) bakmak isterse Ebû Bekir’e baksın.”[26b]

Onun cesedî zinde ve nefsi mürdedir. Zîrâ ta‘allukattan fenâ-yı küllî bulmuştur ki tegallüp ve teharruku hakkında onun için mülk ve mâlını bezl ve vücûdunu fî sebîlillah hizmete kaydetmiştir.

Resulü Ekrem sallAllâhu ve sellem Efendimiz:

“Allâhu Teâlâ’nın üç yüz altmış hulk-ı haseni vardır ki bir kimse muvahhid olup bu ahlâktan biriyle Allâhu Teâlâ’ya mülâkî olsa ehl-i cennet ola.” Bu esnâda Hazret-i Ebûbekr es-Sıddîk radyAllâhü Teâlâ anh suâl etti ki: “Yâ Rasûlullah bu ahlâktan bende bir hulk var mı?” dediğinde Cenâb-ı Nübüvvet sallAllâhu aleyhi ve sellem buyurdular

ki: “Yâ Ebâbekir bu ahlâkın yalnız biri değil küllüsü sende mevcûttur ve bu ahlâkın Hak Teâlâ’ya ehabb-ı sehâ dedikleri sınıftır.” me’âlinde olan “Tamamı sende var yâ Ebâbekir Allâhu Teâlâyâ en sevimli olanı cömertliktir.” müjdesiyle mücâb olmuştur.

Bundan fehmi olunur ki Hazret-i Sıddîk Cennet’in sekiz kapısında bile def’aten vâhideten dâhil olsa gerektir. Zîrâ ebvâb-ı semâniyyenin cümlesinden duhûle sebep olan a‘mâlî câmi’ olmuştur. Pes her hâlkın cezbiyle Allâhu Teâlâ’ya mühtedîdir ve lâkin birbirlerine nisbetle tefavvütleri vardır. Meselâ sehâ ile tehâlluk eden sâirden akrebdir. Ve kezâlik âlim-i billah olanlar sâirlere kıyâs olunmaz. şol cihetten ki ilim sıfatullahındır.

Hisâl-i hamîdenin menba‘ı muhabbet-i zâtiyye-i ehadiyedir ki hâssaten süveydâ-yı kalbi Muhammed [27a] ittihâd-ı ma‘nevî tarîkıyla kalb-i Sıddîk’ta zâhir olmuştur. Bu nisbet-i şerîfeye zikr-i hafîyye ta‘bîr olundu. Hazret-i Sıddîk-ı Ekber’den Selmân-ı Fârisi ahz etti ve ondan Kâsım bin Muhammed bin Ebûbekr es-Sıddîk ahz etti.

Sıddîk-i Ekber radıyAllâhu anh hazretleri Fahr-i Âlem Efendimizin âlem-i butûna rucû’undan sonra onun firâkı gamıyla zaîfû’l-hâl oldu. Hicretin on üçüncü senesi Cemaziye’l-âhiresinin yedinci isneyn günü ki iğtisal etmişti. Havanın burûdetinden on beş gün mahrûm olup cemâ’ate çıkmadı. Altmış üç yaşında olduğu hâlde sene-yi mezkûre Cemaziye’l-âhiresinin yirmi üçüncü Salı gecesi beyne’l-mağrib ve’l-işâ vedâ’-ı âlem-i fânî kılmış ve hâtime-i kelâmı “Benim canımı müslümân olarak al ve beni iyilere kat.” (Yusuf 101) âyet-i kerîmesi olmuştur.

Yine ol gece amelen bi’l-istihbâbi’t-ta‘cîl techîz ve tekfîn Rasûl-i Ekrem Efendimizin tabutuna vaz’ olunup vasiyetleri mûcibince Ravza-i Mutahhara’ya îsâl ve arz ile “Es-selâmü aleyke yâ Rasûlullah, bu Ebû Bekir’dır. Senin âsitânına gelmiştir” demişler. Bu kelimât tamam olmaksızın sitâre-i şerîfi açılıp kapının âvâzı gelmiş. “Seveni sevdiğine kavuşturun.” sadâsı cümle Ashâb-ı Kirâm tarafından işitilmiş. Ve hasebi’l-emr hücre-i şerîfe cânib-i yesârda serleri Rasûl-i Ekrem Efendimizin omuzları beraberine konulup defnedilmiştir.

Peygamberler ve meleklerden sonra mahlûkâtın en fazîletlisi Hazret-i Sıddîk-ı A‘zam efendimizin mübârek vechi ve sakalı beyaz ve mübârek alnı mürtefi’ ve mübârek gözleri çukurca[27b] ve mübârek sakalının iki tarafları seyrek ve kendileri za‘îfû’l-beden ve kamet-i şerîfleri uzunca idi. Kalb-i şerîfleri haşyetullah ve hubb-ı Rasûlullah ile mafzûn idi.

Sıddîk-ı A‘zam radıyAllâhü anh buyurdu ki: “Anlamaktan âciz kalmak idrâktir.” Ve yine buyurduki: “Ey onu bilmekten âciz olan kimse sıddîkıyyeti bilmenin kemâli budur.”

Es-selâmu aleyke yâ Ebâbekr es-Sıddîk, es-selâmu aleyke yâ hâlîfete rasûlilleh. Es-selâmu aleyke yâ sâhibe rasûlillah. Mağarada ikinin ikincisi es-selâmu aleyke. Malının tamamını Allâh ve Rasûlullah sevgisi uğrunda infak eden hatta bir abâ giyen Allâh Teâlâ senden en güzel şekilde râzı olsun. Cenneti, menzilin evin ve barınağın yapsın. Es-selâmu aleyke hulefânın birincisi ve âlimlerin tâcı ve Peygamber Efendimiz Muhammed Mustafa’nın (a.s) akrabası Allâh’ın rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun.[28a]

3.17. Cenâb-I Ğarîbî'l-Ma'Dûd Min Âli'r-Rasûl Selmân-I Fârisî El-Mükerrem El-Makbûl Radıyallâhu Teâlâ Anh

Bu silsile-yi Sıddıkiyye'nin üçüncü merd-i ser-bülendi (büyük zât) Selmân-ı Fârisî hazretleridir. Sohbet-i Rasûlullah ile müşerref olup Rasûl-i Ekrem Efendimize intisâbından sonra Hazret-i Sıddık-ı A'zam'dan ahz-i tarîkat ve te'allüm-i zikr-i hafî buyurmuştur.

Selmân radıyAllâhü anh Fârisü'l-asıl iken ednâ-sı zünûbden mukaddes ve mutahhar olmakla Ehl-i Beyt-i Rasûl'e muzâf oldu. Yani hakkında "Selmân Ehl-i Beytimdendir." buyruldu.

Hazret-i Selmân yüz altı yaşında ve daha ziyâde olduğu hâlde hicretin otuz beşinci senesinde Bağdâd'ın cânib-i şarkiyyesinde kâin Medâyin kasabasında âlem-i fânîye vedâ' buyurmuştur.

İrtihâli garîb oldukta hâtûnuna demiş ki bir miktar misk var idi ne ettin, onu su ile helle edip ol suyu benim başımın dâiresine saç ki şimdi bir kavm gelse gerek ne insten ola ne cinden. Hâtûnu demiştir ki, emrini yerine getirdim ve dışarı çıktım.[29a] Hânenin derûnunda es-selâmu aleyke yâ velîyyAllâh, es-selamu aleyke yâ sâhibe rasûlillah sadâsı geldi. İçeri girdim ki rûhu müfâratat etmiş ve firâş üzerinde şöyle yatmış ki sanarsın uykudadır.

Selmân-ı Fârisî radıyAllâhu Teâlâ anh hazretleri, buğday benizli ve ziyâde gökçek yüzlü ve uzun boylu idi. Elbisesi izar ve ridâ ve imâme idi. Mübârek sakalının ekseri siyah idi.

Selmân-ı Fârisî hazretleri buyurdu ki: "Yani sen Cenâb-ı Hakk'ı görür gibi âmil olup nefsinı mevtâdan addeyle." [29b]

3.18. Pîşvâ-Yı Ehl-İ Tarîk Ve Hafîd-İ Hazret-İ Sıddîk Kâsım Bin Muhammed Radıyallâhu Teâlâ Anh

Cenâb-ı Kâsım bin Muhammed Ebûbekr es-Sıddîk sâhibü'l-ulûm en-nâfi'a ve'l-hakîka hazretleri bu silsile-i celiyye-i Sıddıkiyye'nin dördüncüsüdür. Kendileri ekâbir-i tâbi'înden ve fukahâ-yı seb'adandır. Zamanının ferîdi idi. Nisbet-i irâdetleri Selmân-ı Fârisî radıyAllâhu Teâlâ anh hazretlerinedir.

Cenâb-ı Kâsım bin Muhammed hazretleri yüz sekiz tarihinde intikâl-i dâr-ı ukbâ ile Bakî'-i şerîfde mütevârî-i hâk-ı rahmet olmuştur.

Cenâb-ı Kâsım hazretleri esmer benizli ve siyah sakallı ve kara gözlü ve sakalının iki tarafları az ve boyu uzunca idi ve mübârek alnında secde âsârından bir alâmet yani nûr var idi ve haşyetullahtan başı eğri idi ve gözlerinin yaşı dâima cereyan ederdi.

Hazret-i Sıddîk-ı A‘zam efendimize mensûb olan tarîkat-ı aliyye-yi Nakşbendî nisbeti Kâsım bin Muhammed bin Ebûbekr es-Sıddîk’tan İmâm Ca‘fer-i Sâdık’a resîde oldu.[30a]

3.19. Mukassım-I Füyûzât-I Hakâyık İmâm Ca‘Fer-İ Sâdık Radıyallâhu Teâlâ Anh

İmâm-ı Ca‘fer-i Sâdık ed-dâim fî müşâhedeti’l-hâlik hazretleri silsile-i tarîkat-ı Nakşbendî’de beşinci merd-i dil-pesenddir. Vâlideleri Ümmü Ferde Kâsım bin Muhammed hazretlerinin kerîmesidir. Cenâb-ı İmâm cedd-i mâderisi olan Kâsım bin Muhammed bin Ebû Bekir Sıddîk hazretlerinden tarîkat-ı hafıyyeyi ahz eylemiştir. Onun için “Beni Ebû Bekir iki kere doğurdu.” buyurmuş ve sûrî ve ma‘nevî itibariyle Sıddîk-i A‘zam radıyAllâhü anh hazretlerinin evlâdından olduğunu duyurmuştur.

Cenâb-ı İmâm kendi pederi İmâm Muhammed Bâkır’dan ve onlar dahi kendi vâlid-i şerîfleri İmâm Zeynelâbidin’den ve onlar dahi kendi vâlid-i şerîfleri İmâm Hüseyin hazretlerinden ve onlar dahi kendi vâlid-i büzürgvârları Emîrü’l-Mü’mînîn Ali keremAllâhu vecheh radıyAllâhu anh hazretlerinden tarîkat-ı cehriyyeyi ahz ve te‘âtı buyurmuşlardır.

İmâm Ca‘fer-i Sâdık’ta olan nisbet Sıddîk-i Ekber meşâyih-i Nakşbendî’ye ve nisbeti Ali keremAllâhu vecheh dahi turuk-ı sâire meşâyihine vâsıl olmuştur. Ehl-i Beyt’e müntehâ olan silsileye cihet-i nefâset ve şeref ve izzetten ötürü silsiletü’z-zeheb demişlerdir. Sülûk-i Hazret-i Emîr ile sülûk-i Hazret-i Sıddîk’ı cem‘ eylemek devleti İmâm Ca‘fer-i Sâdık hazretlerine müyesser olmuştur.[30b]

İmâm Ca‘fer-i Sâdık hazretleri altmış beş ve bir rivâyette seksen yaşında iken yüz kırk sekiz tarihinde irtihâl ile nihân-ı (sır) hâk-ı ıtırnak bakî‘-i cennet misâl oldu.

İmâm Ca‘fer-i Sâdık hazretleri beyazlığı kırmızılığa karışmış güzel yüzlü ve cism-i şerîfi nûrlu ve ra’s-i şerîfi büyükce idi ve kesîru’l-ilm idi.

İmâm Ca‘fer-i Sâdık şöyle buyurmuşlardır:

“Bir kul Allâhu Teâlâ’yı vahdaniyet ve azamet ile zikreylese Hak Teâlâ ol kula hilm ve re’fet ile ukûbetini te’hîr eyler.”[31a]

3.20. Sultânu’l-Uşşâk Sekrânu’l-İstiğrâk Rehber-İ Sâmi Cenâb-I Bâyezîd-İ Bistâmî Kuddise Sırruhu’l-Azîz

Sultânu’l-ârifîn burhânü’l-vâsilîn Ebâ Yezîd-i Bistâmî kaddesAllâhu sırrahü’l-azîz hazretlerinin asıl isimleri Tayfûr ve pederinin ismi İsâ’dır.

Cenâb-ı Bâyezîd tarîkatın imâmı ve hakîkatın pîri ve şerî’atın muktedâ-bihi ve mezhebi Hanefî idi. Horasan’da Bestâm kasabasında yüz altmış yahut yüz seksen sekiz tarihinde âlem-i şuhûd olup hayli muammer olmuşlardır.

Sultanu’l-ârifîn Ebû Yezîd Bistâmî hazretlerinin tasavvufta intisâbı İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık radiyAllâhu anh hazretlerinedir. Ve onların tertibleri İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık hazretlerinin rûhâniyetlerindendir. Ve nakl-i sahîh ile sâbittir ki şeyh Ebû Yezîd’in velâdeti İmâm-ı Ca’fer-i Sâdık hazretlerinin vefâtından sonradır.

Cenâb-ı Bâyezîd-i Bistâmî sermest-i sahbâ-yı ma’rifet ve mahmûr-ı şarâb-ı muhabbet idi. İçilecek şarâb bu şarâpdır ki sâkîsi şâhidi gayb ve te’sîri feyzi la-reybdır. Rahîk-i ulûm-ı ledünniyyeden nûş ve sahbâ-yı ezvâk-ı mâneviyyeden cânını mest ve medhûş edenler mülâhaza-i mâsivâdan hâlâs bulurlar.[31b]

şarâb-ı muhabbeti nûş eden mir’ât-ı dilini levamî’-i envâr-ı kudsiyye ile rûşen edip ukûs-ı nukûş-ı esrâr-ı ezel ve ebede karşı kâbil kılar ve onun vakit ve hâlini bervecihle sâfî eyler ki mutlaka sevâib-i gayriyeti mahv olur ve derûnî kesret-i tecellî-yi vahdetle fenâ bulur.

Cenâb-ı Bâyezîd hicretin iki yüz altmış birinci senesi şa’bânın on beşinci günü ni’am-ı câvidân-ı ukbâ olmuşlardır.

Ehl-i dîn Bâyezîd Hak âgâh (261)

Mısra’ı irtihâllerine tarih düşmüştür. KaddesAllâhu sırrahu ve nefa’nâ bi-berakâtihi ve füyuzâtîhi

Cenâb-ı aynü’l-ârifîn Bâyezîd-i Bistâmî hazretleri ğarkâb-ı fenâ olduğu hâlde şöyle demiştir:

چارجیز آورده ام شاهاکه در کنج تو نست

نیستی و حاجت و عجز و نیاز آورده ام⁵⁵

Sultânu'l-ârifin Bâyezîd-i Bistâmî kaddesAllâhu sırrahu'l-azîz hazretleri buyurmuşlar ki: Otuz sene mücâhede ettim, ilimden ve ilme mütâbâ'attan güç bir şey bulamadım.

Ve buyurmuş ki evliyâullaha mahabbet et ki sana da mahabbet etsinler. Cenâb-ı Hak onların kulûb-ı safiyesine senin isminlede nazar buyurur da sana mağfîret eder.[32a]

Cenâb-ı Bâyezîd-i Bistâmî hazretlerinin mübârek levni beyaz ve mübârek sakalı seyrek ve boyu uzunca idi ve şemâil-i şerîfesi Ebûbekr es-Sıddîk radiyAllâhu Teâlâ anh hazretleri gibi idi.

Cenâb-ı Bâyezîd-i Bistâmî kuddise sırruh buyurmuştur ki:

Hâlkın ekseri bu dünyaya gelip gittiler ve elezz-i eşyâ olan ma'rîfetullahı tatmadılar.

3.21.Sermest-İ Sahbâ-Yı Aşk Ve Hakikat Ve Sekrân-I Bâde-İ İrfân Ve Mahabbet Cenâb-I Şeyhü's-Şüyûh Ebu'l-Hasen Ali Bin Ca'fer Harakânî Kaddesallâhu Sırrahu'l-Âlî

Cenâb-ı şeyh Ebu'l-Hasen Ali bin Ca'fer Harakânî bu silsile-i celiyye-i Nakşbendî'de yedinci. Tasavvufta intisâbı sultânu'l-ârifin Ebu Yezid Bistâmî Hazretlerinedir. Sülûkte terbiyeleri Ebu Yezid Bistâmî Hazretlerinin rûhaniyetleridir. Veladeti Cenâb-ı Bâyezîd'in rihletinden müddeti medide sonradır.

Mervidir ki Hazreti şeyh terbiyei Bâyezîde gittiği zaman ayak üzere durarak vazifei ziyareti ifadan sonra ey Bari Hüdâ Bâyezîd'e atâ ve bahş ve ona [32b] buyurduğu libâsı mârifetten bir nasipte izzet ve celalin hakkı için Ebul Hasan kuluna

⁵⁵ “Ey şah bende olan dört şey senin hazinende yoktur: Yok olmak, ihtiyaç, âcizlik, yalvarış. Yani bende olan dört noksanlık sende yok ey pâdişah.”

ihsan ve ilbâs eyle. deyu tazarru ve niyazda bulunup avdet ederdi ve esnâ-yı avdetde terbiye-i şerîfe-i Bâyezîd'e asla arkasını dönmezdi ve yatsı abdestiyle sabah namazını kılardı. On iki sene sonra işaret-i rûhaniyyet-i Hazret-i Bâyezîd ile irşâda gelip neşr-i tarîkına me'mûr oldu.

Cenâb-ı şeyh Ebu'l-Hasen Ali bin Ca'fer Harakânî hazretlerinin tasavvufta bir nispeti de Ebu'l-Muzaffer Türk Tûsî'ye ve onun dahi şeyh Arabî'ye ve onun dahi şeyh Muhammed Mağribî'ye ve onun dahi Bâyezîd-i Bistâmî'yedir.

Hâce-i Harakânî kuddise sırruhu'l-azîz hazretleri dört yüz yirmi beş tarihinde aşûre gecesini irtihâl ile ertesi Salı günü sâkin-i bahbuha-i cennet oldu. Kabr-i şerîfleri Bestâm muzâfâtından Harkan karyesinde.

Hâce Ebu'l-Hasan Harakânî orta boylu ve güzel yüzlü ve kumral renkli ve büyükçe gözlü ve geniş alınlı bir zâtı âlî-kadr idi.

Hâce Harakânî hazretleri bir gün ashâbına sordu: “Ne şey yeğdir? Yani en iyi şey [33a] nedir?” dediler ki: “Ey şeyh ne sen söyle?” buyurdu ki: “Bir gönül ki cümle anda onun yârı ola.”

Ve buyurmuştur ki “Sûfî odur ki yok ola yani fenâ tahsil etmiş ola” ve yine demiştir ki sûfilik, yokluktur.”

Ve Hazret-i Hâce'ye sordular ki. “Sıdk nedir?” buyurdu ki: “Sıdk odur ki gönül tekellüm eyleye yani gönlünde olanı söyleye.”

Ve Hazret-i Hâce'ye sordular ki, “İhlâs nedir?” buyurdu ki “Her ne şey ki Allâh için işlersin ihlâstır ve her ne şey ki hâlk için işlersin riyâdır.”

Ve buyurmuştur ki: “Hergiz bir kimse ile sohbet etmeyiniz ki sırrullah diye size ol bir gayri söz söylemeye.”

Ve buyurmuştur ki: “Talep eyle ki gözün yaşı zuhûra gele. Hak Teâlâ ağlayanları sever.”

Ve buyurmuştur ki: “Vâris-i Rasûl şol kimsedir ki onun fi'iline iktidâ eyleye ol kimse değildir ki kâğıtlar yüzünü karalaya.”[33b]

3.22. Neşvân-I Rahîk-İ Hubbu's-Samedî Mevlânâ Hâce Ebû Ali Fârmedî

Kaddesallâhu Sırrahu'l-Azîz

Hâce Ebû Ali Fârmedî hazretleri ricâl-i sıddîkân meyânında sekizincidir. Künyesi Ebû Ali'dir. Nâm-ı şerîfi Fazlullah bin Muhammed'dir. Tûs'ta Farmed denilen karyeye mensûbtur. Meşâyihın pîşvâsı ve zamanının kutbu idi.

Tasavvufta intisâbı iki tarafadır. Biri şeyh Ebu'l-Kasım Gürgânî-i Tûsî'yedir. Biri de şeyh-i Büzürgvâr Ebu'l-Hasen Harakânî hazretlerinedir.

Cenâb-ı Hâce hikâyet buyurmuştur ki: Bir müddet şeyh Ebu'l-Kâsım Gürgânî hazretlerinin hizmet-i şerîflerinde bulundum. Aşk ve şevkim tezâyüd ettiğinden şeyh Ebu'l-Hasen Harakânî hazretlerinin hizmet-i şerîflerine vardım. Hadden efzûn fuyûzâta mazhar oldum.

Hâce Ebû Ali Fârmedî kuddise sırruh hicret-i Nebevî'nin dört yüz kırk yedi tarihinde terk-i âlem-i mevt buyurmuştur.

Hâce Ali Fârmedî hazretleri orta boylu, esmer benizli, çatık kaşlı, siyah gözlü idi ve fem-i şerîfleri vâsi' idi ve kesîru's-şefkat idi.[34a]

3.23. Gavsu's-Samedânî Mevlânâ Hâce Yûsuf-İ Hemedânî Kaddesallâhu

Sırrahu'l-Âlî

Hâce Yûsuf-i Hemedânî hazretleri ashâb-ı kulûb silsilesinde dokuzuncudur. Künyesi Ebû Ya'kûb'dur. Pederi Eyyûb bin Yûsuf bin Hüseyin bin şu'ayb el-Hemedânî'dir. Hâce hazretlerinin tasavvufta intisâbı Ebu Ali Fârmedî hazretlerinedir. Meşâyih ve fukahâdan olup kerâmât ve makâmâtı mütevâtirdir.

Cenâb-ı Hâce, Hemedan kurbunda Büzencird karyesinde dört yüz kırk tarihinde dünyaya gelmiştir. Sâhib-i hâl ve kâl evliyâ-yı kâmilîndenn idiler. Mezhebi Hanefî'dir. Uzmâ-yı pîrândan istifza ederek va'az ve nesâyihle hâlkı müstefid buyurmuşlar. 525 tarihinde Herat'tan Merv'e giderken yolda rihlet-i âhiret ve hemen orada defin terettüb olundu. İrtihâlinden müddet-i medîde sonra İbnü'n-Neccân nâmında bir mürîdi cesed-i mübâreklerini Merv'e nakletmiştir. Kabr-i mübârekleri Merv'dedir. Altmış yıldan ziyâde seccâde-nişîn-i meşîhat ve irşâd olmuştur.

Hâce Yûsuf-i Hemedânî hazretleri buğday benizli ve cism-i şerîfleri zayıf ve küçük idi ve mübârek sakalında beyaz var idi. Zühd ve takvâda İmâm-ı A‘zam Efendimiz gibi idi.

Cenâb-ı Ârif-i Rabbânî Ebû Ya‘kûb Yûsuf bin Eyyûp Hemedânî hazretlerine suâl ettikler ki bu tâife-i celîle yüzlerine nikâb çektikleri vakitte biz bilelim ki selâmette kalalım. Buyurdular ki her gün se-pâre mikdârı güftâr-ı ma‘ârif-i âsârından kırâat ediniz.[34b]

3.24. Kutbu’r-Rabbânî Ser-Hâlka-î Hâcegânî Mevlânâ Abdulhâlik Gucdevânî Kuddise Sırruhu’l-Azîz

Hüccetü’t-tarîk Mevlânâ Abdulhâlik-i Guçdevânî, hâcegânın sır defteri ve bu hânedân-ı silsilenin ser-hâlka ve mehteridir. Tarîka-tı Hâcegân meyânında onuncudur.

Hazret-i Hâce, 22 yaşında iken zikr-i kalbî dersini Hızır (a.s)’dan almıştır. Hızır (a.s) emretmiştir ki su havzının içine gir ve suya dal ve gönlüne zikri “Lâ ilâhe illAllâh Muhammedü’r-Rasûlullah”. Hazret-i Hâce dahi öyle yaptı ve bu sebkı alıp kâr-ı hakîkate meşgûl oldu.

Hazret-i Hâce’nin pîr-i sebıkları Hızır (a.s)’dır. Ve pîr-i sohbetleri Hâce Yûsuf-i Hemedânî’dir. Gerçi Hâce Yûsuf’un ve meşayihinin tarîkatları zikr-i alaniyedir. Lâkin Hâce Abdulhâlik Hızır (a.s)’dan zikr-i hafîye ile me’mûr olduğundan Hâce Yûsuf-i Hemedânî onu tağyîr eylemedi ve buyurdu ki Hızır (a.s)’dan me’mûr olduğun vech ile meşgûl ol.

Cenâb-ı Hâce Abdulhâlik-i Guçdevânî hazretleri ba‘zı tahrîrât-ı şerîfesinde yazmıştır ki 22 yaşında idim Hâce-i zinde dilân Hızır (a.s) beni şeyh-i Büzürg-i Rabbânî Hâce Yûsuf-i Hemedânî hazretlerine ısmarladılar ve beni terbiye etmeyi vasiyet eylediler.

Hâce Yûsuf Hazretleri Maverâünnehir’de bulundukça hizmet ve mülâzemetlerinde bulundum ve ondan çokca feyiz buldum.[35a]

Hâce Abdülhâlik Hazretleri 575 sene-i hicretinde mevlid-i şerîfleri olan ve Buhârâ’ya 6 fersah uzakta bulunan Guçdevân nâmı karyede irtihâl buyurmuşlardır.

Hâce hazretleri uzun boylu, güzel yüzlü ve mübârek başı büyükçe ve levn-i şerîfi beyaz ve göğsü vâsi‘ idi.

şu sekiz kelime Hâce Abdulhâlik Gucdevânî hazretlerinin kelimât-ı şerîfesindendir ki hâcegân tarîkının binâsı onun üzerinedir.

Hûş der-dem, nazar-ber-kadem, sefer-der-vatan, hâlvat-der-encümen, yâd-kert, bâz-geşt, nigâh-daşt, yâd-daşt ve gayr îh heme pendâşt yani bunlardan gayrısı hep zayi'dir.

Bu tâife-yi aliyyenin mustalahâtı cümlesinden üç kelime dahi vardır ki biri vukûf-ı zamânî ve biri adedi ve biri dahi vukuf-ı kalbîdir ve cümlesi 11 kelime olur.

Hûş-der-dem: Yani iki nefes mâbeynini hıfzında şöyle sa'y eyleye ki gaflette [35b] girip yukarı gelmeye yani gerektir ki her nefes huzûr ve âgâhlık ile sarf oluna.

Nazar-ber-kadem: Gidip gelmekte ve her yerde nazarı kademine ola.. Tâ ki onun nazarı olmaya ve bakmayacak yere ta'alluk etmeye.

Sefer-der-vatan: Sıfât-ı tabî'yye ve beşeriyyeden sıfât-ı melekiyyeye ve sıfât-ı zemîmeden sıfât-ı hamîdeye intikâl eyleye.

Hâlvat-der-encümen: Yani zâhirde hâlk ile bâtında Hak Teâlâ ile olasın. Zikirle iştigâl ve onda istiğrâk bir mertebeye erişe ki zikrin kalbe galebesi sebebi ile pazara girince hiçbir söz ve âvâz işitmeye. Hâlkın birbiri ile söyleştiği ve dertli âvâzlar hep zikir görünür.

Yâd-kert: Lisânın kalp ile zikrinden ibarettir. Zikr-i kalbî ile diye lisânı ile demiye ve habs-i nefesinde sabreyleye. Zikirden maksût oldur ki gönül Hak Sübhâne ve Teâlâ'dan mahabbet ve ta'zim vasfı ile âgâh ola. Eğer erbâb-ı cemiyet sohbetinde bu âgâhlık hâsıl ola, hülâsa-i zikir hâsıl oldu.[36a]

Gönül Hak Sübhane ve Teâlâ'dan âgâh olmak zikrin mağzıdır. Ehl-i dil sohbetinde bu âgâhlık hâsıl olmazsa tarîk oldur ki zikre iştigâl gösterilir ve iştigâlde âsân olan tarîk oldur ki nefesini göbeği altına hapseyleyip dudağını dudağına ve dilini damağına bir vecihle yapıştırı ki nefesi derûrunda fâsıla olmaya.

Hakikat-i dil şol müdrike-yi derrâkten ibarettir ki her tarafa gider ve dünyayı ve mesâlih-i dünyayı o fikreder ve tarfetü'l-ayn yerleri ve gökleri ve tamam-ı âlemi seyretmek ona müyesserdir. Onu cümle fikirlerden bîzâr eyleyip ve sanavber sûretinde olan yürek dedikleri et pâresine müteveccih eyleye ve anı zikretmekle meşgûl ede.

Bâz-geşt: Zâkir gönlüyle zikrede onun akabinde yine gönlüyle der ki "Îlâhî ente maksûdî ve rızâke matlûbî". Yani yâ Allâh, benim maksûdum sensin ve senin rızândır."

Zîrâ bu kelimeyi bâz-geşt her hatıra geleni nefyeder. Tâ ki zâkirin zikri hâlis kala baz-geşt Hak Sübhâne ve Teâlâ'ya rücû'undan ibarettir.

Nigâh-daşt: Bu mürâkabe-yi havâtırdan ibarettir. şöyle ki bir demde nice kere zikrede hâtırı gayrı yere gide.[36b]

Yâd-daşt: Hak Sübhâne'den dâima âgâh olmaktan ibarettir. Zevk ve vicdân tarîki üzere huzûru gaybet ibaretiyle de ta'bîr etmişlerdir. Yâd-daşt denilen ma'nâ gönülde hubb-ı zâtî vasıtası ile hâsıl olur.

Vukûf-ı Zamânî: Her demde kendi ahvâline vâkîf olmaktır. Sâlik bile ki her nefesi huzûr ile mi geçer yâ gaflet ile mi geçer? Vukûf-ı zamânî inde's-sûfiyye muhâsebeden ibarettir. Muhâsebe oldur ki her geçen sâ'ati muhâsebe ederler. Gafletle mi yâ huzûr ile mi geçer gör der. Eğer ki noksan ile geçti ise amele baştan başlayalar.

Vukûf-ı Adedî: Zikirde adede riâyetten ibarettir. Asıl maksût zikr-i kalbîdir. Adet riâyetini bir fâide-i zâideden zikri çok demek şart değildir. Her ne kadar derse huzûr ve vukûf ile demek gerektir. Tâ ki ona fâide müterettip ola. şâh-ı Nakşbend hazretleri buyurmuştur ki vukûf-ı adedî ilm-i ledünnînin evvel mertebesidir. Yani muvâsalat-ı kurb ve ilm-i ledünnî evvel mertebede mekşûf olur.

İlm-i ledünnî bir ilimdir ki ehl-i kurba ta'lîm-i Subhânî ve tefhîm-i Rabbânî ile hâsıl olur. Delâil-i aklî ve şevâhid-i naklî ile olmaz. İlm-i yakîn ile ilm-i ledünnî ortasında fark oldur ki ilm-i yakîn zât ve Sıfât-ı ilâhî nûrunu idrâkten ibarettir ve ilm-i ledünnî Hak Sübhâne ve Teâlâ'dan ilhâm tarîki ile idrâk ve fehm-i kelimâttan kinâyedir. [37a]

Vukûf-ı Kalbî: Zâkir Hak Sübhânenen âgâh olmaktır. Bir vecihle ki gönülde Hak Sübhâne ve Teâlâ'dan gayrı hiçbir şey olmaya ve bir ma'nâsı da odur ki zâkir sanavberi's-şekil olan ve gönül denilen et pâresine müteveccih olup onu zikre meşgûl ede ve zikirden mefhûmu zikirden gâfil ve zâhil olmaya. Zikirden hulasa-i maksût vukûf-ı kalbidir.

Hakîkat-ı dilin nişânesi o genc-i bî-pâyân vîrânesi olan kalb-i sanavberi's-şekle teveccüh eyle ki hakîkate yol bulasın ve bu harîften sebk al ki ilm-i ledünnî ile âlim olasın.

Hâce Abdulhâlik'in (ks) kendisinden sonra gelen 4 hâlîfesinden biri Hâce Ârif-i Rîvgerevî hazretleridir. Hâce Abdulhâlik-i Guçdevânî hazretleri esrâr-ı tarîkatı tefsîr ve hadîs ve fıkıh ve akâid ve tehzîb-i ahlâka dâir kesb ve te'lifâtı müdârese ve müzâkere ile

setr ve muhâfazaya riâyet ve tadrîs-i ulûmu münevverinde teslîk ve irşâda riâyet buyurduğu ve kendisinden sonra bu tarîkin erbâb-ı kemâli tarafından dahi o kâideye murâd olunduğu husûsu ricâl-i tarîka-ı hafîyyenin hâcegân ve Abdülhâlik-i Guçdevânî hazretlerinin dahi ser-hâlka-i hâcegân ile sebep olmuştur.

3.25. Münselîh-î Hicâb-ı Beşerî Kutbu'l-Aktâb Mevlânâ Hâce Ârif-î

Rîvegerevî Kuddise Sırruhu'l-Azîz

Hâce Ârif-i Rîvegerevî hazretleri bu silsile-i hâcegânın on birincisidir. Türk meşâyihinin etkîyâsından ve evliyâ-yı Hudâ'nın uzmâsındandır. Pîr-i rûşen zamîrleri Abdülhâlik-i Guçdevânî hazretlerinin irtihâlinden sonra seccâdenişin-i irşâd olmuştur.[37b]

Hâce Ârif hazretleri pek çok muammer olmuştur. Hâce Abdülhâlik hazretlerinin hayatlarında tûl müddet hizmetinde bulunmuş ve sonra 140 sene daha ber-hayât olmuştur.

Ol sâhib-i kemâlât Mevlânâ Hâce Ârif-i Rîvegerevî hazretleri 715 yedi yüzonbeş sene-i hicriyesinde terk-i âlem-i nâsût ile Rîvgerev karyesinde defîn-i hâk-ı ıtırnâk olmuştur. Nevverallâhu mazce'ahû.

Hâce Ârif-i Rîvgerevî hazretlerinin mübârek levni beyazlığı kırmızılığa karışmış idi. Ve mübârek yüzü bedir olmuş ay gibi idi ve misk ve amber gibi râyiha-i tayyibesi yayılıyordu. Mübârek gözleri büyük ve kaşları ince idi ve mübârek boyu orta idi.[38a]

3.26. Menba'-ı Kemâl-î Sûrî Ve Ma'nevî Hâce Mahmûd Encîrfağnevî

Kuddise Sırruhu'l-Azîz

Hâce Mahmûd Encîrfağnevî ricâl-i silsile-i hâcegân meyânında on ikinci zât-ı sutûde-sıfâttır. Hâce Ârif-i Rîvgerevî hazretlerinin hâlîfesidir. Hâce Mahmûd hazretleri şehir-i Buhârâ'ya karib Eykeni kasabasında mukîm olmuştur. Dülgerlik ile meşgûl olup vech-i ma'îşetlerini o yüzden kabûl buyurmuştur. Kerâmet ve havârikı lâ- yu'âd ve lâ-yuhsâdır. 715 yahut 717 tarihinde irtihâl-i dâr-ı bekâ buyurmuşlardır. Kabr-i mübârekleri Eykeni'dedir.

Hâce Mahmûd Encîrfağnevî orta boylu, beyaz renkli, siyah sakallı, güzel yüzlü güzel burunlu ve mübârek ağzı vâsi', beyaz imâmeli idi.

3.27. Vâlih-İ Muhabbet-İ Mevlâhu'l-Ganî Hâce-İ Azîzân Ali Er-Râmîtenî

Kuddise Sırruhu'l-Azîz

Hâce-i Azîzân Ali Râmîtenî (ks.) meyân-ı hâcegânda on üçüncüdür. Hâce Mahmûd Encîrfağnevî'nin hâlîfesidir. Buhârâ'ya iki fersah mesâfede Râmîtan [38b] nâmında büyük bir kasabada dünyaya gelmiştir. Silsile-i tarîkatı aliyye ashâbı meyânında Hâce-i Azîzân Ali lakabıyla müştahir oldukları gibi “Hâce Nessâc” dahi denir idi. Helâl lokma tahsîli için çulhâlık sanatı ile meşgûl olurlardı.

Cenâb-ı Hâce-i Azîzân hazretleri 130 yaşında olduğu hâlde 715 senesi Zilka'de 28. Düşenbe günü beyne's-salâtin âric-i me'âric-i lâhût olmuştur. Kabr-i mübâreki Harezm'dedir.

Cenâb-ı Hâce-i Azîzân hazretlerinin mübârek boyu mevzûn ve mütenâsibü'l-a'zâ idi. Ve zâhîren hâl ve şânı avâm hâl ve şânı gibi idi.

Hâce-i Azîzân hazretlerine sordular ki: “İmân nedir?” buyurdu ki: “Kendin ve peyvesten” yani üzülp ulaşmak yani mâsivâdan kesilip Hakk'a ulaşmaktır. Hâce Hazretleri çulha olduğundan san'atlarına münâsip cevâp verdi.[39a]

3.28. El-Mukbilu Ala'llâh Ve Limâ Sivâhu'n-Nâs Kutbu'l-Evliyâ Eş-Şeyh

Muhammed Baba Es-Semmâsî Kuddise Sırruhu'l-Azîz

Hâce Muahmmmed Baba Semmâsî tarîkat-ı hâcegân-ı azîzânda on dördüncüdür. Hâce-i Azîzân Ali Râmîtenî hazretlerinin hâlîfesidir. Müddet-i medîde pîr-i rûşen zamîrinin hizmetinde bulunarak fevâid-i azîme ve füyuzât-ı kesîra hâsıl eylemiştir.

Baba hazretlerinin Râmîten karibinde mevlid ve medfenleri olan Semâsî karyesinde ufak bir bağı var imiş. Gâh gâh onu kendi mübârek eli ile budarmış. Ve onu budamakta çok eğlenir kalırlarmış. Hikmeti bu imiş ki hâl ve keyfin galebesinden kendinden geçip ve mübârek elinden bıçağı düşermiş ol gaybet hâlinde eğlenir kalırlarmış.

Hâce Muhammed Baba Semmâsî hazretleri 755 tarihinde âlem-i ukbâyâ rihlet buyurup belde-i Semâs da defîn-i hâk-ı gufrân olmuştur.

Hâce Muhammed Baba Semmâsî hazretleri orta boylu, küçük yüzlü, esmer benizli idi. Vech-i şerîfinde âlâmet var idi. Yani nûr-ı ilâhîye mazhar olmuştur.[39b]

3.29. Menba‘U‘l-Me‘Ârif Ve‘l-Kemâl Seyyidü’s-Sâdât Seyyid Emîr Külâl Kuddise Sırruhu‘l-Azîz

Seyyid Emîr Külâl hazretleri Hâce Muhammed Baba Semmâsî hazretlerinin ecille-i ashâb ve efdal-i hulefâsındandır. Zamanın ulemâ ve evliyâsı meyânında ilm-i şerî‘at ve tarîkat ve mağfîret husûsunda hâiz kasbu’s-sebk olup şeref-i siyâdetle de pîrâste idi. Mahâll-i velâdeti Semâs’a 5 fersah mesafede vâki‘ Sûhâr nâmı beldedir. Kendisi çömlekçilik sanatı ile meşgûl imiş. Buhârâ ehli Külâl diye çömlekçiye derler.

Seyyid Emîr Külâl hazretleri 20 yıl miktarı Hâce Muhammed Baba Semmâsî hazretlerinin hizmetlerinde bulunmuştur. Her hafta Düşenbe ve Perşembe günleri Hâce hazretlerinin sohbet ve mülâzemeti için Sûhâr’dan Semâs’a varıp gelirlermiş.

Seyyid Emîr Külâl hazretleri Muhammed Baba Semmâsî hazretlerinin tertibi ile mertebe-i tekmiîl ve irşâda erişinceye değin hâcegân kaddesAllâhu esrârahüm tarîkına bervecihle meşgûl imişler ki bir fert onların ahvâline muttali‘ değilmış.[40a]

Seyyid Emîr Külâl hazretleri 772 senesi Cemaziye‘l-ûlâ’nın 8. Perşembe günü sabah namazı vaktinde intikâl ve Sûhâr’da müterassıd-ı eltaf-ı Zü‘l-Celâl oldu.

Seyyid Emîr Külâl hazretlerinin mübârek kaşları çatık ve boyu uzun ve kolları uzunca, mübârek levni esmer idi. Ve mübârek sakalının bazı mahâllerinde beyaz var idi. Ve tevâzu ve tezellül sâhibi idi. İtiraz ve inâd gibi şeylerden müberrâ idi. Kendisinden öyle bir şey sâdır olmadı.

3.30. İmâmu’t-Tarîka Şems-İ Felekü‘l-Hakîka Zü‘l-Feyzi‘l-Cârî Ve’n- Nûru’s-Sârî El-Ma‘Rûf Bi-Şâh-I Nakşbend Muhammed Bahâüddin El-Üveysî El-Buhârî Kaddesallâhu Sırrahu‘l-Âlî

Ehlullah beyninde ve ricâlullah meyânında ser-bülend Hâce Muhammed Bahâüddin Nakşbend hazretleri bu tarîkat-ı hakîkatın on altıncı zât-ı celîlidir. Hâlka îsal-i feyz için kendine tarîkat-ı cedîde inâyet buyrulmuştur. Velâdet-i bâhirü’s-sa‘âdeti 718 tarihinde Buhârâ’da Kasr-ı Ârifân nâm karyede vâki‘ olmuştur.[40b]

Hâce Muhammed Bahâüddin şâh-ı Nakşbend hazretlerine ta‘lîm-i tarîkat Seyyid Emîr Külâl hazretlerindendir.

Lâkin bi-hasebi‘l-bâtın Üveysî’dir. Terbiye ve icâzeti Hâce Abdülhâlik Gucdevânî hazretlerinin rûhâniyetindendir. Müşâhededinde kelimât-ı kesîre vâki‘ olmuş

ve Seyyid Emîr Külâl hazretlerinin hizmetine vâsıl olmak işaret buyrulmuştur. Bu işarete binâen nefes-i canıyla teveccüh edip Seyyid Emîr Külâl hazretlerinin hizmetine vusûl ile tarîk-i hafî üzere zikre meşgûl olmuştur.

Cenâb-ı Hâce Muhammed Bahâüddin hazretlerine Nakşbendî itlâkında vücûh-i telkîbden biri kendi tarîklerinde rehber olan ihvânın levh-i dillerinde mahabbetullahi nakş eyledikleridir.

Vücûh-ı telkîbden biri dahi nükûş-ı ağyârı levhi dilden terâşîde ve tathîr edip ism-i zât olan Allâh zikrine iştigâl ve onu takrîr ve tasvîr ettikleridir. Nitekim demişlerdir:

معنى نقشبند آن باشد

که ز دل نقش غیرتبراشد

نقش الله را بصفهء دل

بنکار دجو کامل و واصل

[41a]

نقش بندد بلوح دل از ذات

محو سازد نقوش موجودات⁵⁶

Vücûh-ı telkîbten biri de sâliklerin dil-i senginlerinde Allâh ism-i celâlini takrîr ve tasvîr cihetiyle Nakşbendlik san'atının âsâr-ı rengini “Taşa nakşetmek gibi” olup ol san'at erbâbının yerleri dahi Hazret-i Bahâüddin olmakla “Nakşbend” lakabı ihyâ ile ser-bülend oldular.

تو نقش نقشبندان را چه دانی

⁵⁶ “Nakşbend’in anlamı varsa geldiyse bil ki bu kalbinde ki günahları yontar kerter. Kalp safhasında Allâh’ın nakşı kâmil ma’nâda yazar. Kendine de ulaştırır derece de tamdır. Büyük nakkâşın nakşı Allâh’ın nakşı kalp levhasından bütün nakışları kaldırır.”

تو شکل پیکرجانراچه دانی

درخت سبز داند قدر باران

تو خشکی قدر بارانراچه دانی⁵⁷

şâh-1 Nakşbend (ks) buyurmuştur ki: “Biz üç kişi idik, tarîk-1 Hakk’a sülûk ettik. Ammâ benim himmetim cemî‘ mâsivâdan Hak Teâlâ’nın inâyeti erişerek beni cemî‘ mâsivâdan geçirip maksadıma eriştiirdi.”

Cenâb-1 şâh-1 Nakşbend, on beş gün başını secdeye koyup Allâhu Teâlâ’dan [41b] âsân ve sehl bir tarîk istedi ki elbette mûsıl ola. Du‘âsı makbûl olup tarîkat-1 Sahâbe-i Kirâm’a müşâbih tarîkat-1 cedîde ilhâm ve ihsân olundu.

Nisbeti azîze-i mahabbetullah tohumunu Yesrib ve Bathâ’dan alıp hak (toprak) Buhâra’ya neşr ve ilkâ buyuran ve seng-i hârâ gibi kalplerinde kasâvet ve ğılzât ve nisyân-1 Hak olanların tasarruf ve terbiye ile ğill u ğıştan ve kedûrât-1 mâsivâdan pâk eden Hâce-i müşkil Hazret-i Nakşbend Muhammed Bahâüddin’dır. Nitekim demişlerdir:

سکه که در یثرب و بطحا زدند

نوبت آخر بخارا زدند

از خط آن سکه نشد بهرمند

جز دل من نقش شه نقشبند

آن کهر پاک نه هرجا بود

معدن آن خاک بخارا بود⁵⁸

⁵⁷ “Ey nefis sen nakşedenlerin nakşından ne anlarsın . Sen evin iskeletinden yapısından ne anlarsın. Yağmurun değerini yeşil ağaç bilir. Sen kuruyken yağmurun değerini ne bilirsın.”

⁵⁸ “Bu sikke ilk önce Yesrib sonra Batha ve son olarak Buhârâ’da basıldı. Bu cevherin ve sikkenin varlığı kimseye menfaat vermedi. Sadece kalpleri gönülleri nûrlandırdı. Oralara sevgi nakşetti. Bu temiz cevherin tek kaynağı her yerde değil sadece Buhârâ’dadır.”

şâh-ı Nakşbend hazretleri buyurmuştur ki tarîkımı bir vaz‘ üzere vaz‘ eyledim ki ashâb-ı kebâir yani cürm-i ekber olan tâife tarîka gelsin.[42a]

Bu tarîkat-ı aliyyeden maksût zât-ı ilâhî celle şânuhuya devâm-ı huzûr melekesinin husûludur ki karn-ı Sahâbe-i Kirâm’da buna ihsân tabir ederlerdi.

şâh-ı Nakşbend Hazretlerinin tarîkat-ı şerîfelerinin gidişi kalp ile devâmı teveccühtür. Ve kalbin Hak Sübhâne ve Teâlâ hazretlerine teveccühüdür. Ve mezkûru mülâhaza ile zikr-i kesîrdir. Ve ferâiz ve sünen-i me’sûreye iktisâr ile her şeyde ekl ile şûrbde ve libâs ve mesken ve me’lûfâtda ve âdâtta tavassuta riâyetle ve havâtırdan hıfz-ı kalp ile ve şeyh-i muktedânın huzûr ve ğaybetinde riâyet-i âdâb iledir.

şâh-ı Nakşbend Hazretleri buyurmuşlardır ki: “Tarîkat edepten ibarettir. Tarîka sülûkun şartı edeb-i ma‘Allâh edeb-i ma‘a Rasûlillah, edeb-i ma‘a’ş-şeyh olmak üzere üçtür.

Edeb-i ma‘Allâh, sâlik için arştan ferşe kadar mevcûd olan eşyânın kâffesini Allâhu Teâlâ hâlk etti cümlesi Allâhu Teâlâ’nın âşinâ-yı izzetine baş koydular. Bunların kâffesi fenâ sıfatıyla mevsûfturlar, itikâdında bulunmaktan ibarettir.

Edeb-i ma‘a Rasûlillah, sâlik sa’y edip kendini, “Bana tâbi olun ki Allâh’ta sizi sevsin.” makâmına eriştirmektir.[42B]

Edeb-i ma‘a’ş-şeyh, sâlik şeyhinin nâib-i Rasûlullah olduğu ve hâlkı Hakk’a da’vet ile me’mûr bulunduğu itikâdında bulunmak ve şeyhinin huzûr ve ğaybetinde ta’zîm ve tekrîme riâyet etmekten ibarettir.

Hâce hazretlerine sormuşlar: “Tarîkınızda zikr-i cehrî ve hâlvet ve semâ var mıdır?” Buyurmuşlar ki: “Tarîkımızda onlar yoktur. Bizim mebnâ-yı tarîkımız hâlvet-der-encümen bi-zâhir bâ-hâlk ve bi-bâtın bâ-Hak”

از درون شو آشنا وز برون بیگانه وش

انچنین زیبا روش کم می بود اندر جهان⁵⁹

⁵⁹ “İçine tanıdık dışına yabancı gibi ol. Çünkü içindeki güzellik gibi dünyada güzel yok.”

Hâce hazretlerine sormuşlar ki, dervişlik size mevrûs mudur yoksa kesbi midir? Buyurmuşlar ki: “Rahmân olan Allâh’ın cezbelerinden bir cezbe ins ü cinnin ibâdetine bedeldir.” Bâyin-i sa’âdet müşerref şodem. Yani bu sa’âdetle müşerref oluşumuz cezbe-i Rahmânî iledir (Bursevî, İsmail Hakkı, Tefsûru Rûhu’l-beyan, 9, 365).h

Hâce hazretleri buyurmuşlar ki: “Nefy-i vücûd nezdîk mâ akrabe turukest lâkin cüz bi-terk-i ihtiyâr ve dîd-i kusûr-ı a’mâl hâsıl neşved”. Yani varlık ve benlik denilen ve hâle göre herkeste mevcûd olan Sıfât-ı rezîleyi nefyetmek bir cüz akreb-i turuktur. Lâkin nefy-i vücûd denilen fazîlet kendi ihtiyârını terk etmek ve kusur-ı a’malini görmek ile müyesser olur.[43a]

Hâce Hazretleri buyurmuşlardır ki: “Tarîk-i mâ sohbetest ve der hâlvet şöhrestest ve şöhret âfet ve hayriyet der cem’iyettest cem’iyet der sohbet bi-şartı nefy bûden der yek-diger” Yani bizim tarîkımız sohbettir. Hâlvette şöhret vardır ve şöhrette âfet vardır. Hayriyet cem’iyettedir. Sohbet dahi ashâbın her biri kendini nefy ve âheri ibkâ edip zâtını diğerde ifnâ şartıyla sohbettedir.

Sohbet zamm-ı sâd ile lügatte mutlak mülâzemetdir. Bir sâ’at olursa da örfte kesret-i mülâzemet ve tûluliyete derler.

Demişlerdir ki: Sebeb-i sohbet cinsiyettir. şol kimse ki evsâfta meselâ tâ’at ve ma’rifet gibi âhir mecânî olup onun hüsn-i hâliyle mütehâllık ola, şükr-i belîğ lâzımdır.

Sohbet-i cismâniye yüzünden istifâde âsândır. Ve onlara ki sohbet ve mücâhede feth ve mükâşefe hâsıl olmuştur. Bunların ekser-i hâllerini fehmi edemeyip şerbet-i cünûn içmişlerdir. Ve dîvânelik zincirine geçmişlerdir. Herhâlde Hak’tan yâ bizzât veyâ bi’l-vasıta teyit ve inâyet lâzımdır. Ve illâ gâyeti bi-ilhâd veyâ zındıka veyâ cünûndur, ne’ûzü billâhi Teâlâ.[43b]

şâh-ı Nakşbend hazretleri buyurmuştur ki eğer bu tarîkin tâliplerinden bir cemâ’at sohbet edeler. Hayr ve berekât çok hâsıl olur. Ümittir ki ona mülâzemet ve müdâvemet imân-ı hakîkîye müntehâ ola.

Hâce Hazretleri buyurmuştur ki dostân-ı Hudâ’nın sözlerini sem’-i cân ile istimâ’ eyleyeler ve esnâ-yı sohbetle kendi hâline vâkıf olup zaman-ı sâbık ile zaman-ı lâhikı müvâzene ede, onlar da tefâvüt yani mi,sâlinde terakkî bulursa ve meyelân-ı cânib-i Hakk’ı his ve müşâhede ederse ol sohbeti ganimet ad ederler.

Cenâb-ı Bahâüddîn hazretleri buyurmuştur ki: “Tarîkat-ı mâ urve-i vüskâset çeng der zeyl-i mütâba’at Hazret-i Risâlet sallAllâhu aleyhi ve sellem zi denest ve

iktidâ-i bi-âsâr-ı Sahâbe-i Kirâm kerdenest ve derîn-i tarîk-i bândek amel-i fütûh bisyârest ve ri'âyet-i mütâba'at-ı sünnet kâr büzrin her ki ezin tarîkat-ı mâ rev bekr dâned hatar-ı dîn dâred” Yani bizim tarîkımız urve-i vüskâdır. İsr-i Rasûlullah’a iktizâ ve âsâr-ı Sahâbe-i Kirâm’a iktidâdır. Bu tarîkte a‘mâl-i kalîle fütûh-ı kesîreye vesiledir. Ammâ ri'âyet-i sünnet güç bir haslettir. Bu tarîkten her kim ki yüz çevire dinine hatar mukarrerdir. Çünkü nisbet-i sünnetten gayri kâr onda kâr değildir.[44a]

şâh-ı Nakşbend hazretleri buyurmuştur ki yani bana bir tarîk-i inâyet buyurmuşlardır ki onda mahrûmiyet yoktur. Sâlik bu tarîkte feth ve fevâid-i kesîre bulur. Fazl-ı ilâhî ile füyûzât-ı kesîreye nâil olur. Bizim tarîkımızda mücâhede yoktur. İttibâ'-ı sünnet ve amel-i bi-azîmet ile murâda erişilir. Biz fazlyânız biz murâdânız yani bulduğumuz füyûzât-ı merâtibi nâ-mahsûr olan fazl yani amelin sevabı üzerine olan ziyâdelik bâbındandır. Ve biz murâdız yani muhtâr ve mütebâyız ki bizim işimiz cezebât-ı Rahmâniyye ile dir.

Ve Hâce hazretleri buyurmuştur ki yani bana şol kerâmeti atâ buyurdular ki belâ benim vâsıtamla geri döner yani def' olur. Belâlarda bana ilticâ ediniz.[44b]

Bir şahıs Hâce hazretlerinin huzûrunda demiş ki fülân kimse hastadır. Hâtır-ı şerîfinizin teveccühünü diler. Buyurmuş ki, “Ol niyâz haste ba‘dezân teveccüh hâtırı şikeste”. Yani ibtidâ alîl ve marîz olan o kimsenin niyâz ve rücû'u gerektir ki sıhhate teveccüh derîn fâidemiz olup te'sîr eyleye. Yani teveccühde niyâz şart oldu demektir.

Zikr-i hakîkî ile telyîn-i kalb etmemiş olan tâife huzûr-ı dilden mahrûm ve şuhûd-ı Hak'tan mahcûplardır. Ve demiştir ki nezğa-i şeytân ile hatara hâsıl olur. Ve hatara dahi meksle fikret ve fikret dahi lebsle azîmet sûretini bulur. Bu azîmet terk ile tedârik olunmazsa eser-i zâhire aks edip zelle zuhûr eder. Zelle dahi hiss-i ric'at ile tedârik olunmazsa kasvete müeddî olur. Kasvet dahi mu'âlece olunmazsa a'zâ ve kuvânın cümlesi mahâll-i âfet olur.

Tarîkat-ı hâcegân-ı azîzânın terbiyeleri kâsiyyu'l-kalb olanları ğıll u ğışten pâk ve kedûrât-ı mâsivâdan musaffâ eder. Kalpleri safâ ve hulûsta zerr-i hâlise benzer ve itikâdât-ı hasene ve niyyât-ı fâzıla ve ulûm-i celîle ve tecelliyât-ı ilâhiyye nakışlarıyla nakş olunur. Ve a‘mâl-i sâliha şu'beleriyle zînet kılınır.[45a]

şâh-ı Nakşbend kaddesallâhu sırrahu'l-azîz hazretleri sinn-i şerîfleri yetmiş üçü mütecâviz olduğu hâlde 791 Rebî'u'l-ûlânın üçüncü Pazartesi gecesini makâm-ı indiyet

ile mükerrer olmuşlardır. “Kasr-ı Ârifân “ terkihi tarih-i intikâlidir ve bu beyt dahi tarih-i intikâlidir:.

تاریخ وفات قطب اوتاد

يك نقطه ينه بر آخر صاد⁶⁰

şâh-ı Nakşbend Muhammed Bahâüddin (ks) hazretleri orta boylu vücudu mukaddesleri dolgunca ve mübârek sakalı büyük ve beyazı siyahına idi. Vech-i sa‘âdetleri değirmi ve yanakları biraz kırmızıya hâil ve iki kaşı arası açık ve mübârek gözleri kestane karası elâ ve mübârek boynu nûrânî idi ve dâimâ ibâdullâhı tarîk-i Hakk’a irşâda meşgûl ve İmâm-ı Ebû Hanîfe (r.a) hazretlerinin mezhebine mensûb idi. Kaddesallâhu Teâlâ bi-esrârihi ve nevveranâ bi-envârihi.

şâh-ı Nakşbend hazretleri cenâzeleri önünde bu beytin kırâetini tekrar olunmak üzere vasiyet buyurmuşlar:

مفلسانیم آ مدہ در کوی تو

شیء لله از جمال روی تو⁶¹

[45b]

3.31. Miftâh-ı Hazâinü’l-Esrâr Kutbu’l-Aktâb Eş-Şeyh Muhammed El-Buhârî El-Ma‘Rûf Bi-Alâüddin Attâr Kuddise Sırruh

Hâce Alâüddin Attâr hazretlerinin ism-i şerîfleri Muhammed’dır. Aslında Harezmi’den imişler. Buhârâ medreselerinin birinde tahsîl-i ilimle meşgûl olmuştur. Hâce Bahâüddin Nakşbend hazretleri Hâce Alâüddin hazretlerini oğulluğa kabûl ve sonra dâmâdlık şerefiyle mümtâz buyurmuştur.

Hâce Alâüddin Attâr hazretlerinin envâr-ı velâyet ve âsâr-ı hidâyetleri alâ vechi’l-etem zuhûr bulup yümn-i sohbet ve hiss-i terbiyeleriyle çok tâlipler pâygâh-ı bu‘d ve noksândan pîşgâh-ı kurb ve kemâle erdiler ve tekmîl ve ikmâl mertebesini buldular.

Hâce Alâüddin Attâr hazretleri maraz-ı âhirlerinde yani Hak Subhâne ve Teâlâ’nın inâyeti ve Hâce Bahâüddin hazretlerinin nazar ve himmeti ile eğer murâd

⁶⁰ Târîh-i vefât kutb-ı evtâd. Yek nokta yine bir aher sâd (791)

⁶¹ “Müflisleriz köyünde ey şâh, cemâlinde kılınız şey’en lillah”

olunsa cümle âlem maksud-ı hakîkate ve mertebe-i velâyete vâsıl olurlardı lâkin Hak Subhâne ve Teâlâ hazretlerinin buna rızâsı yoktur.

کر نشکستی دل دربان راز

قفل جهانرا همه بکشاد می⁶²

[46a]

Hâce Alâüddin Attâr Hazretleri buyurmuşlardır ki: “İndirâc-ı nihâyet der bidâyet ki hassa-i tarîkat Hazret-i Hâce est pür nüvist ez tasarruf-i peygamber-i Hudâ der evvel sohbet-i şerîf o sallallâhu aleyhi ve sellem. Dilhâ-yı sahâbe çeşme-i hikmet ve efdal-i mî geşt ez evliya ve hemîn sülûk ve teslîk ve tasarruf ve nisbet-i şerîfe tâ zamâne-i dırâz bâkî mând”

Hâce Alâüddin Attâr Hazretleri buyurmuşlardır ki: “Hâce hazretlerinin tarikatının bir hususiyeti olan sonun başlangıçta derç olması Allâh’ın Resûlünün tasarrufundan bir nurdur ki onun, sallallâhu aleyhi ve sellem, şerefli sohbetinin başında sahabenin gönülleri evliyadan hikmet ve en yüce fazîlet pınarlarına dönüştü ve bu tasarruf ve şerefli nisbet uzun süre baki kaldı.”

Hâce Alâüddin Attâr hazretleri sekiz yüz iki senesi Receb’in yirminci Çarşamba gecesi yatsı namazından sonra âric-i me’âric-i kurb olmuştur. Kabr-i şerîfleri karye-i Çıgânyân’dadır.

Hâce Alâüddin Attâr Hazretleri’nin maraz-ı âhirde kelâm-ı şerîfleri gâh rızâ ve vecd ve mahabbete ve gâh aşka ve şevke ve meveddete ve gâh nasîhat ve hikmete müte‘allik vâki‘ olurdu. Ve gâh hâlka du‘â-ı hayr ederdi. Ve mübârek zebânlarından cârî olan kelimât-ı şerîfeden biri şu beyt idi:

مانیستانم و عشقت آتش است

منتظر تا آتش اندر نی فتد⁶³

[46b]

⁶² “Sır kapısının nöbetçisinin kalbini kırmadıysan sen dünyada ki bütün kilitleri açmış gibisin.” buyurmuş oldukları mervîdir.

⁶³ Bizler kamışlıgız sen ise ateşsin. Bekleriz ta ki neyin içine ateş düşsün.

Hâce Alâüddin Attâr hazretleri orta boylu, esmer benizli ve gökçek yüzlü idi ve mübârek sakalı büyük idi. Hudû‘ ve huşû‘ kendisinde ziyâde idi.

Hâce Alâüddin Attâr hazretleri buyurmuştur ki: “Tevâzu ol vakit makbûl olur ki ol tevâzu hâssaten Hudâ için ola.”

Ve buyurmuştur ki: “Beş vakit namazın akabinde ve müzâkere-i ilimden sonra yirmi kere istiğfâr kelimesini demek sa‘y-i teveccühe mededdir.”

Ve buyurmuştur ki: “Bu zamanda ki zikr-i hafîye meşgûllerdir mi‘de ile derler kalp ile değil.”

Ve buyurmuştur ki: “Dâima ehlullah ile musâhabet etmek akl-ı me‘âdın ziyâdeliğine sebeptir.”

Ve buyurmuştur ki: “Hâmûşluk üç sınıftan gerektir ki ol sınıflardan hâli olunmaya. Yâ vâki‘ olan hataranın hıfzında veya gönül ki zikir ile gûyâ ola, onun mütâla‘asında veyâ gönle keder eden ahvâlin müşâhadesinde.”[47a]

3.32. Mevrid-İ İnâyet-İ Bârî Mevlânâ Ya‘Kûb-I Çerhî El-Hisârî Kuddise Sırruhu’l-Âlî

Hâce Ya‘kûb-ı Çerhî hazretleri Hâce Alâüddin hazretlerinin kibâr-ı ashâbından ve efdal-i hulefâsındandır. Hâce Muhammed Bahâüddin şâh-ı Nakşbend hazretlerinin sohbet-i aliyyeleriyle müşerref olmuştur. Aslında Gazne karyelerinden Çerh karyesindendir. Hazret-i Bahâüddin şâh-ı Nakşbend’in terbiyesiyle pâygâh-ı bu‘d ve noksândan kurb ve kemâle vâsıl olmuştur.

Hâce Ya‘kûb-ı Çerhî hazretleri kabûl-i sûrîden mukaddem rüyâsında mürîd-i azîzân ol deyu tenbîh ve kabûl-i ma‘nevî ile tebşîr olunduğunu kimseye izhâr eylemedi. Hâce Bahâüddin şâh-ı Nakşbend ile hîn-i mülâkâtta “Ben azîzânım” kelâmıyla rüyâ-yı mektûmunu keşf ve izhâr buyurmuştur.

Hâce Ya‘kûb-ı Çerhî hazretleri buyurmuştur ki: “şâh-ı Nakşbend hazretleri bu fakîri vukûf-ı adediye meşgûl kıldılar. Buyurdular ki ol ilm-i ledünnî bu sebkdir ki Hızır (a.s) Hâce Abdülhâlik Gucdevânî hazretlerine ta‘lîm etmiştir.

Hâce Ya‘kûb-ı Çerhî hazretleri Hâce Bahâüddin Nakşbend hazretlerinin intikâlinden sonra Hâce Alâüddin Attâr hazretleriyle sohbet etmiştir. Hâce Ya‘kûb hazretleri buyurmuştur ki:[47b] “Hâce Bahâüddin Nakşbend hazretleri bize

buyurmuştur ki Hâce Alâüddin Attâr ile musâhabet kıl. Hâce hazretlerinin musâhabetinden sonra bir nice müddet Bedahşân'da eylendim. Hâce Alâüddin hazretleri Çağânyân'da mutevattın idi. Bu fakîre mektûb gönderip dedi ki Hâce hazretlerinin vasiyeti bu idi ki sizinle beraberce olalım şimdi fikriniz nedir? Mazmûn-ı mektûba müttali' olduğumda Çağânyân'a geldim. Ve Hâce Alâüddin Attâr hazretleri âhirete intikal edinceye kadar mülâzemetlerinde oldum. Vefâtlarından üç gün geçtikten sonra Çağânyân'dan Hulfetû cânibine geldim.

Hâce Ya'kûb-ı Çerhî hazretleri sekiz yüz elli bir senesinde irtihâl-i dâru's-sevâb ederek Hulfetû karyesinde defin-i hâk-ı ıtırnâk olmuştur.

Hâce Ya'kûb-ı Çerhî hazretleri orta boylu ve beyaz renkli ve güzel yüzlü ve beyaz sakallı idi. Ve mübârek sakalının iki tarafı az idi ve mübârek cephesinde beni var idi.

Hâce Ya'kûb-ı Çerhî hazretlerinin sûre-i Mülk'ten âhir-i Kur'ân-ı Kerîm'e değin bir Fârisî tefsiri vardır ki Tefsîr-i Çerhî denilmekle meşhûrdur. şu beytler onda mestûrdur:

کر مرا دوزخ بسوزد خاکساری کو بسوز
ور مرا جنت نباشد بوستانی کو مباح[48a]

من سلك اصحاب كهفم بر در مردان مقيم
بر در ديكر نكردم استخوانی کو مباح⁶⁴

3.33. Mürûcu'd-Dîn Mukavve'l-Meşreb En-Nakşbendî El-Ma'Rûf Bi-

Hâce-İ Ahrâr Eş-Şeyh Ubeydullah Es-Semerkandî Kuddise Sırruh

Nâsır-ı şerî'at ve revnak-bahşâ-yı tarîkat Hâce-i Ahrâr Ubeydullah es-Semerkandî hazretleri Hâce Ya'kûb-ı Çerhî hazretlerinin ekâbir-i hulefâsındandır.

⁶⁴ “Eğer beni cehennem yakacaksa ey Allâhım, bana iyilik et, dünyada iken yak âhirete bırakma. Eğer cennet nasibim değilse bu dünyâda ki her şeyi yok et. Ben Ashâbı Kehf'in gezen köpeğiyim. Benim yerim mukim olan gönül ehli kapısıdır. Ben her kapıya gitmem ondan da kemik istemem.”

Velâdet-i bâhiri's-sa'âdeti 806 senesi Ramazân'da Taşkend muzâfâtından Bâğistân nâm karyede vâki' olmuştur.

Reşahâtü Ayni'l-Hayât nâm kitâbı 929 tarihinde vefât eden Ali Safi ibn Hüseyin el-Vâiz el-Kâşifî müstakillen Hâce Ahrâr hazretlerinin evsâfını zıkr ve beyânı zimmetinde cem' ve te'lif etmiştir.

Hâce-i Ahrâr hazretleri buyurmuştur ki: “Hâce Ya'kûb-ı Çerhî hazretlerinin sohbetiyle müşerref olduğumda kendilerinin şâh-ı Nakşbend hazretlerinin hizmetine ne sûretle [48b] yetiştiğini hikâye ettikten sonra mübârek elini uzatıp buyurdu ki Hâce Bahâüddin Nakşbend hazretleri benim elimi alıp buyurmuştu ki senin elin benim elimdir. Her kim senin elini tuta benim elimi tutmuştur. Bu el, Hâce hazretlerinin elidir. Tut bende hemen bi-tevekkuf mübârek elini tuttum. Hâcegân kaddesallâhu Teâlâ esrârahumu'l-aliyyete tarîkasını bana ta'lîm buyurdu.

Hâce-i Ahrâr hazretleri doksan yaşında olduğu hâlde sekiz yüz doksan beş senesi Rebî'u'l-ülânın sonunda Cumartesi gecesi vakt-i işâda rahmet-i Hakk'a ulaştı. Mezar-ı pür-envârı Semerkand'dadır.

Hâce hazretleri üç ay miktârı marîz olmuştur. Dâima salât-ı mektûbenin evkâtını hıfz edip ol vaktinde edâ etmeye âzim-i ikdâm ve ihtimâm ederlerdi. Za'f-ı beden nihâyete erişti. Sene-i mestûranın Rebî'u'l-ülâ sonunda akşam namazı vakti oldu mu diye sordu. Oldu diye cevap verilince akşam namazını işaretle edâ buyurdu. Ve yatsı namazı vakti azıcık geçmişti ki nefes-i mübârekleri munkatı' oldu. A'lallâhu Teâlâ deracetehu fî illiyyîn ma'allezîne en'amallâhu aleyhim mine'n-nebiyyîne ve's-sıddîkîne ve's-şühedâi ve's-salihîn ve haşernâ ma'ahüm âmîn.[49a]

Kıt'a:

بهشت و صد و نود پنج در شب شنبه
که بود سلخ مه فوت احمد مرسل
کشید خواجه دنیا و دین عیید الله
شراب صافی عیش ابد ز جام اجل

قرارگاه دلش باد در مدارج قرب

معارج درجات مشاهد کمل⁶⁵

⁶⁵ “Cennet yüz doksan beş Cuma gecesi işte bunlar Ahmed-i mürselinin Peygamber Efendimiz'in vefât ayını belirler. Allâh'ın kulu tüm malını ortaya koysa da ecel derdine çare bulunmaz. Bu ecel

Hâce Ubeydullah Ahrâr Semerkandî hazretlerinin kâmeti uzun ve levn-i şerîfi esmer ve cism-i latîfi azîm ve mübârek sakalı büyük idi ve ba‘zı yerlerinde beyaz var idi ve gökçek yüzlü idi.

Hâce Ahrâr hazretleri buyurmuşlardır ki: “Hâcegân kaddesallâhu esrârahumu’l-aliyyete tarîkının hâsıl ve nefîcesi Hak Teâlâ cânibine teveccüh ve ikbâldir. Ber vech üzere ol teveccüh ve ikbâlde asla külfet ve meşakkat olmaya.[49b]

Hâce Ahrâr hazretleri buyurmuştur ki: Gönülde gizli olan mahabbet âşikâre ola.”

Ve buyurmuştur ki: “Bir kimsenin sohbetinden bir keyfiyet hâsıl eyleyiniz. Ol keyfiyeti yani nispeti hıfz etmenin tarîki oldur ki o kimse ile bir vechle mu‘âmele oluna ki gönül ondan nefret eylemeye. Zîrâ nisbetin zuhûruna sebep mahabbet husûludur. Her gâh ki tâlibde kerâhet hâsıl ola mahabbet zâil olur. Mahabbet zâil olduğu gibi bu nispet dahi nâ-peydâ olur.”

Ve buyurmuştur ki: “Maksûd-ı küllî oldur ki latîfe-i müdrikenin dâima ikbâl-i Hak cânibine ola. Bu ikbâl sende hâsıl olmak gerektir ki sana mukbil demek sâdık ola.”

Ve buyurmuştur ki: “Hâlvet der encümen oldur ki pazara giresin. Pazar hâlkının âvâzı kulağına girmeye, bu azîzlerin meşgûllükleri vardır. Bu tarîki âsân ad etmemek gerekdir.

Ve buyurmuştur ki: “Hâcegân tarîkasını âsân sanırlar. Hâce Muhammed Pârsâ hazretleri bu kemâle sûriyye ve ma‘neviyye sâhibi iken yine hâcegân resâilini yanından ayırmazlardı. Ve mühim olduğu için dâima Risâle-i Kudsiyye’yi yanında bulundurup mütala‘a ederdi.”[50a]

Ve buyurmuştur ki: “Bu tarîktan murâd dâima gönül zevk ve lezzet tarîki üzere Hak Teâlâ’dan âgâh ola.”

Ve buyurmuştur ki: “Amel-i mahbûb edinmek gerek huzûr ve cem‘iyeti değil. Zîrâ ameile muvâzabat cem‘iyet ve huzûru mûciptir. Ve huzûr ve cem‘iyete futûr yol

şerbeti içilecek. Dışarda bizi kandıran çok olabilir. Onlara kanmamak için karargâhımız dinimizdir.”

bulur. Huzûr ve cem‘iyete futûr ve vukû‘u mûcib-i keseldir. Amel bunun hilâfidır. Sonra bu iki beyti okumuştur”:

خالقا تا این در سکم باطن است
راه جانم سوی او نا ایمنست

یا بحکم شرع در کارش فکن
یا بکلی در نمکسارش فکن⁶⁶

Ve buyurmuştur ki: “Mürîdin teveccühü pîrin iki ebrûsu arasına gerektir. Ve pîri cemi‘ evkâtta kendinin ahvâline muttali‘ ve hâzır bilmek gerektir. Tâ ki pîrin heybet ve azameti onda tasarruf eyleyip onun huzûruna mülâyim olmayan nesneler mürîdin bâtınına mürtefi‘ ola.”

Ve buyurmuştur ki: “Fenâ-yı mutlakın ma‘nâsı oldur ki bi-tarîki‘z-zevk evsâf ve ef‘âlin kendine isnâdını eyleye. Pes cümle sıfatı âriyet ettiğini bilmek gerektir ki gönül Hak Subhâne ve Teâlâ’nın gayrısında munkatı‘ olup pâk ve mutahhar ola.[50b]

Ve buyurmuştur ki: Vasl-ı hakikat oldur ki bir sebîl-i zevk gönül Hak Teâlâ ile cem‘ ola. Çünkü bu ma‘nâ dâim ola, devâm-ı vasl derler, nihâyet-i vasl budur. Hâce Bahâüddin Nakşbend hazretlerinin biz nihâyeti bidâyette derc ettik buyurdıklarından murâdları dahi budur. Ve yine onların biz vasita-i vusûluz artık değiliz. Bizden munkatı‘ olup maksûda ulaşmak gerek dedikleri dahi işte bu vusûldür.

Hâce-i Ahrâr hazretleri Hak Subhâne ve Teâlâ’nın ğınâ-yı zâtîsi ve hâlkın onun hakikatini idrâkte aczi beyânında şu beyti okurdu:

دلّال غمش رغبت جنبازان دید
زد نعره و فریاد که صد جان بجوی⁶⁷

[51a]

⁶⁶ “Ey pîr batında içimde umudum yok ama sevilenin dergâhının yoluna ümidim var. Peşine düştüklerinin kapısını şerî‘at hükmü ile aç. Tüm kapılar açılmasa da vazgeçme yine peşine düş.”

⁶⁷ (Ey kalbim gel sevgilinin hâline iyice bak. Feryat eden gönül sevdiğinin yüzü elbisesinin içinde ara.)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çevirisini yaptığımız Adnân Tortûmî Efendi'nin *Silsilenâme-i Nakşebendî El-Halidî El-Müceddidî* adlı eserini incelediğimizde gördük ki, müellif yazdığı eserde sadece tasavvuf ve tasavvuf silsilesi hakkında bilgi vermekle yetinmeyip akâid, kelâm, siyer gibi birçok alanda bilgi vermiştir. Risâlesinde Arapça, Farsça terkîpler ve şiirlere de yer veren Adnân Tortûmî Efendi, eserine Cenâb-ı Allâh'ın sıfâtlarını anlatarak tasavvufun neticesi mâhiyetindeki mârifetullâha işâret ederek başlamıştır. Eserin başında Allâh'ın zâtî ve subûtî sıfâtları hakkında bilgi barındıran kısım, kelâm ve akâid alanında önemli bilgiler vermektedir. Öyleki henüz konusun başında “ Allâh-u Zül-celâl (cc) bütün kâinâtın başlangıcı, bütün mevcûdâtın kaynağıdır...” şeklinde başlayan açıklamalar vahdet-i vücud gibi kelâmî açıdan çok önemli olan bir konuya işâret etmiştir.

Yine eserde şahıslar tanıtılırken Hz. Peygamber'e (sav) ve sahâbeye dâir bilgiler vermesi ve bir takım farsça- arapça beyitler içermesi eserin siyer alanına katkısı ve edebî yönünü de göstermektedir.

Bu bilgilerin yanında eser, içerdiği tasavvufî bilgilerle ön plana çıkmaktadır. Özellikle hakkında bilgi verdiği şahıslar ve şahısların tasavvufî görüşleri eserin ön plana çıkan özelliklerindendir.

Müellifin hakkında bilgi verdiği ilk zât Hz. Peygamber'dir (sav). Hz. Peygamber'i (sav) anlatırken Hz. Âişe, Hz. Fâtıma, Abdullah bin Revâha (ra), Hasan bin Sâbit (ra), Ka'b bin Züheyr (ra), Bilâl-i Habeşî (ra), İmâm Bûsîrî (ra), Sevad bin Kârib (ra), Mevlânâ Câmî (ra), Süleymân Çelebi (ra), Sâriye Deylemî (ra), Hüseyin Fuzûlî (ra), Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (ks), şeyh Sa'dî-i şîrâzî (ks) hazretlerinin beyitlerinden ve Hz. Âişe (ra) Hz. Enes (ra) Hind bin Ebi Ya'la ve Ümmü Cabed'in (ra) sözlerinden yararlanmıştır.

Daha sonra Hz. Ebu Bekir (ra) hakkında bilgi vermiştir. Hz. Ebu Bekir'in Hz. Peygamber'le (sav) hicrette mağarada konakladığı zaman kendisine zikri hafîyi telkîn ettiği bilgisi çevirili eserde mevcuttur. Bu bilgi kanaatimizce Hz. Ebu Bekir'in (ra) tasavvuf silsilesindeki önemini ve silsilenin Hz. Peygamber'den (sav) Hz. Ebu Bekir (ra) vasıtasıyla gelmesinin de en önemli işaretidir.

Müellifin, hakkında bilgi verdiği mutasavvıflardan kanaatimizce en önemlilerden birisi, Nakşibendî tarikatının öncüsü olan Şah-ı Nakşbend hazretleridir. Ona göre büyük günah işleyen kişi dahî tarîkate kabul edilir, tarîkatin temelini edep olduğunu ifâde etmiştir. Zikir konusunda zikri hafîyi tercîh etmiştir. Halvet, semâ ve cehrî zikrin tarîkatında olamadığını şu cümle ile ifâde etmiştir: “ Tarîkımızda zâhiren halk, bâtinen hak ile olmak vardır.” Sohbe ve cemiyete çok önem vermiştir. Abdulhâlîk-ı Gücdüvânî'nin (ks) rûhâniyetinden üveysî olarak feyiz aldığı bilinmektedir.

Müellifin hakkında bilgi verdiği diğer bir önemli mutasavvıf da Alâuddîn Attâr hazretleridir. O da tevâzu, zikri hafî ve ehlullâh ile beraber olmak konusunda müridlerini irşâd etmiştir.

Nakşibendî tarikatının en önemli mutasavvıflarından birisi Abdulhâlîk-ı Gücdevanî'dir.(ks) Ona dâir en çok ön plana çıkan konu haccân binâsının temelini oluşturan kelimât-ı şerîfesidir. Hûş-der-dem, nazar-ber-kadem, sefer-der-vatan, halvet-der-encümen, yâd-kerd, bâz-geşt, nigâh-daşt, yâd-daşt gibi önemli terimlerle nakşbendîlik tarîkatını sistemleştiren kişi olarak bilinmektedir. Hafî zikri tercîh etmiştir. Müellif bu şekilde mutasavvıflar hakkında değerli bilgiler vermiştir. zikri cehrî Abdulhâlîk-ı Gücdüvânî ile terkedilerek zikri kalbiye geçilmiştir. Müellifin hakkında bilgi verdiği bu şahısların görüşleri tasavvuf da mühim konulardan olduğu bilinmektedir.

Biz de, daha önce çevirisi yapılmamış olan bu güzîde eserin günümüz alfabesine çevirisini yaparak içerdiği önemli bilgilerin ulaşılabilirliğini kolaylaştırarak sahaya katkı sağlamayı amaçladık.

KAYNAKÇA

BURSEVÎ, İsmail Hakkı, Tefsûru Rûhu'l-Beyan, 9, 365

BUHARÎ, Muhammed bin İsmail Ebu Abdullah, Sahih, mhk. Muhammed Zuheyr bin Nâsır, Daru Tavki'n-Necat, 1422

CEBECİOĞLU, Ethem, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Silsile maddesi, Anka Yayınları, 3.baskı; Pakalın, Mehmet Zeki, Tarih Deyimleri ve Terimleri, Meb, s.226

EL-CA'FERÎ, Muhammed bin Hasan bin Arabî, El-Fükrü's-Sâmî, Daru'l-Kütübi'l-İlmî, 1416/1995

EL-HÂNÎ, şeyh Abdulmecid bin Muhammed, Hedaikü'l-Verdiyye, mhk. Dr. Asım İbrahim el-Kayyali, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Lübnan, 2010

ES-SÂFÎ, Mevlânâ Hüseyin bin Ali, Reşahât, mhk. Dr. Asım İbrahim el-Kayyali, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1439/2018 s.35

EBU'L-FETH, Muhammed bin Muhammed bin Ahmed, Uyuni'l-Eser, mhk. İbrahim Muhammed Ramazan, Daru'l-Kâlem, Beyrut, 1414/1993

EBU DAVUD, Süleyman bin Davud el-Cârut, Müsned, mhk. Dr. Muhammed bin Abdulmuhsin et-Türkî, Daru Hicr, 1419/1999

FAYDA, Mustafa, Hz. Ebû Bekir, DİA

GAZALÎ, Ebu Hamid Muhammed bin Muhammed, İhyaî Ulumu'd-Din, Daru'l-Ma'rife, Beyrut

HACI HÂLİFE, Mustafa bin Abdullah el-Kostantinî, Selemü'l-Vusûl, mhk. Mahmud Abdulkadir Arnavud, İstanbul, Türkiye, 2010

HÂKİM, Ebu Abdullah Hâkim Muhammed bin Abdullah bin Muhammed, el-Müstedrek, mhk. Mustafa Abdulkadir Ata, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1411/1990

- İBN MULAKKÎN, Siraceddin Ebu Hafs, El-Akdu'l-Mezheb, Eymen Nasru'l-Ezherî, Daru'l-Kütübi'l-İlmi
- İBN HANBEL, Ahmet, Ebu Abdullah, Müsned, mhk. şuayb Arnavut, Müessesetü'r-Risale, 1421-2001
- İbn Cevzî, Cemaleddin ebu'l-Ferec, Tebsıra, Daru'l-Kütübi'l-İlmi, Beyrut, 1406/1986
- İBN İSHÂK, Muhammed bin İshak bin Yessar el-Medenî, Siyer, mhk. Süheyl Zekkar, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1398/1978
- İBN HİŞAM, Abdülmelik bin Hişam bin Eyyub, Siretü'n-Nebevi, mhk. Taha Abdurrauf Sa'd, şirketü't-Tabeati'l-Fenniyyeti'l-Müttehede
- KOÇYİĞİT, Talat, Hadis Tarihi, Ankara: AÜİF Yayınları 1988, s. 176
- KUŞEYRÎ, Abdulkerim bin Hevâzin, er-Risale, mhk. İmam Dr. Abdulhâlim Mahmud, Daru'l-Ma'rife, Kahire
- PAKALIN, Mehmet Zeki, Tarih Deyimleri ve Terimleri, Meb, s.227
- SÜHEYLÎ, Ebu'l-Kasım Abdurrahman bin Abdullah, mhk. Ömer Abdusselam, Ravdu'l-Enfi fi şerhi Siretü'n-Nebevi, Daru İhyai't-Türasi'l-Arabi, 1421/2000
- TOSUN, Necdet, Semmâsî, DİA
- TİRMİZÎ, Muhammed bin İsa bin Sevre, Sünen, mhk. Beşşar İvad, Daru'l-Garbi'l-İslâmî, Beyrut, 1998
- TEBERÂNÎ, Süleyman bin Ahmed bin Eyyüb, Mu'cemu'l-Kübra, mhk. Hamdî bin Abdulmecid, Mektebetü İbn Teymiye, 2.baskı
- USTA, Muhiddin, Tabibzade Mehmet Şükrü Efendi ve Silsilename-i Sufiyye İsimli Eseri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2006
- ULUDAĞ, Süleyman, Ali Ramîtenî, DİA

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Erdal AVCI

Doğum Yeri ve Târihi: : Çarşamba-11.09.1981

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Bildiği Yabancı Diller : Arapça

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Diyanet İşleri Başkanlığı/ İmam-Hâtib/Vaiz/Müftü

İletişim

Telefon : 05445564525

e-posta Adresi:

Târih : 19\07\2019

EK1: Çeviri Metin Nüshası.

هو فداوه او نه درن صفات بستی واجب - بر ندره البی صفات
 سیر - که اولی و هو و استیسی قدم او بستی بفا - در و بستی مخالفه
 لکوات بستی بیا بستی بستی و مابند -

واو نه درن صفات سزی و صفات بونی در که اولی هیات
 استیسی علم او بستی قدرت در و بستی ارات بستی سستی
 بستی بستی کلام سستی بونی در - بستی بستی بونی در کلام -

الها واجب لولا ما انقطعت
 آثاره هفت بامکانه

و زانه لبی مثل المکانات فما
 حکما الوجه مع الاکانه بامکانه

هی سستی بستی عالم سستی
 زو قدرت و کلام غیر امان

نکونه انی لازمانه له
 لکه مکنه فی الوقت والانه

و جوی -

صفات بستی اولی و هو در - وجود فداوه دلی بوعالمه - جمع مائت
 استیسی بستی این اظلا - استیسی و هو در و بستی واجب - بستی بستی ذاتی
 اولی نه بستی عدمی بستی بالذات اولی و هو در - بستی بستی بستی
 هارتم - هارتم بستی غیره محتاجه - هو تالیف و هو در واجب الی غیره مقف
 اولی و در کلام - هو تالیف ذات اندی این موجود در وجود بستی بستی بستی
 هو تالیف و هو در و هو در و بستی اولی و بستی صفات لکوات صفات بستی بستی بستی
 قال الله تعالی « یا ایها الناس اتقوا الله » بستی بستی بستی
 هو تالیف و بستی بستی و بستی بستی بستی بستی بستی بستی
 و بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی
 عاقلی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی
 بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی

وجود بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی
 الملائی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی
 مع هذا وجود اطلاقه او بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی
 اولی و بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی

بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی
 بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی
 بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی
 بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی بستی

[illegible]

یکی نوع - دانیه و فطیر در
صورتها لایق صدق و دارو که صدقه می بخورند و صفات ثوابی هم

همه تعالیه ذات اقدس و لطیفه بنعم عالم و هدنده عدمه فایضه
بنات و وجود و کثرات اسما و صفات اتم تعلیمه دائره و وجودی صفاتیه
عده اتمه صحتی - صفات لهر چند حب ذات تعالیه - اقلان ذاتیه نه ظهوری اندک
و وجودیه مربوطه - بوندر حجاب اولی که کون لکل حجاب اولی بیدر که سبب غایت کید -

۲ — قله

صفات سیه نه انجمنی قدم — قدم علی الصبح صفت سیه نه —
 زیاده ضاده عدم سیه نه عبارت — الله تعالی ازلی و بیک ابتدائی
 بود — و یکدم — قیوم و هودی عدم اتم موقوف و لیله ذات صفات نه در

۳ — بقا

صفات سیه نه او صبحی بقا در — و بقا در علی الصبح صفات سیه نه در —
 زیاده اول وجود و لاوه اوله عدم سیه نه عبارت — الله تعالی ازلی و بیک ابتدائی
 بود — و یکدم — و ابدی و بیک ابتدائی بود — و یکدم — یعنی عبارت قیوم و تعالی عدم
 سیه نه و عدم لاوه — لهاب و کله —

۴ — مخالفته للحوائش

صفات سیه نه در بخشی مخالفته للحوائش — یعنی ذات و صفات و افعال نه در —
 مخالفت — جسم و جسمی نه لوازم و مواضع آنده الیه محله — آنگونه دانسته و صفات نه
 و افعال نه بر نه بکثر — زیرا تا نه علی — پس گفته شئی — اوله ذات مفید که
 ذات صلی بود — و ذات صلی او مجموعه صفات و افعال و صلی اوله — زیرا صفات
 ذات و افعال و صلی صفات نه — نه صفات سیه نه و ایل آب مذکوره ده و افاده
 و صفات تبیین و صلی بطریق اولی از ام آنده نه در —

۵ — قیام بنفسه

صفات سیه نه شجی قیام بنفسه در — یعنی ذاتیه قائم الیه — و آنکه نه غیری بر ذات
 محتاج و کله — بود و صفات سیه نه — زیرا خداوند ذاتیه قائم الیه غای مطلقه
 عبارت — و غای مطلقه استیاده بر نه انکه افتقار — و اضیاضی سیه نه کتابت — الله
 تعالی هفتگی جمیع ماحوده غای مطلقه اتم متفی وجهه ماعدا اما افتقار کلی اتم
 مقفود —

۶ — وحدانیت

صفات سیه نه انجمنی و هدا بینه — بود و صفات سیه نه در — بوصفیه
 اصلی « لا اله الا الله » کلمه سیه نه که غیرک الوهیتی نفی و صفات الوهیتی اثبات
 اید —

مضای کلمه توحید : بود — بر اهد کم الوهیت و مبودینه استخفافی اوله
 مکه مضای ای لهما جل تانه وار در که واجب الوجود و سمات نفی و همدونه
 متا و مباد — زیرا که لای و انکار و عبارت اوله عباده صفحه قول داندر که
 جمیع کالات انکه اتم نه تانه — و جمیع تقابلی آنده صوب — و جمیع ای و همدونه
 و تواج و همدونه اکا مخا جدر — و کندی بهی بر نه بهی بر امده محتاج و کله
 نافع و ضا — او در — و بهی بر نه بر نه بهی بر نه بهی بر نه بهی بر نه بهی بر نه بهی
 به صفات که مایه اتم منصف که مایه تعالی نه غیری بود — و اوله و صلی تاسیه و کله
 الوهیت اتم منصف اوله ذات مفیدی و همدونه — و همدونه کلی و صلی جمیع عوالم صلی
 فیه و نه به اوله —

- ضابطه دکلدر - جناب صفه اراده الیه بند کردن غیر کردن قبضه به هیچ برشی خارج
 اوله من لکنه کفرانه لغت قبضه نه اوله نه شورو و معانی به اصلا رضی دکلدر -
 اراده الیه صفه و راند به برشی ترجیح الیه آتی بر نه مانه و کیفیت تخصیص اید به صفت
 صفت علیه رده عبارتند - تغییر دیگر اراده الیه یکی جائز بر نیک او برینه
 ترجیحی اقتضا اید - یعنی ارادت بر صفه نه عبارتند که ممکنه یکی طرفه بر این اقتضا
 تأثیر اید - الله تعالی ارادت از این صفه ایچ بر نه معلوم کلیم - لکنه کار کردن
 کفری و عاصیت معصی مقتضای استعدا درید که اراده جزئی بر این صفه ایچ الله تعالی
 رضی صفه اید - اما - ضابطه دکلدر -

صفه نه صفه بجا نه و تعالی بند نه عطا الیه یکی قصد و اختیار از یکی جزئی وارد که
 فعل و ترک در عین یکی جزئی صفه اوله صفه هائیه اوله یعنی اراده و صفه بر جزئی تخصیص
 و صرف ایچنه بجا اوله اراده جزئی نه دیور

اراده جزئی نه و یک هر شخص - وصفه میلانه و فواهی - و او صفه نه عبارتند
 - وصفه من و فواهی هر هائی طرفه فوهم اوله بر اول طرفه اراده و از زوایچه اوله
 اراده جزئی نه هر صفه - اراده کلیه نه زیر حکمده اید به کلیه نه حکمده جزئی نه و یا فقه
 تابع - صفه بجا نه و تقاطع کل - اقتضا نه یکی عین صفه نه کندی صفه عین صفه نه
 تابع قبضه که بند نه صفه نه صفه نه صفه نه صفه ایچا دیور - بند نه صفه

اختیار بی بند نه کسی اید صفه من و عین صفه مجموعنه عبارتند - کسب جلب صفه
 و بادفع صفه نه و با بر ترک اقدام ایچنه و یکدر - قول کاسب - یعنی اول صفه
 معنی صفه نه کسب اید یکدر - مخلوقه یعنی و اختیار ایچنه کسب اید یکدر - صفه
 اید نه صفه نه واحد که می و قیوم - صفه دگر من خود و دگر - و لکنه طاسه
 و روانه کسب اوله صفه صفت صفه صفه کسب و اختیار دیر بر هر کس اختیار
 کندی الله در که بر نه صفه ایچا بر نه طرفه ملوک و مملوکه صرف صفه و اید
 مقصود صفه اوله - اغفاده صراط منقسم هر یک فضای الیه اید و هو در
 اغفاده برابر عین ایچان فعل ایچنه - فعل اید مراد عبارات و سیاقی قصد و
 اراده و ایفا عین که عین ملایم مؤثمه و آثار و عفاف عند الحارید به اول
 حال - صفه قبضه صفه صفه اوله صفه ایچا صفه صفه صفه و اراده جزئی نه
 ایچانه کسب اید - و با ده و آخر نه با نه کلیه کندی کسب اید - و
 و شرع اید در صفه صفه صفه صفه صفه صفه صفه صفه صفه صفه صفه صفه
 اغفاده ایچانه لا مد - صفه تعالی علم از لیبی حکمید -

قد را

صفات جوینده تنجی قدرند - و قدرت بر صفه که انک اهلچونه ذات
 اشک و ترک ایچان صبیح اوله - یعنی قدرت بر صفه نه عبارتند که صفه صفه و هو
 و عدم بند نه تأثیر قبضه - الله تعالی قدرند - و قدرت آن صفه

زانچه بهر که گفته مقوله مقدوره تعلوه اینست بی توسط آلت وجوده کلام و دیگر که
فدست مؤثره الله تعالى است در و کلمه عید میجو. اولی لازم کلمه بر اصل اثر فدرست
الیه اول یعنی چینه به کلام. معنی ثانی از حق تعالی مثبت این کلمه عید است هر گاه عید و مؤثره
اولی لازم کلمه. قول کلام بر این اول فعله یعنی چینه به کلام. این کلمه را
و کرمه صواب در و زمانه و مؤثره اولی فی الحقیقه خود را کلمه اول
دوره محدود کوبا اول دور طاعت و اما مضافه

کلام

صفات بگونه به به نجیب کلام در کلام الله تعالى است بر صفتی که علمه و کلام
و عبارت و صرف و صوت است در کلام. معنی ثانی از حق تعالی کلام و به کلامی که علم
نجیب به به به بی شراعت ابراز در که کلمه است اعتباری اول است کلام و اول نجیب
نجیب به کلام و دیگر تغییر و کلام الیه نجیب به و مرتبه علمه به ظاهر و صادر
الکلمه به نجیب الیه. الله تعالى است کلامی سکوت سابقه به اولی یعنی کلمات است
لا معنی و بی بود. بکم از بی و ابی فکلام

تکوین

صفات بگونه به به نجیب تکوین در تکوین معنوی و ایجاد و موجودی
اقتاکی افعال الیه به مؤثره اولی به صفت. اثبات تکوین لازم است که علمای مانع
از کلام بنباب اولی در و تا سعه این اثبات اصطلاح و تعلق زیاده بود بر صفات افعال الیه

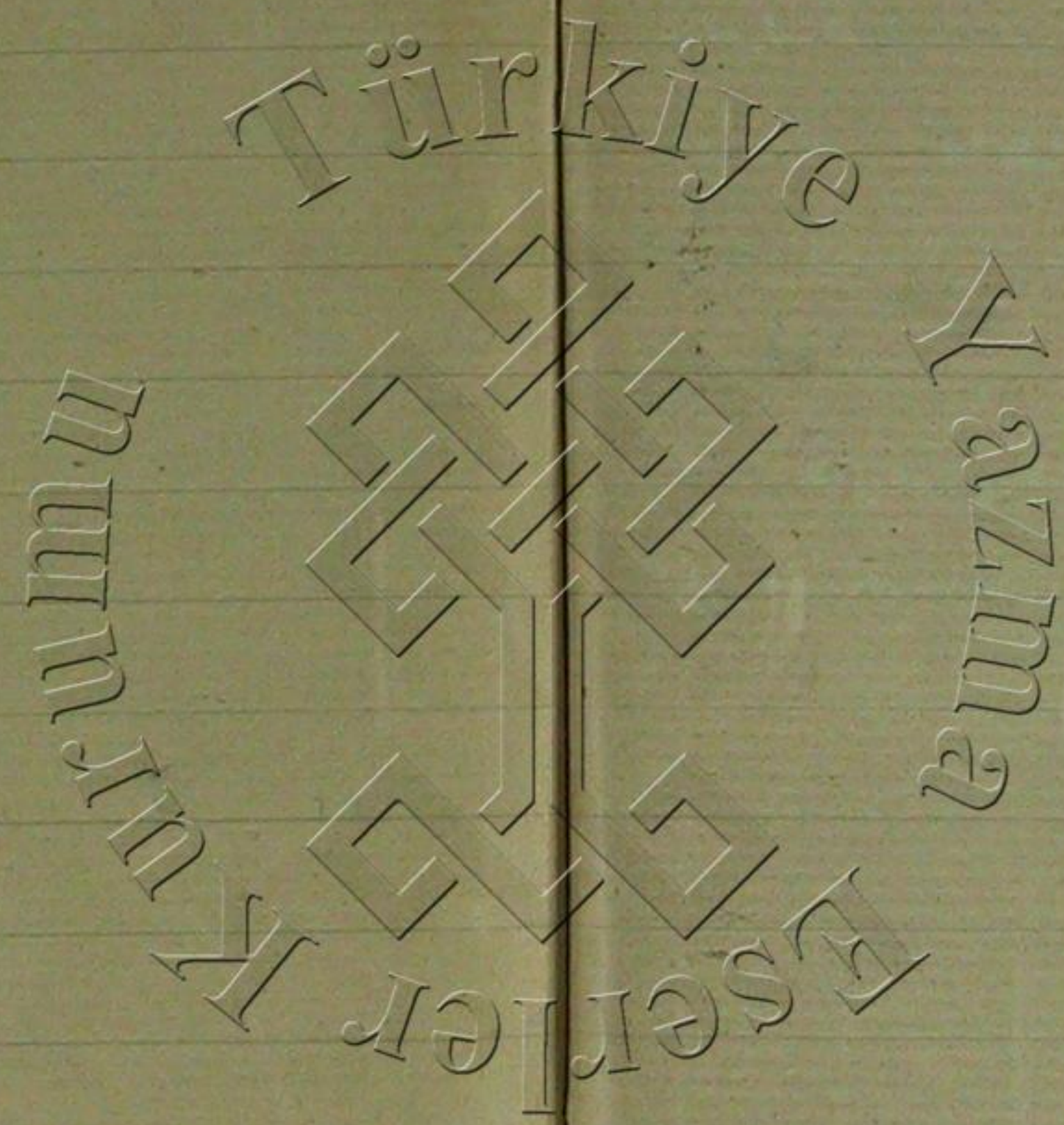
تکوین صفت صفات فعلیه است کافه به صادره به صفت از لیه در مانع
عین فدرست صفت وجوده کلمه شیهه و تعلقه اینست به عبارت به و کلام
فقط آثار است اسم به کوره به صفت مؤثره به اسمای کثیره الهیه الیه
مؤثره اثری مخلوقه الیه اعتباری به صفت فعلیه و موصوف مقدره فاعله و کلام
اثری که الیه اعتباری به صفت زیاده و موصوفه زیاده و صیات و صیات
اولی به خطبه احیا و امانه نسیم الیه

فقد می کلام فدرست تکوین صفت صفت اولی و اثر صراحت بود
کلام کلام و کلام افعال الیه به عبارت به نظر امام ابو حنیفه حضرتی و ائمه
فهم الیه کلام و کلام فدرست فاعله به عبارت به صفت فعلیه
صفت اولی که فاعله به عبارت به امانه بوندن افعال الیه به عبارت به صفت فدرست
بر بی ضروری فاعله به عبارت به امانه بوندن افعال الیه به عبارت به صفت فدرست

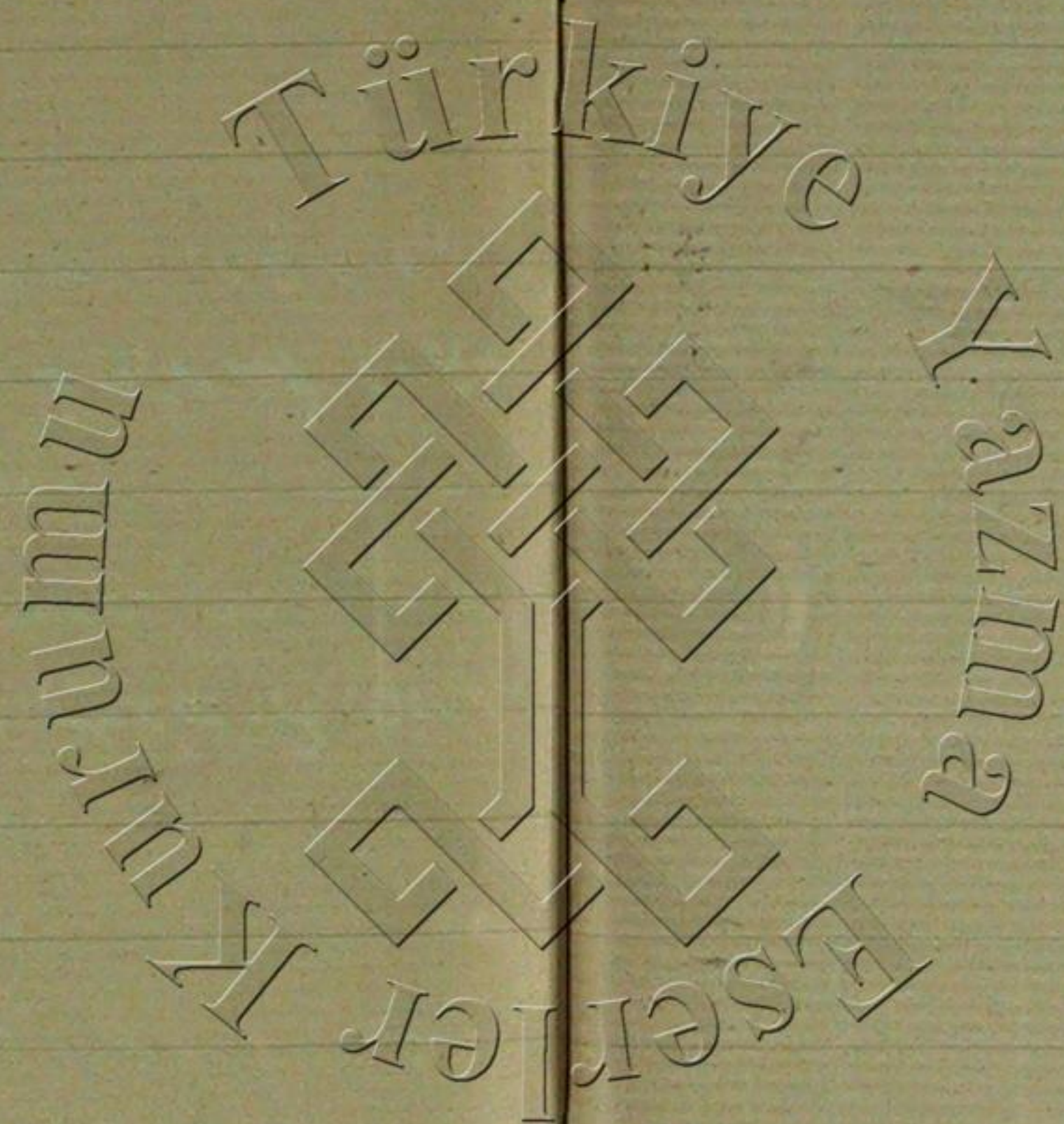
مؤثره فاعله صفات کلامی و امانه از جمله حیات و علم و ارادت
و قدرت و وسیع و بهر و کلام و تکوین در که قدم و از لیه الیه
موصوفه در و صفت ذات جل جلاله فاعله در

معنی ثانی عبادان خالق اولی یعنی کلمات فاعله اولی و امانه اولی
شراطیه بالجه اند تقدیری الیه در اما فدرست به عبارت به صفت فدرست
له چینه هر بی معنی به ذات ارادت و صفت الیه در

12

12

محمد رسول الله

نظم سر صیغه آفانه اکمل الانبیاء و افضل الطائفات علی الامم محمد
رسول الله صل الله تعالی علیه و علی جمیع الانبیاء و المرسلین قد یف عالم شریک و توفیق
داشته و وجود ابدی رحمت عام ابد صادره رساله و منت نامه ابد مایه کمال انسی و جانیه
اولید

میل صادره واقع واقع مفاخره صیغه ده جبریل علیه السلام اوائل سوره علی
اولیه «اقرأ باسم ربك» آیت شریفی کتور و به قرینه باشد بوقت آیت معلوم و بر فایع
کوتاه صکره «فم فاتر» آیت ترویلیم رسالت ابد رضی صکره کتور بعد و بوجها
قبول آیت و سوره قرآنی متزاید و احکام و شرایع فاعل اولیه تیرها و وحی شده
مصحف میل شرازه بند تکمیل اولی و سه شریف نبوی الحقه و به بالغ ایلحه قوی
الاقواله جلد لطیف نبوی هیات دیارده کج تر و نازده در

فخر عالم کریم ریاضه جنتیه بر روضه اودیه قبرته مدفوندر و کتبه هیات
کتبه بر روضه مناسب وجه زنده در و کتبه فخر عالم روح طاهر و به جبهه سنای
عقد و انصاف سائر دهنه زیاده در سوره که هیات و پیام مایه در

فخر عالم حاله قبرته حی در کریم هیات قبر هیات بر روضه در فاما هیاتیه
زیاده قریب که سائر کرده بوجها کتبه و کتبه در

فخر عالم مزاجیه عدل الاضرحه اولیه بر کات زو هانه دخی به نه لطیف و لطیفه
ساری اولطفه حاله نصارت جسم شریفی هیات ربوبیه های کبیر که ذبول و تغیر کلیمت
هیاتری هیات هیه کبیر سائر نفیسی جبهه نک هیاتیه افقوار

فخر عالم جبهه لری حاله تر و نازده و عالم بر روضه لایحه اولیه وجهه دایه زنده در
تجربه که غیره فیه اولی

فخر عالم اعضای شریفی ضم ابد نه بقیه لطیفه بالاجماع ارضیه جبهه نه و به
عمره و کربیه نه و فیه اقصیه

اطلاق مکتبک غیره هدام اولی فی انیکون که رسول الله صل الله علیه و سلم مضرری
فیرنده هیات اوزده در و دید

قال الله تعالی «وانزله املانهم» یعنی از واج مطهره نه املان الموضیه
اولی قدری رسول اکرم صل الله علیه و سلم والد حکمت و اولی فی اخبار اید

قد انده کتور «منه ایکم ابراهیم» یعنی ابراهیم اب و لجه خاتونی ساره دخی
ام اولی «نیکم» و از واجه املانهم «نظمه ایتضا نبویه فایم الفخر

انما نبي - وهند - وروحه رضى انما جناب الله ورسول الله - نبيكم
 قرأه مبهده كلور - « ونفخت فيه من روحي » وهدية شريفة كلور
 انما الله والمؤمنون من « اى من فضله نوري خواص عباد بوند الهند
 بوند الهذ قلب اولاد خواص - وهانت بغي ثوره وحب وعلم وكرم ونفوي
 مصفى كى اخلاصه بوند -

بى زبانه قصيده صفات بركت به ديه افضل واكرم واهل به عيده نيه
 اشرف واعظم اعطى بوند - نبيكم جناب علم بزل قرأه كبريه « وانك بطيخ عظيم
 تباى اليبه بوهيفه شراش بوند -

فى عالمك حضور وجهى ونظر كاهى قرأه منجى ايدى ثالث عاتى - خواص
 عتلا « كانه خلقه خلقه القرآن » آنى كورده وكلا من ايتيه وهدى كسانه
 امطانه ايدى قرأه سبه واصل اولوروى ومعناى مرادى انك مصفى به
 فيلوروى

جناب بوند اخلاصه قرأه ايه خلفه ذروه اعلايه صاعدا وطى - لاصم
 اعلى الجنانه اولاده مقام ديه اما جاباه اطلعه موصود - « كانه خلقه خلقه القرآن »
 بغي اخلاصه قرأه ايه خلقه ايدى سوبه كه لاهه قرأه ديه محمد ديه ايدى بغي خلقه

خلق قرأه وعادنى عادت نانا بكرم ايدى « كانه خلقه خلقه القرآن بسوط
 بسوط ويرضى لرضا » بغي لهر كه قرأه خلقه لونه سابه رضاي ببالانام
 آنى اولاده بوند وندوى وهدى كه قرأه راضى اولدى خلقه هذا انك المراتم
 طولا غر

جناب عاتى - رضى الله عناديه خلقه بى سوال اولاد قد - كانه خلقه القرآن «
 وبعده جواب وندوى بغي كواله قرأه ايه عامل اولد بقد به ماعدا بواله وخلق
 ووصف خلقه ايتى فاتم ايدى كه انما كانه شرف مصفى بومضى ايه طال اولور

هه وهدى خلقه مجموعى فى عالمه به غير به بجلي انما قد - رسول الله صلى الله
 عليه وسلم اهدى خلقه بوند تمام خلقه لاه اولاد - اكر لاه اولدى اما بافقه
 كونه لاهانت نور صدى ووصف خلقه اولاده انك مجموع اوصافى ببله مقدور

فى عالمك افعال واهواله وسمائه مقوله اولاده نقولك اخلاصه اولاده
 ايتى بحسب انظار الناطقيه وبالحسب النجليات والخلوات ايدى براه خلقه
 قلب وقالبه براتره وهدى نظر بلفظ وارور

الله تعالى ايدى فى عالم صلى الله عليه وسلم ايه لهر كه برور بومطام وارور خلقه

صفة اصفته اوله حجب كبره في دونه لفته رفع ايدوبه هامة في برده نظر اوله حجاب
صفة كوره در - بيا كيمي بر رفته كيمي عبد البقية ابره در وعبد البقية واصل اوله
وحي مراتب اوله در كليت ايمه في حجاب اوله انبا وكن اوله ابا حاليه كه اندر نجلي
ايدى به نظر كوره

وعنه عائشة رضي الله تعالى عنها ما كانه احمه خلفا مه - رسول الله صلى الله
عليه وسلم ما دعاه احمه مه اصحابه ولامه الفصل الاول لبيت محمد لك انزل الله
تعالى « وانك لعلى خلق عظيم »

قال علي رضي الله عنه سأل عنه وصفه - رسول الله صلى الله عليه وآله اصف
ما استظنه الله تعالى مه خلقه بقول « وانك لعلى خلق عظيم »

قال انس رضي الله عنه هدمه في الحضرة والضر فوالله ما قال في شيء
صفته لم صفت هذا ولا شيء اضمن لم لم نصنع هذا هكذا

فالت عائشة رضي الله عنها وفقت الابرقة مه يدي ذات لينة ففعل النبي عليه
السلام فوجه نلامه ضوء وجهه الكريم . وقال صلى الله عليه وسلم « انما اطلع »

في عاتقه - وعدي روح جامع اوله يفي كيمي جبري رضي الله تعالى عن ابي اني كونه شاني
وهبة شريفه لرحه استجاء واستكمله سائر دره زياره ايدى وبر بغيره اوله اغفال
اوله دره كلنمه ايدى فينار الله احمه ابا لينة

اخبار انبا احمه حجب به يان خلقه اوله در - ولكن في عالم هفت نرى صاعده
جمله دره اصح و جدره جبهه دره اكل ايدى

فالت عائشة رضي الله عنها في مدح النبي صلى الله عليه وسلم

ياوسموا في مصر واصناف هدمه
لا بد لوا في سوم يوسف مه نقد

لواهي لبي لور ابن
لا ترمه بالقطع الفاس على ايدى

وكانه عليه السلام يقول لعائشة رضي الله عنها ابيه بيناك اني بيني
با عائشة

قال عبد الله بن رواحه رضي الله تعالى عنه في مدح النبي صلى الله

تعالى عليه وسلم

وقيل رسول الله بناوكتنا به
إذا أتته معروف من الفج بالبحر

إنا ألهدي بعد العي فقلوبنا
به موفات الله ما قال واقع

بيت بجاني جنبه عهداته
إذا استقنت بالكافيه مضجع

وقال عبد الله بن رواحه رضي الله تعالى عنه في مدح النبي صلى الله تعالى

عليه وسلم

لو لم تكن فيه آيات مبينة
لكانه منظره بينك الخير

قال هشام بن ثابت رضي الله تعالى عنه في مدح النبي صلى الله عليه وسلم

ماله مدحت محمد بخالتي
لكنه مدحت مفااتي محمد

قال سائب بن أبي سائب رضي الله تعالى عنه في مدح النبي صلى الله تعالى

عليه وسلم

فما صلت من نافذة فوره ظهر لها

أبى وأوفى ذمة من محمد صلى الله عليه وسلم

قال حاد بن حاد رضي الله تعالى عنه خطابا للنبي صلى الله تعالى

عليه وسلم

قلته لي شيعا يوم لا ذو شفاعه
بمضي قبلا عنه حاد بن حاد

قال بلال الحبشي رضي الله تعالى عنه خطابا للنبي صلى الله تعالى

عليه وسلم

قد وجد البذل يا رسول الله
را حيا بفاعك عندك العلم

قال هشام بن ثابت رضي الله تعالى عنه في مدح النبي صلى الله تعالى

عليه وسلم

لو لم تكن فيه آيات مبينة
كانت به برهنا بينك الخير

قال حسان بن ثابت رضي الله عنه في مدح النبي صلى الله تعالى
عليه وسلم

الم تر انه ايل عبد
برهانه والله اعلى وامجد

اغتر عبد النبوة فاقم
مه الله مشهود بلوح وشهد

وظم الاله اسم النبي معكم
اذا قال في الخمس المؤذنة شهد

وسوله مه اسم بجله
قد والمره محمود ولقد شهد
صلى الله عليه وسلم

قال زهير بن كعب رضي الله تعالى عنه عنده حضور النبي صلى الله عليه وسلم
انه الرسول لبف لبضا وبه
مره مه سيق الله ملول

قال عبد الله بن رواحه رضي الله تعالى عنه عنده حضور النبي صلى الله
تعالى عليه وسلم

اني نذر سنة قبك الخير اعرفه
والله بعلم انه ما خائني البصر

انت النبي ومه بحرم تفاعنه
بديم الحاب ففدا رزي به الفدا

فثبت الله ما اناك مه حسن
نبيت موسى وعيسى كاذي لصرهوا

قالت فاطمة الزهراء رضي الله تعالى عنها عنده حضور النبي صلى الله
تعالى عليه وسلم

صبت على مصائب لواثر
صبت على الايام صرته لبالا

ما ذا على مه تم مه تربه احمد
انه لا يشم صدى الرماة غواليا

قال الاعاذ بك عند زيارة قبر النبي صلى الله عليه وسلم

يا خير من دفت بالتراب اعظمه
ولباب من طهر من الفاع والاعم

نقى فداء لغير انت لانه
فيه العفاف وفيه الجود والكرم

قال امام بوسري رحمه الله تعالى في مدح النبي صلى الله عليه وآله
عليه وسلم

واحد منك لم نر قط عيني
واحد منك لم نل النساء

خلقت من الله كل عجب
ما نك قد خلقت كائنات

نفت النبي صلى الله عليه وسلم طولنا هامي قد سره

وصلى الله على نور كز وشد نورها بيا
من مبه اهلهم او لانه فلك انغوى وسبدا

از دور هر دلی دردی از دور هر سری توفی
از دور هر ننی دردی از دور هر سری سودا

محمد اهد و محمود که ویرا خالفه بنود
از و شد هو و هو و هو و از و شد و بد و لها بیا

اگر نام محمد را بیاوردی شمع اندام
نه آدم بافتی تو به نه نوح از غره نجنا

نه ایوب از بلا رافت نه یوسف هفت هفت
نه عیسی را صبی دم نه موسی را بد بیضا

منور عالم از رویه مطهر همدان یوبه
مضرب آنه دوکیویه ووزیفیه شیدا

ووهیم زکینه را که مانع البصر هوانه
زلف غریبه را که والیل اذا بغی

ز سرینه اسم جامی الم نزع لك برهوانه
ز صرافیه خبر هوانه سجانہ الذی الی

« والضحی واللیل اذا سجدی » هفده اهل نفع دره اقبال کیره واد
بعضه اهل مصارف ضعیف عالمک دی - وسته اتاندر ولیل اینج موی
سبا لهنه کتابند - ویکرور

نیکه هفتم - سالت محمد عربی
تضع - وز فیاض محمد خنار

اکرم واسطه - وی و موی او بودی
فدای قلعه تکفی قسج بیل و نزار

قال سلیمان علی فی مدح النبی صلی الله علیه وسلم

لن النب العالی قلبی کله
حبیب نبی محمده فکرم

میل بناج المکرمانه فکرم
میل بالاء البلاء فکرم

فما لکونه الالهة و محمد
طراز بانوار النبوة معلوم

قال حبیب الفضولی فی بعضه نعمت النبی صلی الله علیه وسلم

مرو وری تنای - سول ایلم کورم
اولده ایدم آفی ارمضاله اهل قبور

محبوب محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم ایلم بکونه بدور دیوب و سائر بشر کی نفور بیدار
ناچار منکر اولدیر و صاحب دولت اولونکر که آفی عنوانه - سالت و رحمت عالمیانه بیدار
و سائر ناسده مناز کور دیر دولت ایمانه اید مشرف اولوب اهل بخاندیه اولدیر

قال له به اي هالي ^{كانه} - سول الله صلى الله عليه وسلم
فما مفعلاً بديلاً وجهه ندلوا القربلة الب -

وجه من - سالتك منه ولطاني تحت طريفه نضيم انتم - بوفه
عالمه - سول اكرم اقدمه صائل موجود يوفد - بفي وجه شريفه سالتك
ماه كبي منو - ابدي

اطول منه المربع

- سول اكرم اقدمه او رنه بوبيله او زونجه ابدي

واقصره المذهب

- سول اكرم اقدمه زباده طوبى دكل ابدي
بفي ابجه واوزونه دكل ابدي

عظيم الامة

- سول اكرم اقدمه راسي سادندى بوجك ابدي

رجل الشعر

- سول اكرم اقدمه شعر شريفى فوي صباهه روز حابنده ابدي

ايه انقدرت عصفه فرقلا

- سول اكرم اقدمه راسي شريفه اولاده شعر شريفى ابكي بولك ابكي
هالي او زنه وابقا و مبارك باشك بلك ابكي حاجه ايل ابدي لر ايدى

والاقد

- سول اكرم اقدمه موى مبارك بكي بفسه و مقصوده و ابكي بولك ابكي مبارك
بوشك بلك ابكي حاجه ايل ابجه مجموع اوليفي هال او زنه ترك ابدي لر ايدى

بجا و نه شعره شحه اذنه اذا له وقره

- سول اكرم اقدمه مبارك ساهل ببي هو غالي بفي وقت مبارك قول قمرنه
بو ما غني بجا و نه ابدي

سول اکرم اقدس مزل نہ تہ سرفہری ہر نہ مختلط نورانی ابی بقی بیابا
کہ نہ ہامہ بیفہ اولہ کدبہ فربلہ عارصہ اولہ بقی وفندہ کی نہ
کبی ابی بقی ابیہ صلح ابی

ام عبدک قولجہ
بارک کیرکری اور زنج ابی و بارک کورکری
باض غایت بیابا و بیابا غایت بیابا و بیابا
خون و ابی

واسع الجیہ

سول اکرم اقدس مزل جیہ ساندی بقی بارک الی و الی ابی طرفی جیہ
ابی

انج الحواجب سوانغ فی غیر قرہ

سول اکرم اقدس مزل بارک فاندی بای کبی طرفی کورک اور جہ اور اصہ
ابی طوب و مقوی و رفیع و بربرہ صلا فی اولطہ قریب ابی و جاتہ و کل
ابی بقی بارک ابروری مابینہ بایجہ الیہ کورکوری

سول اکرم اقدس مزل ابی ابروری ارہ سندہ برطہ و ابی کہ غضہ اولہ
طہری خربہ اینکہہ اول طہر ظاہر اولہ دی غضہ وقتہ غیرہ کورکوری

افقی الصربہ لہ نور بیاوہ بحبہ صہ لم یأطہ اسم

سول اکرم اقدس مزل بارک برتہ فاندی طرفی بدکیم و اوخی ایجہ
ابی الف ساندی برتہ و ابی وقتہ نظر انجہ و لغتہ اولادہ
نظر ابی کہ برتہ فاندی و برتہ بدکیم و اوخی طرفی دوز و ادع
طرفی الجفہ صفائہ اولادہ اسم ظہ ابی دی وقتہ نظر اینکہہ افقی
اولادہ برتہ حکم ابی دی الف صر بارک کدبہ فاندی حسن و اول نور
کدبہ بارک الف ساندی فاندی صغ ابی ابی

کت اللجیہ سزل الخدیہ صلح الفم صلح الاسانہ

سول اکرم اقدس مزل بارک صفادی عظیم ابی و کور ابی بارک
بکافری دوز ابی صلف و بومر و کل ابی فم در بار ساندی
واسع و بارک دبدی سیرک و ابجو کبی دائہ دائہ ابی صلا علیہ وسلم

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم

سِرُّوا فَقَدْ سَبَّوْهُ الْمُفْرِدُونَ

قالوا وما المفردون يا رسول الله قال

الذَّاكِرُونَ اللَّهَ وَالذَّاكِرَاتِ

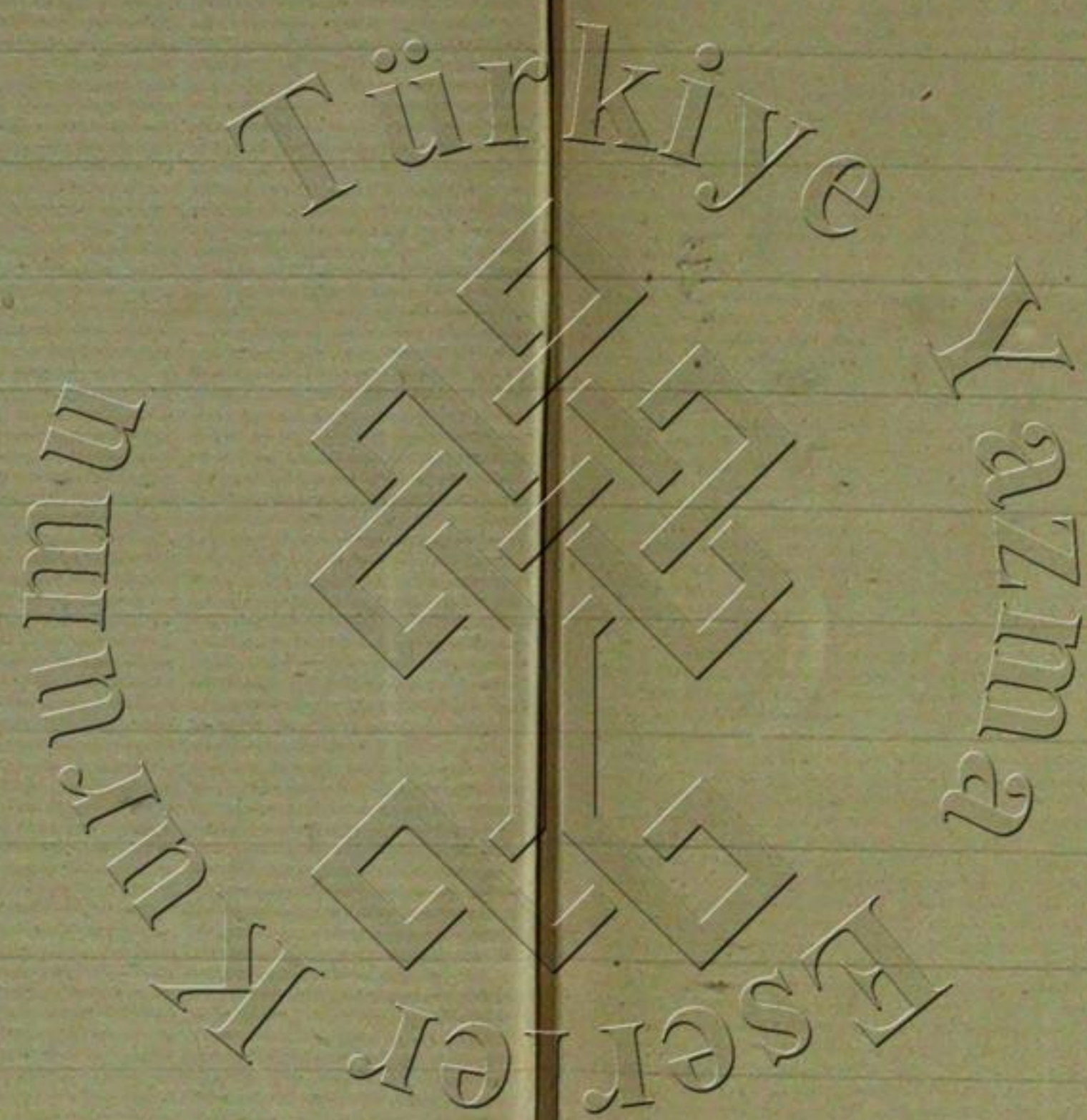
رسول با صفا بنی پروا محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم اقدس مژگان حدیث
نور به لهریزنده حضرت صدیقه اعظم - نبی اکرم اولی مکة مکرمه خاتمه
جیل نوره واقع مزار به کبر و بزرگی به ماعدا به حال و ناله که به غیری

غار شریف به شاهد کفا - قریبه اندری به بنو البکری حضرت صدیقه
مطهری اولاده قدس قلب شریفی محزون اولدین - رسول اکرم اقتضاه عبادت و طاب
« بنو حاضر و بزه ناظر و بزی به فقط ایله سائر لود » حضرت صدیقه
« و بکه بطنه قبلی » اثر به سالت اولوب آنری شاهد آرمه و سنده بولندی مرده قریبه
اند فاعل به خرج بعدالنده ظهور ابد کرده رسول اکرم اقتضای آنری شاهد ذکر
الله مدد و سنده اولدین واده واده نوقفه ابد بکنی تقابیم

و افضا ایله ذکر حق بی الفا و تعلیم به بوردیلر اولوقت رسول اکرم اقتضای
زاتوره و عذاب صدیقه رضی صریح نیته ابدی مبارک کوزلری قیالی اولدین
مالده کلمه توحیدی اوج کرده الفا ایله واقف سر « الله معنا »
ایله بوبارکت سند صلی الله علیه و سلم واده طریقه

رسول الله صلی الله علیه و سلم غار شریفه رفیع حق حضرت ابوبکر
الصديق - رضی الله تعالى عنه حضرت طریقه ذکر حق بی سالتا حق و نبی
محبت زانیه بی افاضه ایله « ما صب الله شیئا علی صدری الا وصینه
علی صدر ای بکر » بوردیلر

60

بار غار سید البشر حضرت ابوبکر الصدیق الاکبر

رضی الله تعالی عنه

اول شیخ الشیخ الوثوق حضرت ابوبکر الصدیق رضی الله تعالی عنه سلام

صفحه هفتم کوبانده ثانی اول

طریقت عیسیٰ نقیب اکابر بنک طریقی نسبت حیه خرمند حضرت صلی
اعظم اقدمه منوبه خواجگان طریقی بنسبت حیه بی حیا فطنه و نه عبارت

صدیق اعظم اقدمه جنت کمال ابد اول سرور انام صلی الله علیه وسلم
اقدامه نه اخذ انجکه بود ولنه منوبه نه سلطان صاحب دیوانی او طند

قال - سول الله صلی الله علیه وسلم
ما صب الله نبیا علی صدری الا وصینه علی صدر ابی بکر

بنی الله تعالی و نه بکا امانه ابدیکی اسراری بالجمه حضرت صدیق صدیق
صب و تبلیغ ابد

- سول الله صلی الله علیه وسلم اقدمه غار هجره حضرت صدیق

اعظم ذکر حق بی سائنا نقضه و نسبت حیه بی افاضه پیوری اندر دخی ذکر سانه ابد افقا
طریقی اوزره صحابی بن نقضه و افاضه ابدی و بعضه صحابی دخی بعضه تابعه نقضه و افاضه
البدی

نسبت حیه صدیق کابرا عه کابر اولیای عظام و صاحب کرام بنده نسلی اندی
نانه عب الخ لوه الخ وانی حضرت بن حضرت حضرت علیهم السلام ذکر قلی بی حیه نقضه
نعم اندی اندی صدق خواج حضرت اخفا طریقی ذکر سانی بی ترک ابد و ذکر قلی
حیه نقضه طریقی مقول اولدی

مقالات اشد بنک اولی و اتم دینک علی الاطلاق افضل حضرت ابوبکر الصدیق
المنزه رضی الله تعالی عنه اقدمه نه مانه جالنده اسمدی عبدالکعبه ابدی خادم کعبه
منا سمه اندی ابتدا صحت نبویه به جالده نه سابقه الکل اولوب کعبه اسلام او سانه حضرت
نبوت نه عبدالله ابدی صلی اولدی نسبه مذکوره ده جناب صدیق شریف نام وارد در
عبدالل اشرف اسما نبویه دند و ابوبکر نقضه لا کعبه لرید

جناب صدیق اعظم ابوبکر ابدی نقضه پیوری عادت عرب اوزره نقضه طریقی
والا بکر له صلی ولدی بوقدر بعضه دیند و کمر ابوبکر له مکنی اولدی فی خصال حمیده
انفا و ما غنه اولدی و یدر انگونه بر لوده اشد اکبر اسلام اولدی ابوبکر در
رضی الله تعالی عنه

حضرت ابوبکر رضی اللہ عنہ افضل منک لقب ترفیع شدہ بری در عینہ - سبی
 بود اولدی که بگویند - سول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم افضل منک مبارک بود بینه نظر اید صبه « لهذا
 غنیه صہ النار » - بوردید بقی بواللہ نارسندہ آزاد و فولید - و بیکد - بوند اورینہ
 بولیدہ در شہرت بودی

مناقب حبیبہ لرندہ مذکور « انت غنیه صہ النار » و « سہ سہ الہ بنظر الی
 غنیه صہ النار فلینظر الی بیکد » - صبتدی لقب بولقب عالی بی نبی صبار - او طشدر کہ
 عنایہ آخردہ آزاد و قدری خفدہ بشیر حبیبہ -

حضرت ابوبکر رضی اللہ عنہ افضل منک لقب ترفیع شدہ بری در عینہ - حضرت
 - سول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم مکہ درہ مدینہ منورہ بہ ہجرت ماقور - اول قدری زمانہ ہجرت
 علیہ السلام درہ صور و بیک کہ بیک کہ ہجرت اید ہیکد - جواب و بردی کہ ابوبکر الصدیق رضی
 اللہ تعالیٰ عنہ ابنتہ اول کوندہ و اسم ترفیع صدیقہ کبر اولدی

صدیقہ مفاسی کبر الصدیقہ بیکد - کہ اثری لہ حالہ بدو توقف نصیبہ - چنانکہ
 اول بیخ الثبوت الوتوبہ حضرت ابوبکر الصدیقہ سلطانہ الانبیاء علیہ الصلوٰۃ والسلام
 افضل منک نصیبہ مبارک - بوردید

صدیقہ کندی نہ اصد کذب صدور انجہ رک کافہ اقوال و احوالہ و افا صادمہ
 و سانبہ اخللا - ابد بقی قلبہ و علمہ درہ محقق و مصدقہ اولادہ دانہ کہ ولایت کبرانیہ
 درہ سی بولانہ بو مقام صدیقہ فوقہ بوندہ ثقف و لہار درہ بوفد -

ابو محمد التقی رضی اللہ عنہ حضرت بیک ابوبکر الصدیقہ رضی اللہ عنہ افضل منک
 اولادہ توفطاب اجدلندہ اسم ترفیع صدیقہ اکبر اولدی بقی نمایاند -

و سببت صدیقا و کل ملاحہ
 سوان بسمی باسمہ غیر فکر

سببت الی اللہ والد شہد
 و کنت حبیباً فی الصبر المشر

المریہ النظمۃ النی استظل تحت مولانا المصطفی صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم یوم بد -
 و معہ سید الصدیقہ رضی اللہ عنہ و کانیہ قدینا لہا لہ صلی اللہ علیہ وسلم معہ بہ معاذ رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ صہ جرد النخل
 بقی عربیہ بہ مختصر مایباند کہ بدر قرآنہ ذات صباب - سالیہا ہی بی کوندہ صافحہ ایدہ
 معہ بہ معاذ حضرت رضی حرما و اللہ تریب ابی بکدی - سول اکرم افضل منک افا صاف

بورد و صدیقه اکبره از حضرت زهرا - خاصه فیما بین

رسول اکرم صلی الله علیه و سلم از حضرت زهرا به تائید رضی الله عنه حضرت زهرا به جود
بسیار ابوبکر صدیق مدحه دائر بر شری سید علی نعم به رسول الله و به جواب و بیخی بپوشیدم
او فو به رضی صدیق نفی استماع ابده بم خاصه رضی الله عنه توتوری او فوادی

و ثانی ائمه فی الفاء المصنف وقد
لحاف الصدوق به اذ یصعد الجبل

کانه الحبيب عظیم الرسل کلهم
صد البریه لم یصل به رجلا

توبه خاصه به تائید رضی الله عنه صدیقه اعظم از حضرت زهرا مدحه کی در پیش من

اذا نکران شجوا مه اضی نفی
فانکرا فانک ابا بکر بما فعل

صد البریه انفاها واعدلا
الا لئلی و اوقالها بما فعل

و ثانی فی النالی المحمود مشهده
و اول الناس ضام صدقه الرسل

غایه بوند رضی بنوی الفهم حضرت ابوبکر خاصه فضائلند به بر الهی
هر کت هائمه ده انسان بار اوطن او به حق ضیفه با تده به بولن بلکه انکه بار وفادار
کر که اول زهرا نوسه ابجه بنعم ابوبکر الصدیقه رضی الله عنه او را ده زهرا
ایم مبتلا و طه ای که به همدون محبت و ماعت نه کنج به بزم الفقه نفی و برمدی

بنج حدی بنیادی قدسی سره و به معنی بسیار خوب گوید

ای بار غار سید و صدیقه و ناسور
صد دانه قدم بصیحت بارانه لاده اند
مجموعه فضائل و کتبه صفها
لیکن نه همیخته نور در کام از دها

بارانه بود که حال و نه و جانده فاکند
تر بان در دها نه رسول آفرید و هو
نادر سیل دوست بیایانه بر وفا
صدیقه را هم غم بود از زهرا دها

بسم الله الرحمن الرحيم

صدیقہ اعظم اندرون غار لکھنؤ صاحب رسول اللہ اولیٰ استنباط
«اذا خرجہ اللہ بہ کفر واثباتہ انہما فی الفاء» از بقول لصاحبہ لا تحزنہ الہ اللہ صفا
آیت کریمہ سیم تابند

ابہ عباسی وغیری مضمونہ اجماع ابدید کہ استنباط الہ
الذی یؤتی مالہ ینزکی و مالہ عندہ مد نعتہ تجزی الانباء و صہ بہ الاعلیٰ و سوف
یضی «آیات علیہ سی ہر حضرت صدیقہ نازل او طدر اتفاقہ صراحتہ

امام فخر رازی بآیت کریمہ ایم صدیقہ اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ حضرت صدیقہ اعظمہ
استلال ابیہ - نہرا کہ «الہ اگر علی عند اللہ اتفاق» آیت کریمہ سی حکمی اور
بواضحت اگر می مخاطبہ - خدا جو وعدہ عندہ بواضحت اتفاق کرد و چونکہ حضرت
صدیقہ رضی اللہ عنہا اگر می رضی اللہ عنہا نفای رضی اللہ عنہا حکمی و زر
انرا اولہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ

غار شریفہ بیفد فتری وقت رسول اکرم اقتدر جو روی کہ ابیہ با ابیہ انہ اللہ علی
لکھنؤ عامہ و تجلی لک خاصہ
بغنی با ابیہ کما شہدہ اولوہ کہ صہ من وعدہ جمیع نامہ عامہ و کما خاصہ تجلی اید
اول وقت حضرت صدیقہ بر خدمت عظیمہ دہ بولندی کہ اول غایتہ لا یجوز اول جمیع صحابہ
افضل اولی

حضرت ابوبکر الصدیق رضی اللہ عنہ مدحہ و مای ایم اللہ و رسول اللہ شایستہ
حضرت فیدی و ہر قولی واقع اولی

اتفاقہ کلی صفت صدیقہ در کہ جمیع مانی حضور رسول کنو کردہ «ما البیت
لا یصلک با ابیہ» و بوسوال جو لک «البیت لہم اللہ و رسول» جوابی و بری
بغنی الہ و اولادہ اللہ و رسولی البقویدم جہہ وارضی طریبہ رضادہ بذل ایدم
ویدی و حضرت صدیقہ رضی اللہ عنہ بومرنبہ ایم سرافرا اولیہ اصحاب بہ ہر فرد
اکا معادل او طدر انکونہ مضر ب حضرت و مقدم الہل خدمت اولی بغنی رسول
اللائک عالم بطونہ و جہنہ صکرہ امامت کبری و خدمت عظمی بہ و کلی نبوی اولی

حضرت صدیقہ رضی اللہ عنہ جمیع مانی حضور رسول کنو و جب کندی بر کبرہ ر دایم بوز کردہ
جمیع مدائن اکا نشلا اول صورتہ کیر دہر و اندک لکھنؤ اور ربہ بخ و خرفہ سندہ کوریدہ

اوچ صفت کامرنت مجموعی حضرت صدیقہ حضور در کہ استنباط ایمانی مالک اتفاق و مالک
اتفاق و تقصید بذلی ابیہ جمیع ابیہ اور و بود ولت بواسطہ اندک غیری مبر او طدر

قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم «مہ ارادہ بنظر الی صفت بغنی بہ الا صباء فینظر الی
ابی بکر» یعنی ہر کہ سندہ لرا رہ سندہ بدور رہنے نظر انجند دہرہ ابیہ کہ نظر الیہ

و مبارك صفائت ابني طهرتدي سرون و كنديري ضعيف البدن و قامت شرفي
اور و بجه ايدي فنب شرفي غيب الله و حب رسول الله ابله محروبه ايدي

انك
انك

قال صديقه الاعظم رضي الله عنه

الحج عن ذلك الادراك

الحج عنه ذلك الادراك ادراك . وايضا في رضي الله تعالى عنه
بانه عجز عنه معرفته كمال معرفته الصديقه

بنا
مو

السلام عليك يا ابا بكر الصديق السلام عليك يا هديفة رسول الله
السلام عليك يا صاحب رسول الله ثاني ائمة اذ لها في الفاء السلام
عليك يا من افق ماله كله في حب الله و حب رسول الله حتى تكل بالعباء
رضي الله تعالى عنه وارضاك الله الرضا و جعل الجنة منزلك و كذلك
وماؤبك السلام عليك يا اول الخلفاء و يا نابع العلماء و صهر النبي
المصطفى و رضى الله و بركاته

او
و
-
و
و
و
و

فاسم به محمد زکی الدین نقاش

عن

صاحب قاسم به محمد به ابی بکر الصدیق صاحب العلوم النافعة والخفة
حضرتی بوسعہ حبیب صلی اللہ علیہ وسلم در و نجیب کشتی الابر نایب الابر
و قفای بسم و در زمان فریدی ابدی نسبت الابر سمانه فای
رضی الله تعالی عنه حضرت بنام در

صاحب قاسم به محمد صفدری بوز سزنا محمد انتقال دایعی ابد
بفیع سر بقد و متواری هال رحمت او طه

صنایع فاسم حضرتی اسرینگری و سپاه صفائی و قره کونری و
صفائیک ایکی طرفدی آن و بوی او ز و نه ایدی و مبارک الله سجد و شکر
بر خدمت حق نور و ارایدی و خست اللهم بانی اگری ایدی و کوز لرینده باش
واقا هر بانه اید روی

حضرت صدیقه اعظمه اندرزده محبوب اولاده طریقت علیہ نفس و بدن
فیبی فاسم به محمد به ابی بکر الصدیق به امام جعفر صادق به سید و اولاد

رضی اللہ تعالیٰ

المغنى

امام جعفر الصادق عليه السلام في مشاهدته الى ابيه حضرت علي بن ابي طالب
فقد بينا له بيتي مرد وليست در والد له لي ام فروه فاسم به محمد و حضرت علي بن
كرب بن به - جناب امام جعفر صادق عليه السلام فاسم به محمد به ابي بكر الصديق عليه السلام
له ربه فقه في هذا البيت - آتكم به « ولدني ابو بكر صديقه » ، جو ربه وهو
و مضمون اعتبار به صديقه اعظم رضي الله عنه حضرت علي بن ابي طالب اولاد به اولاد بقى بطور مشرق

جناب امام گدی پدري امام محمد باقر وده و آنر دض گدی والد گریندی
امام زید العابدین وده و آنر دض گدی والد شریفی امام حبیبه حضرت زینب و آنر
دض گدی والد بن کوار لری امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه و دض گدی والد حضرت
امام جعفر بن ابی طالب وده و آنر دض گدی والد بن کوار لری امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه و دض گدی والد حضرت

امام جعفر صادق علیه السلام اولاده نسبت صدیق اکبر قباخ نقیب بن یوسف
علی کرم الله وجهه دخی طرفه سائره قباخه و اصل او طبرستان الهویه فخر اولاد
علمیه حضرت ثقات و شرف و عزتند او نوری مسلمة الذهب و یکتا در
سوی حضرت امیر ائمه سالون حضرت صدیقی جمع اهل بیت و ولی امام جعفر صادق
حضرت صدیق اکبر علیه السلام

امام جعفر صادق علیه السلام حضرت ابی القاسم علیه السلام و بر وایند که با شنده ای که
پوز فرو سکنه بخندد از نخل ایام نخله فان عطرانک بقیع جنت مال اولوی

امام جعفر صادق علیه السلام حضرت ابی القاسم علیه السلام کفری بوزی و جسم
شریفی نورانی و اسی شریفی بوی که ایدی و کثیرا علم ایدی

امام جعفر صادق علیه السلام سید پور صدر

به قولی الله تعالی و هدایت و عظیم ایام ذکر ایام هو تعالی اول خود علم و ایت
ایم عقوبتی ناخبر اید

سلطان العارفه کرامه الاستغفار
لهب سامی جناب بایزید بطامی
قدس سره العزیز

سلطان العارفه به کرامه الواصله ابانید بطامی قدس الله سره العزیز
حضرت بک اصل اسدی طیفور و پیری اسمی عیسی در

جناب بایزید طریقه امامی و حقیقت پیری و شریعت مقتدای و فقهی
صفتی ایدی خراسنده بطام قبه سده بوزالنه با خود بوز سکنه سکنه سکنه
قدس سره عالم شهود اولی غیبی معرا و مکرر

سلطان العارفه ابوبزید بطامی حضرت بک تصوفه انبای امام جعفر
صادق علیه السلام حضرت بک و انزل تریخی امام جعفر صادق علیه السلام حضرت بک
و هایتکندند و نقل صحیح ایام تا باشد که شیخ ابوبزید بک و لودی امام جعفر
صادق علیه السلام و فائده که در

ایم دخی سید ابوالفضل ایام دخی سلمان فارسی ایام دخی صلیه اعظم رضایه عنقه حضرت بک
ایم دخی شیخ سید ابوالفضل ایام دخی شیخ راعی ایام دخی شیخ فرج

جناب بایزید بطامی سرت صرهای معرفت و مخمور شراب محبت ایدی
ایچیم جیک شراب بو شراب که ساقی شاهد غیب و نایب فیضی لا یدر
صیو علوم لدیده نه نوسه و صرهای از واه مغویه و نه نعت و مدلهای بیشتر
مدحظم ما سواد نه خلاصی بولور

شراب محبت ، نغمه ابدیت مرآت دلی لوامع انوار قدس به ابد - و شمه
ابد و ب عکس نغمه اسرار ازل و ابد به فارسی قابل قیود - و اندک وقت و هائی
به وجه صافی ابر که مطلقاً خواب غیبت محو اولور و در روی کثرت تجلی و هدیه
قنا بولور -

جناب بایزید الهجرت ایکنه النغمه بهیج نهی شجاعت او بهیج کوفی
تر بخدا و نعم ها و دانه عفی اولور -

الهدیه بایزید همه آگاه « ای »

مصراعی انخالی به تاریخ دوستد - قدس الله و نفعا بهر کانه و فیوضاته

جناب عبد العارفة بایزید بطامی حضرتی غراب قنا اولدی عالم سولم
دیکد -

یار هر آورده ام سالها که در کج نوبت
بنی و حاجت و عجز و نیاز آورده ام

صلی الله علیه و آله بایزید بطامی قدس الله علیه العزیز حضرتی بویزید
اوفور نهی حاله ام اندم علمه و علمه ضایع نه کوچ بهیج بولم

و سور مدد که اولیا الله محبت این که کما ده محبت اینونر جناب صمد اندک قدس صافی نه
نکته است که در نظر بورد ده کما مفضلت ابد -

جناب بایزید بطامی حضرتی مبارک لوی با صمد و مبارک صفای
سیرک و بوی او و نه ابدی و شجاعت شریفی ابو بکر الصدیق رضی الله
نعالی عنه حضرتی بوی ابدی

جناب بایزید بطامی قدس سره بورد مدد که

صفت اکثری بود بایزید کلوب بکشد بیدر و الذائب اولاده حضرتی الهی طاعتدیر

سرمه صرهای غنمه و حقیقت و سکرانه باره عرفانه و محبت -

جناب شیخ السیوخ ابوالحسن علی به جعفر خرقانی

قدس الله سره العالی

جناب شیخ ابوالحسن خرقانی بوسع جلیه نقیبه و بهیج کوفی طاعتدیر
نصوفه انتاج الله العارفة ابویزید بطامی حضرتی بویزید و سکرانه بویزید و سکرانه بویزید
ر حقیقت نه حدت مدید و سکرانه در

مدید که حضرت شیخ تربیه بایزید به کینیکی رحمانه ایاوه او زره طوره ره
وظیفه زیارتی ابفاده سکره ای بار خدا بایزید به عطا و بحیه و اکا

پور راجه لباسی صرفند نه بر نصیب ده عزت و جلالت ضعیف نه ابوالحسن فوکه احسا
والباسی اجم « و بد تصرع و باز ده بولعه عودت اب روی و آتای عوزنده نه
تریفه باب ۱۵ اصلا رفعتی و قوری و توباید سینه صباح نماز بنی قیلادی
اوه ایکی نه هکده اتار نه و عاینه حضرت بایزید ایم خدا داده کلوب شرطیفه
ماور اولی

جناب شیخ ابوالحسن علی به جعفر خرقانی حضرت بنی فوکه بر بنی ده ابو
انظر ترن لوسی و واند رضی شیخ اعجازی و واند رضی شیخ محمد صفی و واند رضی بایزید
بطامی به در

خواجہ خرقانی قدس سره العزیز حضرتی در به پوز بایزید به تاریخده عاتورا
کیمی ای حال ایله ابنی صالحی کوفی ساکبه کجوه جنات اولدی قیر شریفی بطامی مضافه
خرقانه خد به در

خواجہ ابوالحسن خرقانی حضرتی او ته بویلی و کوزل بوزلی و فخرال نکی و بیوکی
کوزلی و لکله الکی بر زان عالیه رای ی

خواجہ خرقانی حضرتی بکویه الصایه عودی نه تی بکرکه یعنی ان ایکی

خود و بد بکرکه ای شیخ نه سه سیم پوز روی که « بکرکه کل که همه انده انده یادی اولم »

و پوز متد که « صوفی اود که پوز اولم یعنی فنا فی الله انجمله اولم » و به وید که
صوفیه بوفلفد

و عفا نه خواجہ به عودی که صدقه نه در پوز روی که صدقه اود که کوکل
نکلی به یعنی کوکل نه اولدی سیم

و عفا نه خواجہ به عودی که اخلاص نه در پوز روی که لهنه بی که الله ایچمه
ایتریه اخلاص و لهنه بی که فاعله ایچمه ایتریه به در

و پوز متد که لهر که بکرکه ایم صحت اینیکر که سز الله دیه سز اول برغیری سوز
سویه

و پوز متد که غصه طلب ایچمه که کوزل به ظهور که همه تعالی اخلاص باری سوز

و پوز متد که وارت رسول تول که در که انده فاعله اقتدا به اول که در صدد که
ما غدر بوی نه فاعله

توانه رجب الصمدی مولانا
خواجہ ابوعلی فارمدی قدس اللہ
سره الہزیر

خواجہ ابوعلی فارمدی حضرتی در حال صدقہ بماندہ سکنجید رکنہ سی
ابوعلی در نام شریفہ فضل اللہ بہ محمد در طوسہ فارمدی و بطنہ و تہمتی
متابعیت یثواس و زمانہ قطعی ابدی تصوفہ انتہای ایک طرفہ در سہری شیخ ابو
القاسم کرکائی لکوسی بہ در بری در شیخ بزرگوار ابوالحسن صفائی حضرتیم در

جناب خواجہ حکایت پور مدد کہ بر مدت شیخ ابوالفتح کرکائی حضرتیم
خدمت شریفہ لرزیدہ بماندیم عفو و شوقم تراید ایندیکندہ شیخ ابوالحسن صفائی حضرتیم
خدمت شریفہ لرزیدہ واردم خدمتہ اقربہ فیوضہ مطہراتیم

خواجہ ابوعلی فارمدی قدس سرہ ہجرت بخوبنک ۶۹۷ در کربلا پور
یدی نہایتی ترک عالم ناسوت پور شد

خواجہ ابوعلی فارمدی حضرتی اور نہ بویل اسد بکری چاتوہ
فانی بہاد کونلی ابدی و فم شریفی واسع ابدی و کبر الشفقتہ ابدی

۲۸ غوث الصمدی فی مولانا
خواجہ بیسف لکھنوی قدس اللہ سرہ
العالی

خواجہ بیسف لکھنوی حضرتی اصحاب قلب سیم سندہ لغویہ خجید رکنہ سی ابو
دعوتی حضرتی ابوب بہ بیسف بہ حبسہ التکداید خواجہ حضرتیم تصوفہ انتہای ابو
علی فارمدی حضرتیم در شیخ و فقہانہ اولیہ کرامات و مقامات متواتر در

جناب خواجہ لکھنوی فرزندہ بوزخیر قدس سندہ ۶۹۰ در کربلا پور فرزندہ ناخیرہ
و بنا بہ کلمتہ صاحب حال و فانی اولیای لا معینہ ابی بلکہ مذہبی خفیدہ عظمای
براندہ انتفاخ ابدی و عظم و نصایح عظمی متفصہ پور مدد ۶۹۵
لکھنوی در خدمت اقدس و ہمامہ اورادہ نصیحتی تربیہ اولیہ ابرار کاندہ مدد
مدیدہ صمدہ امہ النجا نامہ بر مریدی عبد بارک کربلی مدودہ نقل ایندیکندہ
بارک کربلی مدودہ در المنہ پید نہ زیارہ سجادہ نشہ جنت و اسناد اہل

خواجہ بیسف لکھنوی حضرتی بغدادی بکری و جسم شریفی ضعیف
و کوہیت ابدی و مبارک صفالندہ پیاہہ وار ابدی لکھنوی تقوادہ امام
اعظم اقدس مذہبی ابدی شد

جناب خواجہ بیانی ابویوسف بیسف بہ ابوب لکھنوی حضرتیم سوال
اینکہ بلکہ بلوطایضہ جلیلہ بوزخیر نقاب عظمی و فضاہ بنیہ بلکہ کہ سلفہ فاعلم
بوقد بزرگ لکھنوی پارسہ مفارہی نظار معارف آگندہ قرائت ابدی

قطب الربانی سرمدی خواجگان

مولانا عبدالخالق القندوانی

قدس سره العزیز

حجة الطبیع مولانا عبدالخالق القندوانی خواجگان سرمدی و یوسف خان دام
سلسله خات سرمدی و مریدان طریقه خواجگان مابین او و بی در

صفت خواجگان یمن ایمن ایمن ذکر فی دینی حضرت عبدالسلام مدینه القدر
حضرت عبدالسلام امرایخته که هو موضع ایمن کبر و هو کمال و کمال که
لا اله الا الله محمد رسول الله اولی
صفت خواجگان رضایان بایدی و یوسف ایمن مابین مابین

صفت خواجگان یمن ایمن حضرت عبدالسلام مدینه القدر خواجگان
بیضا لکریه که خواجگان بیضا و بیضا لکریه که خواجگان مدینه القدر
خواجگان عبدالخالق قندوانی حضرت عبدالسلام مدینه القدر خواجگان
بیضا لکریه که خواجگان بیضا و بیضا لکریه که خواجگان مدینه القدر
مقول اول

صفت خواجگان عبدالخالق القندوانی حضرت قندری بعضی خدایه شریفه
بازم که یکی باشد ایمن خواجگان مدینه القدر حضرت عبدالسلام بی بی بی بی
ربانی خواجگان بیضا لکریه خواجگان بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر
بیضا لکریه خواجگان بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر
فصل بالدم

خواجگان عبدالخالق قندوانی حضرت قندری بعضی خدایه شریفه
اولاد و بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر

خواجگان قندری او و بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر
بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر

خواجگان قندری او و بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر
خواجگان قندری او و بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر

خواجگان قندری او و بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر
خواجگان قندری او و بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر

خواجگان قندری او و بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر
خواجگان قندری او و بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر

خواجگان قندری او و بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر
خواجگان قندری او و بیضا لکریه خواجگان مدینه القدر خواجگان مدینه القدر

کبد و بد فاری کلیه یعنی کرد که هر نفس حضور و آقا همان ابد صرف اولی

۲ « نظر بر قدم » کبد و کتکده و هر چه در نظری قدمه اولی ناکه اند نظری
بر آند و اولی و بقیه همه بره نفس اینجه

۳ « ضرر و طه » صفات حبیب و بشیر و نه صفات مکتبیه و صفات
و همه در صفات حبیب و انتفال ابدیه

۴ « صفت در انجبه » یعنی کما هدره خانه ابد باطنیه و در تعالی ابدیه
ذکر انتفال و انده استند و بر صریح ابریشم که ذکر کف غلبه سییه باز
کبد نیم هیچ بر سوز و آواز استنبه صفات بری برید سولیدگی و در درو آواز و در
ذکر کبود بنو

۵ « باز کرد » مانند فعل ابد ذکرند عبارتند در ذری فنی ابدیه
ساقی ابدیه و حبیبی فتنه صبر ابدیه ذکرند مقصود اولی که کف کل لکبه و سحانه
و تنالی و نه محبت و نطق و صفت آقا اولی اگر باب محبت و صفت بوا کما هدره حال
اولی خلاصه ذکر حال اولی

کبد کل صحت سحانه و نعلاده آقا اولی ذکر کف مغزیه اهل دل و صفت
صفت بوا کما هدره و اولی طریقه اولی که ذکر انتفال کوسنیه و ذکر انتفال و صفت
آقا اولی و طریقه اولی که نفس کویکی الف حبیب ابدیه و در اغی و در اغی و در اغی
و در حله با ابدیه که نفس در و در فنی نیک اولی

صفت دل سون مدر که در آند عبارتند که هر طریقه کید و در بنای و مصالح
و بنای لکبه از فخر ابدیه و طریقه البصر بر لری و کوهلری و نجام علی سبانه کما میر
آنی همه فکرند بر ابدیه و صبور و صبور اولی بولر و بولر کلهی ان یاره سه
موجه ابدیه و آخر ذکر انکه مقول ابدیه

۶ « باز گشت » ذکر کوهلیم ذکر ابدیه اند غضبه به کوهلیم دیکه « الی
انت مقصودی و رضای مطلوب » یعنی با ابدیه هم مقصود و سینه و سینه
صفا کدر بر ابوکلمه باز گشت ابودنه و بر امدنه هر ظاهر کلنی نفس ابدیه ناکه
و ذکر ذکری خالص فاک باز گشت صحت سحانه و نعلاده و جو عده عبارتند

۷ « نگاه داشت » بر موافقه هوا هدره عبارتند سینه که بر رنده بنی
کره ذکر ابدیه ظاری غیری بره کیده

۸ « بادداشت » صحنه سیمانه دره و اما آله اولفده عبارتند - زود
و وجه این طریقی او دره - مضمون بی عین عبارتند و تغییراتی در - بادداشت و بدله
صحنه کوکله صحنه ذاتی و اظه سیمه سال اولو -

۹ « وفوق - حای » گدی احواله واقف اولفده - تا اینکه هر نفسی ظهور یافته می
یک با غفله می کشد و فوق - حای عند الصوفیه می باشد و عبارتند - محاسبه
اولد که هر یک معنی می باشد اولد که غفله می باشد و این می کشد که اگر چه نقصان
یکدی را به عمد باشد به باشد به

۱۰ « وفوق عدوی » ذکرده عدوی رعایت به عبارتند - اصل مفهوم
ذکر قبیل - عدد رعایتی بر فائده زنده دره اولوید - ذکر می شود و بعد سر طر و کله
هر نفس در و به مضمون و وفوق اید و بعد کرد - تا که اما فائده مترتبه اولد تا
نقشند مضمون بود که وفوق عدوی علم لدنیه اول مرتبه سید - بهیچ ملامت
قدس و علم لدنی اول مرتبه دره مکتوف اولو -

علم لدنی بر علم که الهی در به نفع سیمانی و فخریم - باقی این سال اولو در دانش حق
و تواله نفسی اید اولو - علم بفضله اید علم لدنی او - نه سیم و نه اولد که علم بفضله ذات
و صفات الهی تدوینی او را که عبارتند - و علم لدنی صحنه سیمانه و نفا لوده الهم طریقه اولد
و فخر کلان به کنا بند -

۱۱ « وفوق قلبی » ذکرده سیمانه دره اما آله اولفده - بر وجهی که کوکله صحنه
سیمانه و نفاطی دره غیری بهیچ سیمانی - و به محاسبه دره او در که ذکر صحنه سیمانی
اولد - و کوکله دره انبار به مضمون اولد که آنی ذکره مضمون اید - و ذکرده و مضمون
ذکرده غافل و زائل اولفده فوضه - ذکرده غفله مضمون وفوق قلبی -

مضمون دره تائیس و اولدنی بیابان و برانه سیمانی اولد - قب صحنه سیمانی
نوعه اید که مضمون بول بول به و به هر نفس به سیمانی که علم لدنیه عالم اولد به

خواجده عبدالخالق قدس سره قدس سره صحنه فلاله دره مضمون
بی خواجده عارف - بودکروی حضرت سید - خواجده عبدالخالق العبدی حضرت سید اسرار طریقی تقیر
و مضمون وفوق حقایق و تزیین افکاره و تالیفات معارف و مذاکره اید سر و محافطه و تدوین علوم مورثه
قدس سره و به مضمون و تزیین و تالیفات معارف و مذاکره اید سر و محافطه و تدوین علوم مورثه
خواجده عبدالخالق العبدی حضرت سید اسرار طریقی تقیر
مولا خواجده عارف بودکروی
قدس سره العبدی

خواجده عارف بودکروی حضرت سید خواجده فلاله او به بر خیزد - زن
مناجحت انقیاد به و او بای خداوند عطا شدند - بر - و به خیر لری عبدالخالق
عبدی مضمون اید که سیمانه صحنه سیمانی اید او -

ناصیه چون بر قصه ده دیباچه کلندر سینه طریقت عید اصحابی میبایستند
«خواجہ عزیزانہ علیٰ رضی اللہ عنہما و اولاد فخری کن» «خواجہ صاحب» دخی و بخور ابدی
مدد لفظ تحصیل ایچونہ ہولالہ صفتیہ مقول اولور لروی

جناب خواجہ عزیزانہ حضرت بوز اوفوز میبایستند اولدین حالہ «۷۱۵»
بی بوز اوفوز بہ نہی زی الفقدہ سند یکر می کزجی و دوشنبہ کوفی بہ الصلوات
عاج معاج لاهوت اولتد فیر مبارکی خواجہ زمرہ در

جناب خواجہ عزیزانہ حضرت مبارک بوی موزوم و صاحب الاعضاء و طہار
ہل و تانی عوام ہل و تانی کنی ابدی

خواجہ عزیزانہ حضرت بہ سور وید کہ ایچانہ نور بوز و کج کندن
ویوسنہ «بغی اوزیلوب اولدینکی بغی ماسارہ کسلوب ہفت اولدینک قدر
خواجہ حضرت ہولی اولدینک نہ صفتیہ مناسب جواب ویری

المفضل علی اللہ و ملا سواد التامی قطب
الاولیاء ابنی محمد بابا السامی
قدسی سرہ العزیز

خواجہ محمد بابا سامی طریقت خواجہ عزیزانہ اوفوز و بخور خواجہ
عزیزانہ علی الراضی حضرت بہ صفتیہ مدد مدد مدد و شہ فخرینک
حضرت بولہ روفہ فوائد عظیمہ و فیوضات کثرہ حال ایچند

بابا حضرت بہ نام بہ فریدہ مولد و مدفتری اولانہ سامی فریدہ سندہ
اوقافہ بر باغی و ایچہ لالہ آئی کندی مبارک الہم بودار صہ و آئی بودامقدہ
چوہ اکلور فالور لرمہ فکمی بواچہ کہ حال و کیفیہ غلبہ سندہ کندی کجوب و
مبارک الہم بجای و و شرمہ اول غینت مالکدہ اکلور فالور لرمہ

خواجہ محمد بابا سامی حضرت ہولی بوز الایسہ نایچدہ عالم عقیایہ حلت
بور و بجدہ ساسدہ و فیہ فان عفتانہ اولتد

خواجہ محمد بابا سامی حضرت اوفوز بوی کولیک بوزلی اسد بزی
ابدی وجہ شریفہ عذمت و ابدی بغی نور الہیہ فطرا و طری

منع المعارف والكمال سید السادات

سید امیر کلال قدس سره

الغزیر

سید امیر کلال حضرت مولانا محمد باا ساسی حضرت بنیان احمدی و افضل
صفای سنده زمانت علماء و اولیای مبادی علم تربیت و طریقت و معارف و معانی
عائز قصب السبق اولیای ترقی سازنده در پیروان ایدی من و لادنی ساسی
به فرسخ مافوره واقع سوفا - نام جده در کندی هو ملک ملک حضرت مظلومی
بخارا الهی کلال ربو هو ملک ملک و برادر

سید امیر کلال حضرت بکر بی مقداری مولانا محمد باا حضرت بنیان حضرت
بوفند - لهر لقه و دوشنبه و پنجشنبه کونری مولانا حضرت بنیان صوفی و مدینه منوره سوفا
سابع واروب کلال سره

سید امیر کلال حضرت مولانا محمد باا ساسی حضرت بنیان تربیتیه مرتبه تکمیل و
ارتاده ابرشی به رکنه خدا فکانه قدس الله اسرارهم طریقه به وجه مظلومی ایستاده
به قدر انوار احواله مطلع و کلایه

سید امیر کلال حضرت مولانا ۷۷۷ بی بونجه ای ساسی جمادی اول و اول
مکتبی پنجشنبه کونی صباح غازی وقت انتفال و سوفا - ده منهد الطاف و اول
اولدی

سید امیر کلال حضرت بنیان مبارک فاشری چاق و بوی اوز و
قولدی اول نهجه و مبارک کونی اسرا بی و مبارک صفایک معصیه محمد سره
بیاضه و ارا بی و قواضی و تذلل صاهجی ایدی اعتاده و عفا و کی ستره
صبا ایدی کندی به ایچ بی بی صاه - اولدی

امام الطریقه شمس فک الحقیقه ذوالقیسه
الجارى والنور اناری المرقباته نقیسه
محمد بن الدیه الاولی النجای
قدس الله سره العالی

الهدایه بنده دلیله و رجال الله مبادی سر بینه مولانا محمد بن الدیه
نقش حضرت مولانا بن طریقت حقیقت اوله النجی دان جلیله - خلقه البصای
فیه ایچیه کندی به طریقت جده به عنایت یو طند - ولادت بالهر العاد
۷۱۸ بی بونجه اوله سنا بنجه بخارده قصر عا - فانه نام فریه ده واقع الخلد

نظر قول خواجہ محمد با سید و قول بولند

خواجہ محمد با الدیہ شہ نقیب مقتربہ تعلیم طریقت ^{عبد القیوم} کمال
مقتربند۔ لکن بحالہ اولیہ۔ تربیت و اجارہ فی خواجہ عبدالحق
الغنی وانی مقتربند۔ و حاجتند۔ حالہ شدہ کلمات کبر و واقع واقع
اولیہ و سبب کمال مقتربند حدیث واصل اولیہ آثار تپو۔ طند۔ و
آثار تپا و نفس حاجت توہم اب سبب کمال مقتربند و ^{حدیث} قول اہل طریقت
نفسہ او۔ و ذکرہ مقول اولیہ۔

جواب خواجہ محمد با الدیہ مقتربہ نقیب اطرافہ و جوہ نقیبہ
برای کندی طریقتندہ۔ و او را و او را و او را و او را و او را و او را
و جوہ نقیبہ بری دقت نفسہ اخباری لوح دلہ تراشد و نظیر
اب جب اسم ذات اولیہ اللہ ذکرہ استقام وانی نظیر و تصویر این کلام
تکلم و بیکر۔

معنی نقیب آنہ باشد
کہ ز دل نفسہ غیر تراشد

نفسہ اللہ بصفیہ دل
بقار و هو طاع و واصل

نفسہ بند و باوج دل از ذات
محو سازد نفسہ و هو ذات

و جوہ نقیبہ بری دقت کفایت دل شہیدند اللہ اسم ہدایت
نفسہ و تصویر جہ نقیبہ کفایت آت۔ یکنی کالتفسہ فی الحجرات
اولیہ اول صفت اربابہ بری دقت صفت با الدیہ اولیہ نقیبہ لقب
اہل اہل سرچند اولیہ

نویسہ نقیبہ از اجمہ دانی
نویسہ یکبارہ از اجمہ دانی

درخت سبز داند قدر باران
توفیق قدر باران اجمہ دانی

شاه نقیب قدس سرہ یو۔ قدر کہ بنا و یح کہ ایدن طریقتہ صفہ سلوک
ایندک اما بنم ہنم جمیع ماسو ادہ کیوب ہفتہ نقالی مقتربہ واصل اولیہ ایدی اول اجندہ
ہفتہ نقالی غائبی ایدی رے بنی جمیع ماسو ادہ کیوب مقصدہ ایدی شہ بری
جواب شاہ نقیب او را بہ کونہ بائی کجہم قویہ اللہ نقالی او را

آسان و سهل به طریقه ابتدائی که البته متصل اوله دعای مفعول اولی ^{طریقه} صحابه کرامه مقام
طریقه عبیده الام واحسانه اولدی

نسبت عزیزه محنه الله نخعی بتریب و بطی و به آله هاک بر کمال بخایم
نتر و الفا جو به و نند هاک ای فیه رنده فاون و علقت و نیا به مع اول اول
نصف و نریه ایم غل و غنده و کده ران ماسواده یاک ای به هواجه شغل کسا
حضرت شاه نقشبند محمد با الدیه در بنیم و غیره در
که که در بتریب و بطی زدند
نوبت آخر بخارا زدند

از حفظ آیه که نشد بهر وضو
جز دل به نقشه نقشبند

آیه که یاک نه هر جا بود
مقدمه آیه خال بخارا بود

شاه نقشبند حضرت علی پور قدس که طریقی بر وضع او زده وضع ابجد هم که
اصحاب کبار یعنی هر می اکبر اولاده الحائف طریقه کلونه

به طریقه علیه دره مفعول ذات الی من شایم دوام حضور بجزینت مکنته
مصولی که فیه صحابه کرامه بود اهلان تصویر اید لرودی

شاه نقشبند حضرت نربک طریقت شریفه نربک کبیری فیه ایم دوام توجیه
و فیه مع سحانه و نعل حضرت نریه توجیه و وضو کوری صلا فیه ایم ذکر کبر و
فرائض و سنه مائوره به اقتضای ایم لهر شیه اکل و شریه و لبی و مکه و مائوره
مع اراده نوریه عابنه و هوا طریقه حفظ قلب ایم و شیخ مقداد معفور
و غیبه عابنه آداب ایم در

شاه نقشبند حضرت علی پور قدس که طریقت او به عبارت طریقه
سلوک شریک ارب مع الله ارب مع رسول الله ارب مع السیخ
اولم او زده اوید

ارب مع الله سالک ایچو به عرشه و نشه قدر موهود اولاده بناله
کافه فی الله تعالی صلواته ابندی جهی الله تعالی آنکه غزیه با سه فویدر
بونیرک کافه فی فنا صفت موهود در اغفارنده بولفنده عبارتند

ارب مع الرسول سالک می اید و کندی «فانی موفی بحکم الله»
مقامه اید پیر حکم

اوب مع الشيخ الله تحت نائب رسول الله صلى الله عليه وسلم وعنه
ما هو بولس في اعطاء رده بولس و تحت مضمون وعنه نطقه وتريه عاين
انجمله عبارته

خواه صفته به صورت مکرر طریقه زده ذکر جهتی و صفته و مکرر و مکرر
 جو مکرر طریقه زده آنرا بوف - به هم صفای طریقه صفات را آنچه بظاهر
 باقی و باقی باقی ^{یعنی به هم ظاهر و باطن صفات را آنچه باقی و باقی} است اندرونه توانا و بیرونه بیایه و سه
 آنچه به بیایه و سه کم می بود اندر جهان

خواجہ حضرت میرزا محمد رفیع صاحب دہلی
میرزا محمد رفیع صاحب دہلی

خواجہ صفیری جو مشرکہ فقہ و ہود ترویجے ما اضرے طرفہ است
بقہ جذ بنک اہنیا - وریہ فصو - احوال مہل مجبور

بعضی وارثان و بنیان و هائیکه کوره لهر کرده معهود اولاده صفت زبیدی
بعضی انجمن به افره طرفه - نکه نفی و هو ربنه و صفت کنی افضا - بی انجمن و قوه
اعمالی کوره ملک ابد میرا اولد -

خواجہ حضرت پور شد رکہ طریقه صاحبیت و در حیات شریف
و شہادت آفت و ضبط در محبت ان و محبت در محبت بشرط نفی بودہ در دیگر

بسی بزم طریقت صحیفه - خوانده شهرت وار در و شهرت ه آفت وار در
 نصیرت صحیفه در صحت و فی احوال و هر بری کندی نفی و آخری ایضا بدوب
 زانی و کرده افلا سر لطم صحیفه در

صحبت هم صادقانه باشد و طبعه مدد کند بر عفت اولو کرده عفو ده
کثرت مدد من و طول بیه در برابر

دو چہرہ رکہ سب صحت چہند۔ قول کہ کہ اخضر او صاف و صلاطت
و معصوم کی آفت جاننا اول باب اندک سے عابدہ مختار اولہ شکر علیہ السلام۔

صفت هجایه پوزنده استفاده آساند - و آنرا که بی صحت و محابده
فنی و معاشقه حاصل او شد - بوندن اکثری هادی هضم آید و موجب شربت هضم
بجسودد - و دیوانه گشتن بجزیره کجاست - هر مکرده هضمه با بالذات و یا
بالواسطه تأیید و عنایت دارد - و الاغبانی بالجار و بارنده فر و با هضمه
تغویز بالله تعالی

تا نه نقشند حضرتی چو رعد که اگر بوطریق لایزال بر چهره
صحنه ابدی خبر و کلمات یوسف اصل اولور امید که اما مدد من و مداومت
اجانه صفی بنی اول

خواجه حضرتی چو رعد که دوستانه هدایت خدای سبحان عالم اجمع
ابجد و انانی صحنه کندی هاله واقف اولور زمانه سابقه ابدی زمانه لاحقی مولود
ابده اندر ده تفاوت و ترفی و مبدله جانب حق و شاکه ابدی اول
صحنه غنیمت عدا ابدی

صباح علی الدب حضرتی چو رعد که طریقه عاده و تفاوت
صفت در ذیل متابعت صفت یکتا صلا الله علیه و سلم زدن و افتاد با آواز
صحای کرام کردند و در به طریقه بانکه عمل فوج بسیار است و رعایت
متابعت سنت کار بزرگ لکه از به طریقه عاده و بگرداند فطر دهنه و اورد

بفی بزم طریقه عاده و افتاد اتر رسول الله افتاد و آنا صحابه
کرام افتاد و بوطریقه اعمال فیه فوج کثیره و بسیار اما رعایت سنت
کوچ بر هفتند و بوطریقه که هر کج که بوز هو به و بینه فطر مقرر در هر
نقش شده غیر با آنده در هر دگر

تا نه نقشند حضرتی چو رعد که صراطیقه عنایت کرده اند که در راه محرومی
بنت یافت بسیار است بفضل الله فیضا بسیار است صبر و در طریقه
ما بحاله و بنت با نایع سنت و عمل بعزیز کامیابی میشود حافظ بسیاریم ما

مراد انیم

بفی بها بر طریقه عنایت چو رعد که اندر محرومیت بود سالک بود
طریقه فنی و فوائد کثیره و نور فضل الله ابدی فوضان کثیره و نازل اولور
بزم طریقه عاده و افتاد اتر جانب سنت و عمل بعزیز ابدی مراد و ابدی اولور
بزم قضبان بزم مراد اتر بفی بولد بعزیز فوضان مرانی نامحصور اولاد فضل بفی
عمله توانی اورد به اولاد زیاد و با بند و بزم مراد بفی فضا و بختی بزم
بزم البسمه هفتان رعایت ابدی

و خواجه حضرتی چو رعد که مرا آنه کرامت کرده اند که بواسطه صمد بلا
بر کرد و در بلاها بما انجا کسید

بفی بها رسول کریم عطا چو رعد که بزم واسطه صمد کبر و در بزم دفع
اولور بلا کرده بها انجا ابدی

مضاج قرائته الاسرار قطب الافطال الشیخ

محمد بن خاکی المصروف بعلاد الدیة

المطهر قدس سره

خواجہ علا الدیة عطار

حضرت بنک اسم شریفی محمد - اصلندہ قور زلف

ابن خاکی مد - بر بنک برندہ تحصیل علم مقول اولند - خواجہ علا الدیة عطار

حضرت بنک عطا الدیة حضرت بنی او غلغله قبول و صکره راعاد لوه شریفندہ مختار

چو - مند -

خواجہ علا الدیة عطار حضرت بنک انوار ولایت و آمار لکھنوی علم

علی وجه الاقم ظهور بولوب جمہ صحت و صہ تربیت برہم ہوفہ طابیر یا بقاء بعد

و نقصان نہ بیٹا ہ فرب و طاکہ ایددیر و تکمیل و اکمال مرتبہ شایکدیر

خواجہ علا الدیة عطار حضرت بنک مرصہ اخیر لرغ جمہ عنایت حضرت

خواجہ لکھ عالمی را بولوب توانیم - سید لکھ مرضی صہ بجانہ بنت

کرنگستی دل دربانہ - از

فقل جلا ترا لکھ بکثارت می

چو - مرصہ اول قدری مرید -

بسی صہ سجانہ و نفا لاند عنایتی و خواجہ علا الدیة حضرت بنک نظر و لکھن

ابن اکبر مدار ایلم جمہ عالمی مقصود حقیقہ و مرتبہ ولایت و اصل اولور ردی لکھ

صہ سجانہ و نفا لاند حضرت بنک بولما - ضای بوقد -

خواجہ علا الدیة عطار حضرت بنی چو - مرید رک اند راج غایت درایت

خاصہ طریقت حضرت خواجہ است بر نوبت ان تصرف پیغمبر خدا کم در اول صحت شریف

امہ صلی اللہ علیہ وسلم دلای صحابہ ششم حکمت و افضل صحت از اولیا و لکھ سولہ و نفا

و تصرف و نسبت شریفہ نازمانہ دران باقی ماند

خواجہ علا الدیة عطار حضرت بنی ۸۰۰ سز بوز ایکی سنہ سی - چنک بکر صحت

جلا - شہ کیم می بنو فائزندہ صکره عابج صابج - ج قرب اولند - قبر شریفی قریب

مقام بلکہ در -

خواجہ علا الدیة عطار حضرت بنک مرصہ اخیر رہ کلام شریفی ۱۵۰ - رضا

و وجه و محبت و ۱۵۰ عفو و توفہ و عود و ۱۵۰ نصحت و حکمت منظمہ واقع اولور دی و ۱۵۰

خلق دعا ی فرا بیدری و مبارک زبانند نہ جاری اولادہ کلکات شریفہ درہ

برای شوبینہ ابدی

مانبتانیم و عفت انہ است

منظر نا آتہ اندری فند

خواجه عبداله عطار - حضرتى او نه بولې اسمېزى وکوکله بوزى
ابى ومارک صفای بول ابى ضوع و هتوج کدېنده - باوه ابى

خواجه عبداله عطار - حضرتى بوز - قدر که خواجه نواضع اولوق
مقول اولور که اول نواضع خاصه هذا بول اول

و بوز - قدر که بیه وقت نازل عطفه و مذاکره عکده صوره بزمى
کره استغفار - کلمه سنی دیکه معی توجه مدد در

و بوز - قدر که بوز عاتده که ذکر عطفه بولور در معده ایدم رب برفب
ایم رکل

و بوز - قدر که دانا اهل اند ایدم مصاحبت اینک عطف معارف زیاده لایم

و بوز - قدر که خاموشه او بوج صفت نه کرد که اول صفیره فای
اولیه با واقع اولاده فطراته عطفه و با کوهل که ذکر ایدم کوب اول انده مکمل
و با کوهل که ایدم احوالک مالهده سند

مورد عیالات باری مولانا یعقوب چرخى

الحصاری قدسی سره العالی

خواجه یعقوب چرخى حضرتى خواجه عبداله حضرتى کبار - صحابه و
افضل خلفا سند - خواجه محمد بن عبداله شاه نقشبند حضرتى صحت علیه السلام
نوشته - اصله عتبه فرم لرنده چرخ فرم سند - حضرت بن عبداله شاه
نقشبند تربیه سینه با باده بعد و تفصیله بیگاه قرب و ملاکه و اصل او طبر

خواجه یعقوب حضرتى قول صوره بزم مقدم - و با سند - صریح براه اول
و بزمیه و قول معنوی ایدم بشیر اول بقی کلمه با اظلا - ایدم خواجه بن عبداله شاه
نقشبند ایدم همه ملاقاته « عاتذ باینم » کلامه ربای مکنون کشف و الحلا
بوز - قدر

خواجه یعقوب چرخى حضرتى بوز - قدر که شاه نقشبند حضرتى بوفقرى
وقوف عده دی ب موقوف قیدیدر و بوز در هر که اول علم لدی بوسفدر که حضرت علیه
السلام خواجه عبد الحاکم الفیروانى حضرتى تعلیم نمیدر

خواجه یعقوب چرخى حضرتى خواجه بن عبداله نقشبند حضرتى اتفاقیه صکره
خواجه عبداله عطار - حضرتى صحت اینک - خواجه یعقوب حضرتى بوز - قدر

خواجہ علاء الدین نقشبند حضرت بزرگ پوری که خواجہ علاء الدین عظیمی را به مصاحف
قبل خواجہ حضرت بنام مصاحف نه صد و پنجاه بیت بدقتانده اکلند خواجہ علاء الدین
حضرتی هفتابانده موطه ایلی بوقصره مکتوبه کوند روح ویدی که خواجہ حضرت بنام
و جینی بوابدی که سز کلمه بار به اولم سیدی فخر بنده در مکتوبه مکتوبه مطلع اولد بنده
هفتابانده کلام و خواجہ علاء الدین عظیمی آخر نه انتقال اینجه به قدر مدتی در زندان اولم
و فائزنده ادیح کونه کجکده به فکر هفتابانده لفظو جانبته کلام

خواجہ بعضی حضرتی ۸۵۱ سز بوز ایلی به سز ۱۵۵ اقلی دار الواب
ابن لفظو قریب سز دجه خان عطران اولم

خواجہ بعضی حضرتی اور نه بوبلی و بیامه زکلی و کوزل بوزلی و بیامه
صفای ایلی و مبارک صفای ایلی طرفی آید و مبارک جبره سز و بلی و ایلی

خواجہ بعضی حضرتی سوره مکنده آخر قده کریم دکه بر فارسی
نفسی وار که نفسی حضرتی در بکده مشهور در توتیر انده مطور در
کرماروز و بوزرهاکاری کوبور
و مراد بنام بونانی کومبا

نه سز اصحاب کرام بر در مردانه مقیم
بر در دیگر نکردم استخوانی کومبا

مروج الدین و مقوی المذهب بالنقشبندی المعروف
خواجہ احمد ارباب الشیخ عبد الله
السردندی قدس سره

ناصر شریف و رفته بجای لطفه خواجہ عبد الله السردندی
خواجہ بعضی حضرتی با بر هفتابانده ولادت باهر العارفی ۸۵۶
سز به هفتابانده ناشکده هفتابانده نام قریب ده واقع اولم

شحات عبد الحیات نام ثانی ۹۷۹ تا به خنده وفات ایله علی صفی
ابن صبیح الواعظی شحات منفذ خواجہ احمد حضرت بنام او صفاتی ذکر
و بیامه مختصر جم و نالیف ایتمه

خواجہ احمد حضرتی بزرگ که خواجہ بعضی حضرتی
صحبته مشرف اولد بنده کندی بنام نه نقشبند حضرت بنام هفتابانده

هونم بنی هکاه ایند کده مبارک الخ اوراق پوروی که
 خواجہ علی الدین نقشبند حضرت خلیفای الہی پور متدی کہ سند الہی الخ
 لہیکم سند الکی طونم الخ طونم۔ بوال خواجہ حضرت بنک الیہ لہوت بہرہ
 لہانہ بیوقوف مبارک الخ طونم خواجہ ہندہ الیہ لہوت اسرار الہیہ طریقتہ
 بطا نفیم پوروی

خواجہ احمد حضرتی لطفہ باشندہ اولدین حالہ ۸۹۵ سن پور
 لطفہ بہرہ سبب اولدین سلجہ جمعہ اہل بنی کیم سی وقت عارہ رفت
 ہفتہ اولادی مزار پیر انواری سرفندہ در

خواجہ حضرت کاویج آی مقداری مریضہ اولتہ۔ راتھا صلوٰۃ متغیرہ
 اوقاتہ حفظ ایدوب اول وقتہ ادا انجہ عظیم اقدام والہوام اید پوروی ضعیفہ
 سبب نہ نایبہ ایدیدی سنہ مطورہ نہ سبب اولدی سلجہ اقدام غازی
 وقت اولدین دہ پوروی اولدی دیوہو اب و بلجہ اقدام غازی اشارتہ
 ارا پوروی و بنوغازی و فنی ارا جہ کندی کہ نفس مبارک کندی منقطع اولدی
 اعلیٰ اللہ تعالیٰ درجہ فی علیہ مع الذیہ انعم اللہ علیہم صہ البیہ والہدیہ
 والشہداء والصالجہ و ہرنا صہم آمین

قطرہ

بہشت و صد و نود و پنج در تب شہ
 کہ پور سلجہ ما فوت احمد مرسل

کتب خواجہ دنیاوردیہ عبد اللہ
 شہاب صافی عیہ ایدہ جام حل

فزار گاہ دسہ بار در مدار جہ قرب
 معارج رحمت شاہد کمل

خواجہ احمد عبد اللہ سرفندی حضرت بنک مبارک قاضی اور وہ ولوہ
 شریفی احمد و صہم لطیف عظیم و مبارک صفائی بول ایدی و بعضہ بر لہندہ
 بلاصہ وار ایدی و کوکلہ بوزلی ایدی

خواجہ احمد حضرتی پور متدی کہ خواجہ ہندہ الیہ لہوت اسرار الہیہ
 الہیہ لہوتک حال و نیمی صہ تعالیٰ جائتہ نور و اقبالہ برومہ اور وہ
 اول نورہ و اقبالہ اصلا کلفت و متفہ اطہ

خواجہ احمد حضرت پوری مدد کہ ذکر اندہ اولیٰ و ثانی مدد کہ کوکله
کبریا اولاد محبت آقا مد اولی

و پوری مدد کہ یکم مذکور صفت حاصل آید که اول کیفیت بی نیستی
مقتضی آنکه هر بی اولی که او کلمه بر وجه معلوم اولی که کمال انده تقییر از جمله
نسبت ظهور به سبب محبت حصول در هر حال که طالبه که آیت اولی محبت زانی
اولی محبت زانی اولی بی که بویست و بی ناپیدا اولی

و پوری مدد که مفهومی اولی که لطف مدد که زانی افراطی مدد چنانچه
اولی بود افراطی مدد اولی که کمال مفضل در یک صادره اولی

و پوری مدد که خلوت در انجم اولی که یازده کیده به یازده حقیقت
آزادی فولاد کیده بوعزیزان بوجیه مقول فقری وارد بود که بی سلسله
عناجمت کرد

و پوری مدد که خواجگان طریقه سی آسانه صانور خواجہ محمد یاسا صفاری
بجای آنکه صوری و مقوم صاحبی ای که به خواجگان سائنی باشد نه آب و صوری
و صلی اولی بی زانی سائنی قدس به باشد بولند به و به مدد آید دی

و پوری مدد که بو طریقه مدد دائم کوکل ذوق و لذت طریقی اوزره صه
تعالی در آقا مد اولی

و پوری مدد که عملی محبوب آید که حضور و جمعی در کل زیبا
عالم مدد لطف جمیع و حضوری موجب - و حضور و جمیع نور بول بولر حضور
و جمیع نور و فوعی موجب کمال عمل بوند خلاصه مدد بویابی بی او فوید
خالقنا آیه کم در با طه است
را به نام سوی او نا ایست

با حکم شروع در کاره فک
با یکی در کاره فک

و پوری مدد که مدد یک نوعی پیران یکی ابوس آره سه کرد و پیری
جمع او فاند که یک احواله مطیع و حاضر به کرد ناکه پیران لطف و غنای
اند نه صرف ایوب اند حضور به مدد اولیا به فک لرم مدد با طه مدد مرتفع
اولی

و پوری مدد که فضای مطهره صفای اولی که بطریقه اندوه اوصاف
و افعال کندی استادی تقی ایلم ^{دفعه آتایه} بی همه صفات عاریت آید و کنی بیست کرد که
کوکل صه سحانه و غیره بند منقطع اولی بان و مطهر اولی

و بجز مقرر که وصل مقتضای اولی که به سبیل ذوق کمال معنی ابد جمع
اولی چونکه بعضی را نمی آید و دایم وصل در برابر غایت وصل بود - خواجہ بلا الدین
نفس مقتضای غایت بیانی به و به این که بود و قدری به مراد لری و قدری
و به اندک به واسطه وصول از حق کلان به دره منقطع اولوب مقصود اولی شمع
کرم در یک کوی دخی ایشم بود و صمد -

خواجہ احمد - حضرتی صمد جان و تقالای غای زایش و صفی اند
مقتضی ارالد و عجزی بیانه شوی بی او فوری
دلال غم - رغبت جانانه درید
در نغمه و فریاد که صمد جان بجوی